

DYDD MERCHER, 14 MEHEFIN 2023

AT: HOLL AELODAU'R CYNGOR SIR

YR WYF DRWY HYN YN EICH GALW I FYNYCHU CYFARFOD AML-LEOLIAD Y CYNGOR SIR A GYNHELIR YN SIAMBR - NEUADD Y SIR, CAERFYRDDIN. SA31 1JP AC O BELL AM 10.00 YB, DYDD MERCHER, 21AIN MEHEFIN, 2023 ER MWYN CYFLAWNI'R MATERION A AMLINELLIR AR YR AGENDA SYDD YNGHLWM

Wendy Walters

PRIF WEITHREDWR

GELLIR GWYLIO'R CYFARFOD AR WEFAN Y CYNGOR DRWY'R DDOLEN CANLYNOL:-
[HTTPS://CARMARTHENSHERE.PUBLIC-I.TV/CORE/PORTAL/HOME](https://carmarthenshire.public-tv/core/portal/home)

Swyddog Democrataidd:	Kevin Thomas
Ffôn (Ilinell uniongyrchol):	01267 224027
E-bost:	kjthomas@sirgar.gov.uk

Wendy Walters Prif Weithredwr, *Chief Executive*,
Neuadd y Sir, Caerfyrddin. SA31 1JP
County Hall, Carmarthen. SA31 1JP

AGENDA

1. YMDDIHEURIADAU AM ABSENOLDEB
2. DATGANIADAU O FUDDIANNAU PERSONOL.
3. CYHOEDDIADAU'R CADEIRYDD.
4. CYHOEDDIADAU GAN YR ARWEINYDD, AELODAU'R CABINET NEU'R PRIF WEITHREDWR (OS OES RHAI)
5. LLOFNODI YN GOFNOD CYWIR COFNODION CYFARFOD Y CYNGOR A GYNHALIWDYD AR:
  - 5.1 10FED MAI 2023 5 - 10
  - 5.2 24AIN MAI 2023 11 - 22
6. ARGYMHELLION DRAFFT - ADOLYGIAD CYMUNEDOL YN SIR GAERFYRDDIN 23 - 32
7. YSTYRIED ARGYMHELLION Y CABINET O RAN Y MATERION CANLYNOL:-
  - 7.1 POLISI ENWI STRYDOEDD A RHIFO EIDDO 33 - 74
8. DERBYN ADRODDIAD CYFARFOD Y CABINET A GYNHALIWDYD AR Y
  - 8.1 24AIN EBRILL 2023 75 - 86
  - 8.2 22AIN MAI 2023 87 - 96
9. YSTYRIED Y RHYBUDDION O GYNNIG CANLYNOL:-
  - 9.1 RHYBUDD O GYNNIG A GYFLWYNWYD GAN Y CYNGHORWYR ALUN LENNY AC EDWARD THOMAS
"CYLLID BRYD AR GYFER TYLLLAU YN Y FFYRDD

Mae Cyngor Sir Caerfyrddin yn datgan bod cyflwr dirywiol llawer o ffyrdd yn ein sir yn rhan o broblem aciwt ledled y DU a achosir gan dangyllido awdurdodau lleol yn y tymor hir gan lywodraethau Ceidwadol olynol y DU ers 2010.

Mae'r Cyngor yn nodi bod y £200m ychwanegol a ddyrannwyd yn ddiweddar gan San Steffan tuag at y 'gronfa dyllau' yn ffracsiwn o'r amcangyfrif o £14b sydd ei angen i fynd i'r afael â'r ôl-groniad o waith atgyweirio ffyrdd lleol yng Nghymru a Lloegr.

Mae'r Cyngor hefyd yn nodi gyda braw adroddiad diweddar gan Gynghrair Diwydiant Asphalt sy'n honni bod gan bron i un rhan o bump o'r ffyrdd a reolir gan gynghorau lleol yng Nghymru a Lloegr ddisgwyliad oes o lai na phum mlynedd, a bydd angen eu tynnu, eu hatgyweirio a'u hailwynebu.

Mae'r cyngor hwn felly yn galw ar:

- Llywodraeth y DU i ddechrau cynllunio nawr sut i ddyrannu o leiaf £14b yn ei chyllideb nesaf fel mesur brys i alluogi cyngorau lleol i fynd i'r afael â'r dirywiad difrifol hwn yn ein seilwaith, yn enwedig mewn ardaloedd gwledig, cyn y gaeaf nesaf;
- Llywodraeth Cymru i sicrhau bod yr holl gyllid a ddyrennir tuag at y hyn drwy fformiwla Barnett yn cael ei drosglwyddo i gyngorau sir, ac i ddargyfeirio peth o'r arian a arbedir drwy ddileu cynlluniau ffyrdd newydd yng Nghymru yn ddiweddar i lawr i'r cyngorau i'w galluogi i gynyddu'r gwaith o atgyweirio'r ffyrdd nad ydynt yn gefnffyrdd presennol".

10. CWESTIYNAU GAN Y CYHOEDD.

10.1 CWESTIWN GAN CHARLIE EVANS I'R CYNGHORYDD EDWARD THOMAS - YR AELOD CABINET DROS WASANAETHAU TRAFNIDIAETH, GWASTRAFF A SEILWAITH.

"Mae Llywodraeth Lafur Cymru wedi cyhoeddi ei bod yn dod â'r Cynllun Argyfwng Bysiau i ben ar 24 Gorffennaf. Mae corff y diwydiant, Coach and Bus Operators Cymru, sy'n cynrychioli cwmnïau bach, wedi mynegi pryderon yn y gorffennol y byddai 65% i 100% o'r gwasanaethau'n cael eu torri.

Byddai hyn yn cael effaith ddinistriol ar ein cymunedau, gan olygu na fyddai ein trigolion mwyaf agored i niwed yn gallu defnyddio canol ein trefi a'n pentrefi mor rhwydd ac na fyddai gweithwyr yn gallu cyrraedd y gwaith mor rhwydd, a byddai'n cynyddu traffig ceir a thagfeydd yn ein cymunedau. Ymddengys fod hyn yn hollol groes i strategaethau net sero a thrafnidiaeth gyhoeddus Cytundeb Cydweithio Llafur a Phlaid Cymru.

Pa waith cynllunio - ariannol, gweithredol a logistaidd - y mae Cyngor Sir Caerfyrddin yn ei wneud i sicrhau bod gennym yr un lefel o wasanaethau bysiau ledled Sir Gaerfyrddin ar ôl 24 Gorffennaf?"

11. CWESTIYNAU GAN AELODAU (NID OEDD DIM WEDI DOD I LAW)

12. COFNODION ER GWYBODAETH YN UNIG:-

12.1 PWYLLGOR CYNLLUNIO - 27 EBRILL 2023

12.2 PWYLLGOR CRAFFU PERFFORMIAD AC ADNODDAU CORFFORAETHOL - 3 MAI 2023

12.3 PWYLLGOR CRAFFU ADDYSG, POBL IFANC A'R GYMRAEG - 5 MAI 2023

12.4 PWYLLGOR CRAFFU CYMUNEDAU, CARTREFI AC ADFYWIO - 15 MAI 2023

12.5 PWYLLGOR CRAFFU LLE, CYNALIADWYEDD A NEWID YR HINSAWDD - 15 MAI 2023

12.6 PWYLLGOR CYNLLUNIO - 25 MAI 2023

Y CYNGOR SIR

10 MAI 2023

PRESENNOL Cynghorydd R.E. Evans (Cadeirydd)

Cynghorwyr (Yn y Siambr):

S.M. Allen	P. Cooper	C.A. Davies	B. Davies
G. Davies	H.L. Davies	L. Davies	T. Davies
L.D. Evans	N. Evans	S. Godfrey-Coles	T.M. Higgins
J.K. Howell	P. Hughes-Griffiths	J.D. James	R. James
G.H. John	H. Jones	A. Lenny	M.J.A. Lewis
A. Leyshon	K. Madge	M. Palfreman	B.D.J. Phillips
D. Price	E. Rees	B.A.L. Roberts	E. Skinner
D. Thomas	G.B. Thomas	M. Thomas	J. Tremlett
A. Vaughan Owen			

Cynghorwyr (Yn rhithwir):

L.R. Bowen	K.V. Broom	J.M. Charles	M.D. Cranham
D.M. Cundy	S.A. Curry	A. Davies	W.R.A. Davies
T.A.J. Davies	C. Davies	L.M. Davies	S.L. Davies
M. Donoghue	A. Evans	D.C. Evans	H.A.L. Evans
W.T. Evans	A.D. Harries	J.P. Hart	P.M. Hughes
M. James	J.P. Jenkins	B.W. Jones	A.C. Jones
D. Jones	G.R. Jones	A.G. Morgan	D. Owen
S.L. Rees	E.M.J.G. Schiavone	J. Seward	H.B. Shepardson
R. Sparks	E.G. Thomas	F. Walters	P.T. Warlow
D.E. Williams	J. Williams		

Hefyd yn bresennol (Yn y Siambr):

W. Walters, Prif Weithredwr;
C. Moore, Cyfarwyddwr Gwasanaethau Corfforaethol;
G. Morgans, Cyfarwyddwr Gwasanaethau Addysg a Phlant;
A. Williams, Pennaeth y Gwasanaethau Amgylcheddol a Gwastraff;
P.R. Thomas, Prif Weithredwr Cynorthwyol (Rheoli Pobl a Pherfformiad);
L.R. Jones, Pennaeth Gweinyddiaeth a'r Gyfraith;
J. Morgan, Pennaeth Tai a Diogelu'r Cyhoedd;
G. Morgan, Pennaeth Gwasanaethau Democrataidd;
C. Higginson, Rheolwr Cyfryngau;
S. Rees, Cyfieithydd Ar Y Pryd;
M. Runeckles, Swyddog Cefnogi Aeolodau;
J. Owen, Swyddog Gwasanaethau Democrataidd.

Hefyd yn bresennol (Yn rhithwyr):

S. Hendy, Swyddog Cefnogi Aelodau;
R. Morris, Swyddog Cefnogi Aelodau.

Siambr, Neuadd Y Sir, Caerfyrddin, SA31 1JP ac o bell: 10:00yb - 11:10yb

1. YMDDIHEURIADAU AM ABSENOLDEB

Derbyniwyd ymddiheuriadau am absenoldeb gan y Cynghorwyr K. Davies, N. Lewis, a D. Nicholas.

2. DATGANIADAU O FUDDIANNAU PERSONOL.

Ni chafwyd dim datganiadau o fuddiant.

3. CYHOEDDIADAU'R CADEIRYDD

- Dywedodd y Cadeirydd ei fod ef a'i Gydymaith, y Cynghorydd Nysia Evans, wedi bod i'r Arddwest ym Mhalas Buckingham yn ddiweddar yn y cyfnod cyn Coroni'r Brenin.
- Bu i'r Cynghorydd Emyr Rees longyfarch 2 dîm o fewn ward Glanaman am eu llwyddiant ym maes chwaraeon. Clwb Rygbi'r Aman dan 15 oed, a enillodd Gwpan GMG Sir Gaerfyrddin a Chlwb Rygbi Cwmaman dan 15 oed a enillodd Gwpan Cynghrair Iau Gorllewin Morgannwg. Mynegwyd gair o werthfawrogiad i'w tîm hyfforddi ac i'r gwirfoddolwyr.
- Bu i'r Cynghorydd Rob James a'r Cynghorydd Palfreman longyfarch y Cynghorydd Rob Evans a'i Gydymaith, y Cynghorydd Nysia Evans ar gynnal Cinio Elusennol llwyddiannus ar noson y 29ain o Ebrill 2023 a gododd swm sylweddol o arian er budd dwy elusen werthfawr sef Ambiwylans Awyr Cymru a Hosbis Tŷ Bryngwyn, Llanelli.
- Ar ôl cwblhau ymchwiliad llawn dros gyfnod o 10 mis ynghylch digwyddiad ddigwyddodd yn ystod hyfforddiant anffurfiol, ymddiheurodd y Cynghorydd Dorian Phillips yn ddiffuant i aelodau'r Cyngor am y digwyddiad.
- Mynegodd y Cynghorydd Glynog Davies ei longyfarchiadau i Ysgol Coed Cae, Llanelli ar gael Adroddiad Arolygu ardderchog gan Estyn. Estynnwyd gair o werthfawrogiad i'r Pennaeth, y staff a'r dysgwyr am eu hymdrechion i gael adroddiad cadarnhaol.

4. CYHOEDDIADAU GAN YR ARWEINYDD, AELODAU'R CABINET NEU'R PRIF WEITHREDWR

Dywedodd y Cadeirydd nad oedd wedi cael gwybod am unrhyw gyhoeddiadau.

5. LLOFNODI YN GOFNOD CYWIR COFNODION CYFARFOD Y CYNGOR A GYNHALIWDYD AR Y 19 EBRILL 2023

Dywedwyd y dylai datganiad o fuddiant y Cynghorydd M. James ar gyfer eitem 10.1 - Polisi Cartrefi Gwag - Ein Dull O Ddefnyddio Cartrefi Gwag Unwaith Eto fod fel a ganlyn:-

'Yn debygol o etifeddu tŷ a allai fod yn wag yn ystod cyfnod y polisi.'

PENDERFYNWYD llofnodi cofnodion cyfarfod y Cyngor a gynhaliwyd ar 19 Ebrill 2023 yn gofnod cywir, yn amodol ar y newid uchod.

6. **RECRIWTIO I SWYDD PENNAETH SEILWAITH YR AMGYLCHEDD (PENODIAD PARHAOL)**

Cafodd y Cyngor adroddiad, a gyflwynwyd gan yr Aelod Cabinet dros Newid Hinsawdd, Datgarboneiddio a Chynaliadwyedd, a oedd, yn unol â Rheoliadau Awdurdodau Lleol (Rheolau Sefydlog) (Cymru) (Diwygio) 2014 yn gofyn am gymeradwyaeth y Cyngor ynghylch recriwtio ar gyfer penodi i'r swydd Pennaeth Seilwaith Amgylcheddol yn barhaol. Atodwyd y Proffil Swydd, y Fanyleb Person a'r hysbyseb swydd i'r adroddiad i'w hystyried.

Hysbyswyd y Cyngor, yn dilyn penodi i swydd y Cyfarwyddwr Lle a Seilwaith ym mis Tachwedd 2022, fod yr Awdurdod bellach wedi cael cyfle i adolygu effeithiolrwydd y trefniadau dros dro presennol a oedd wedi bod ar waith, ynghyd ag ystyried cynllunio olyniaeth yn dilyn ymddeoliad y Pennaeth Trafnidiaeth a Phrifyrdd ym mis Medi eleni. Roedd y penodiad arfaethedig yn cyfuno swydd y Pennaeth Trafnidiaeth a Phrifyrdd a Phennaeth y Gwasanaethau Amgylcheddol a Gwastraff. Byddai gan y swydd newydd fwy o ffocws strategol a byddai'n gofyn am strwythur priodol oddi tani i sicrhau ei bod yn cyflawni ei hamcanion strategol.

Nododd yr Aelodau y byddai'r hysbyseb gyflawn ar dudalen recriwtio'r Cyngor a byddai fersiwn gryno yn cael ei rhoi ar lwyfannau hysbysebu neu ar y cyfryngau gan gyfeirio darpar ymgeiswyr at dudalen recriwtio Sir Gaerfyrddin.

PENDERFYNWYD, yn unol â Rheoliadau Awdurdodau Lleol (Rheolau Sefydlog) (Cymru) (Diwygio) 2014, gymeradwyo'r Proffil Swydd, y Fanyleb Person a'r hysbyseb swydd ar gyfer penodi'n barhaol i'r swydd Pennaeth Seilwaith Amgylcheddol sydd ynghlwm wrth yr adroddiad.

7. **YSTYRIED Y RHYBUDDION O GYNNIG CANLYNOL:-**

7.1. **RHYBUDD O GYNNIG A GYFLWYNWYD GAN Y CYNGHORWYR SEAN REES A MICHAEL CRANHAM**

Bu'r Cyngor yn ystyried y Rhybudd o Gynnig canlynol a gyflwynwyd gan y Cyngorwyr Sean Rees a Michael Cranham:-

"Mae 9863 o bobl sydd wedi goroesi strôc yn byw yn ardal Bwrdd Iechyd Hywel Dda, ac mae 47% o'r rheiny'n byw yn Sir Gaerfyrddin. 'Mae'r Gymdeithas Strôc wedi darparu 'Gwasanaeth Goroesi Strôc' ar draws tair ardal Bwrdd Iechyd Hywel Dda ers dros ddegawd.

Yn Sir Gaerfyrddin, mae'r cyllid ar gyfer hyn hyd yma wedi bod drwy'r Bwrdd Iechyd ac yna mae'r Cyngor Sir wedi bod yn ychwanegu at y swm hwn. Bellach mae'r Cyngor Sir wedi newid ei gyfraniad ariannol er mwyn canolbwyntio'n fwy ar atal strôc.

Ar gyfer 2023/24, mae'r Gymdeithas Strôc wedi cael gwybod y byddant yn cael yr un dyraniad cyllid â'r Cytundeb Lefel Gwasanaeth presennol, ac felly ni fydd hyn yn cynnwys unrhyw arian ychwanegol i dalu am y cronfeydd a ddarparwyd yn y gorffennol gan yr Awdurdod Lleol. Yn ogystal, mae'r holl wasanaethau eraill ar gyfer bywyd ar ôl cael strôc a

gomisiynwyd ledled Cymru yn cael eu hariannu'n llawn gan y Byrddau Iechyd.

Felly rydym fel Cyngor Sir Caerfyrddin yn gofyn i Fwrdd Iechyd Hywel Dda roi sicrwydd ar frys i'r rhai sydd wedi goroesi strôc, eu teuluoedd, a'u gofalu, na fydd unrhyw effaith ar ddarparu'r 'Gwasanaeth Goroesi Strôc' yma yn Sir Gaerfyrddin yn y dyfodol."

Eiliwyd y cynnig.

Rhodddwyd cyfle i gynigydd ac eilydd y Cynnig siarad o blaid y Cynnig a bu iddynt amlinellu'r rhesymau dros ei gyflwyno, fel y'u nodwyd yn y Cynnig.

Gwnaed nifer o ddatganiadau didwyll o blaid y Cynnig gan aelodau yr effeithiwyd arnynt yn uniongyrchol.

PENDERFYNODD y Cyngor gefnogi'r Cynnig.

8. CWESTIYNAU GAN Y CYHOEDD

Dyweddodd y Cadeirydd nad oedd dim cwestiynau wedi dod i law gan y cyhoedd.

9. CYFLWYNO DEISEB

Dyweddodd y Cadeirydd wrth Aelodau'r Cyngor fod y ddeiseb ganlynol a gyflwynwyd gerbron y Cyngor mewn perthynas â'r toiledau yn Harbwr Porth Tywyn yn un o swyddogaethau'r Cabinet:-

"Rydym ni, sydd wedi llofnodi isod, yn gofyn i Gyngor Sir Caerfyrddin weithredu ar unwaith i gynllunio, i ariannu ac i adeiladu toiledau yn nwyrain Harbwr Porth Tywyn ac yng ngorllewin Harbwr Porth Tywyn. Deiseb i unioni'r diffyg toiledau cyhoeddus digonol a hygyrch yn Harbwr Porth Tywyn."

Yn unol â 10.16 o Gyfansoddiad y Cyngor, roedd y deisebydd wedi dewis cyflwyno'r ddeiseb yn ffurfiol i'r Cabinet ac felly nid oedd yn bresennol yn y cyfarfod.

Yn unol â'r Gyfansoddiad, rhodddwyd cyfle i'r Cyngor drafod y mater ac yna cyfeirio'i drafodaethau at y Cabinet.

Gwnaed nifer o ddatganiadau yn mynegi cefnogaeth i'r ddeiseb.

Rhodddodd yr Aelod Cabinet dros Adfywio, Hamdden, Diwylliant a Thwristiaeth wybodaeth i'r Cyngor ynghylch cyfrifoldeb yr Awdurdod o dan Ddeddf Iechyd y Cyhoedd (Cymru) 2017 a dywedodd ei fod yn gohebu â'r deisebydd yn uniongyrchol ac y byddai'n darparu ymateb llawn yng nghyfarfod y Cabinet.

Wrth gydnabod bod Porth Tywyn yn un o nifer o ardaloedd lle'r oedd y gymuned leol wedi nodi ei bod yn dymuno cael gwell cyfleusterau a bod angen y cyfleusterau hyn arnynt, a gefnogwyd hefyd gan y ddeiseb, cydnabuwyd y byddai gwella darpariaeth y toiledau cyhoeddus ym Mhorth Tywyn yn gofyn am ateb tymor byr ynghyd â chynllun tymor canolig a thymor hir a fyddai'n cael ei ddatblygu trwy weithio gyda phartneriaid allweddol yn yr ardal. Roedd trafodaethau ynghylch cael ateb tymor byr ar unwaith ar y gweill.

PENDERFYNWYD derbyn y ddeiseb a'i chyflwyno at sylw'r Cabinet i'w hystyried.

10. CWESTIYNAU GAN YR AELODAU

Dywedodd y Cadeirydd nad oedd dim cwestiynau wedi dod i law gan yr Aelodau.

11. COFNODION ER GWYBODAETH (AR GAEL AR Y WEFAN)

Dywedodd y Cadeirydd fod y cofnodion a amlinellir ar agenda 11.1 – 11.6 ar gael i'w gweld er gwybodaeth ar wefan y Cyngor.

CADEIRYDD

DYDDIAD

Mae'r dudalen hon yn wag yn fwriadol

DYDD MERCHER, 24 MAI 2023

YN BRESENNOL: y Cynghorydd R.E. Evans (Cadeirydd) (Yn y Siambr)

Cynghorwyr (Yn y Siambr):

S.M. Allen	K.V. Broom	J.M. Charles	D.M. Cundy
C.A. Davies	T.A.J. Davies	B. Davies	G. Davies
H.L. Davies	L. Davies	S.L. Davies	T. Davies
M. Donoghue	L.D. Evans	N. Evans	W.T. Evans
S. Godfrey-Coles	J.P. Hart	T.M. Higgins	J.K. Howell
P.M. Hughes	P. Hughes-Griffiths	M. James	R. James
G.H. John	A.C. Jones	D. Jones	G.R. Jones
H. Jones	A. Lenny	N. Lewis	K. Madge
D. Nicholas	D. Owen	M. Palfreman	B.D.J. Phillips
D. Price	E. Rees	B.A.L. Roberts	E. Skinner
D. Thomas	E.G. Thomas	G.B. Thomas	M. Thomas
J. Tremlett	A. Vaughan Owen		

Cynghorwyr (Yn rhithwir):

L.R. Bowen	M.D. Cranham	S.A. Curry	A. Davies
W.R.A. Davies	C. Davies	L.M. Davies	A. Evans
D.C. Evans	H.A.L. Evans	A.D. Harries	J.D. James
J.P. Jenkins	B.W. Jones	M.J.A. Lewis	A.G. Morgan
S.L. Rees	E.M.J.G. Schiavone	J. Seward	H.B. Shepardson
F. Walters	P.T. Warlow	D.E. Williams	J. Williams

Hefyd yn bresennol (Yn y Siambr):

C. Moore, Cyfarwyddwr y Gwasanaethau Corfforaethol;
 J. Morgan, Cyfarwyddwr y Gwasanaethau Cymunedau;
 G. Morgans, Cyfarwyddwr Gwasanaethau Addysg a Phlant;
 A. Williams, Cyfarwyddwr Lle a Seilwaith;
 L.R. Jones, Pennaeth Gweinyddiaeth a'r Gyfraith;
 P.R. Thomas, Prif Weithredwr Cynorthwyol (Rheoli Pobl a Pherfformiad);
 G. Morgan, Pennaeth Gwasanaethau Democrataidd;
 E. Evans, Prif Swyddog Gwasanaethau Democrataidd;
 S. Rees, Cyfieithydd Ar Y Pryd;
 L. Jenkins, Swyddog Cymorth y Cabinet;
 M. Runeckles, Swyddog Cefnogi Aeolodau;
 M.S. Davies, Swyddog Gwasanaethau Democrataidd;

Hefyd yn bresennol (Yn rhithwir):

S. Hendy, Swyddog Cefnogi Aeolodau;
 R. Morris, Swyddog Cefnogi Aeolodau.

Siambr, Neuadd y Sir, Caerfyrddin ac o bell: 10.00 yb - 11.30 yb

1. YMDDIHEURIADAU AM ABSENOLDEB

Derbyniwyd ymddiheuriadau am absenoldeb gan y Cynghorwyr P. Cooper, K. Davies, A. Leyshon a R. Sparks.

2. DATGANIADAU O FUDDIANNAU PERSONOL

Ni chafwyd datganiadau o fuddiant personol.

3. MATERION PERSONOL / CYHOEDDIADAU GAN Y CADEIRYDD YMADAWOL

Croesawodd y Cynghorydd Rob Evans, sef y cadeirydd a oedd yn ymddeol, westeion nodedig, Cynghorwyr, staff a ffrindiau i'r cyfarfod. Soniodd am ei flwyddyn yn y swydd a'r digwyddiadau a'r dathliadau roedd wedi'u mynychu gyda'i gydymaith, Mrs Joyce Williams.

Diolchodd y Cadeirydd oedd yn Ymddeol i'r Prif Weithredwr, Wendy Walters, Linda Rees-Jones a Gaynor Morgan am eu cyngor a'u harweiniad proffesiynol, a staff yr awdurdod a oedd wedi cefnogi gwaith y Cadeirydd gan gynnwys ei waith i godi arian ar gyfer Hosbis Tŷ Bryngwyn ac Ambiwylans Awyr Cymru. Yn ddiweddar roedd wedi cyflwyno siec i'r ddwy elusen am £2,500.00 yr un. Diolchodd i'w yrrwr, Jeff Jones, ac i Eira Evans am ei chefnogaeth broffesiynol a phersonol, wrth drefnu ei ddigwyddiadau a gofalu bod pob dim yn mynd yn hwylus bob amser. Talodd deyrnged i'w gydymaith, Mrs. Nysia Evans Charles-Davies, a oedd wedi bod wrth ei ochr dros y 12 mis diwethaf a diolchodd yn ffurfiol iddi am ei chefnogaeth. Yn olaf, dymunodd yn dda i Ddarpar Gadeirydd y Cynghorydd Louvain Roberts a'i chymar, Mrs Vanessa Rees, yn ei blwyddyn yn y swydd.

4. CYHOEDDIADAU GAN YR ARWEINYDD, AELODAU'R CABINET NEU'R PRIF WEITHREDWR

Ni chafwyd unrhyw gyhoeddiadau.

5. ETHOL CADEIRYDD Y CYNGOR AM FLWYDDYN Y CYNGOR 2023-24

Cynigiwyd gan y Cynghorydd R. Evans ac eiliwyd gan y Cynghorydd J. Tremlett a PHENDERFYNWYD YN UNFRYDOL fod y Cynghorydd B.A.L. Roberts yn cael ei ethol yn Is-gadeirydd Cyngor Sir Caerfyrddin am Flwyddyn y Cyngor 2023/24.

Llongyfarchodd y Cynghorydd R. Evans y Cynghorydd Roberts ar ei hetholiad.

Gwnaeth y Cynghorydd Louvain Roberts ei datganiad yn derbyn y swydd, ac fe'i harwisgwyd â'r Gadwyn Swyddogol.

Diolchodd y Cynghorydd Roberts i'r holl Gynghorwyr am eu cefnogaeth wrth ei phenodi'n Gadeirydd Cyngor Sir Caerfyrddin a dywedodd ei bod yn edrych ymlaen at ei blwyddyn yn y swydd yn cynrychioli'r Cyngor. Talodd y Cynghorydd Roberts deyrnged hefyd i'r Cadeirydd oedd yn Ymddeol, y Cynghorydd R. Evans, a chyflwynodd Grogdlws Cyn-gadeirydd iddo.

Talwyd teyrngedau i'r Cadeirydd oedd yn ymddeol gan y Cynghorydd Darren Price, Arweinydd Grŵp Plaid Cymru, y Cynghorydd Jane Tremlett, Arweinydd y Grŵp Annibynnol, a'r Cynghorydd Rob James, Arweinydd y Grŵp Llafur. Talodd y Dirprwy Brif Weithredwr, ar ran y Prif Weithredwr, nad oedd yn gallu mynychu'r cyfarfod oherwydd salwch, a'r Tîm Rheoli Corfforaethol, deyrnged hefyd i'r Cadeirydd oedd yn ymddeol.

6. ETHOL IS-GADEIRYDD Y CYNGOR AM FLWYDDYN Y CYNGOR 2023-24

Cynigiwyd gan y Cynghorydd D. Price ac eiliwyd gan y Cynghorydd P. Hughes-Griffiths a PHENDERFYNNWYD YN UNFRYDOL fod y Cynghorydd Handel Davies yn cael ei ethol yn Is-gadeirydd Cyngor Sir Caerfyrddin am Flwyddyn y Cyngor 2023/24.

Arwisgwyd y Cynghorydd Handel Davies â'r Gadwyn Swyddogol gan y Cadeirydd, y Cynghorydd Louvain Roberts, a gwnaeth ei ddatganiad yn derbyn y swydd. Mynegodd yr Is-gadeirydd ei werthfawrogiad i'r Cyngor ar ei benodiad.

Rhoddwyd gwybod i'r Cyngor nad oedd Cydymaith yr Is-gadeirydd, Mrs Margaret Davies, yn gallu bod yn bresennol ac y byddai trefniadau yn cael eu gwneud i gadwyn y Cydymaith gael ei hanfon ati.

Estynnodd y Cadeirydd longyfarchiadau i'r Is-gadeirydd a'i Gydymaith ar eu penodiadau.

7. DERBYN ADRODDIAD BLYNYDDOL ARWEINYDD Y CYNGOR 2022-23

Cyflwynodd yr Arweinydd ei Adroddiad Blynyddol i'r Cyngor am y cyfnod 2022/23 [ynghlwm â'r cofnodion hyn], a soniodd am yr angen i ystyried beth oedd wedi cael ei gyflawni hyd yma a beth oedd angen ei wneud o hyd.

Cafodd Arweinwyr y Grŵp Annibynnol a'r Grŵp Llafur gyfle i wneud sylwadau ar adroddiad yr Arweinydd.

PENDERFYNNWYD nodi Adroddiad Blynyddol yr Arweinydd ar gyfer 2022/23.

8. PENODI AELODAU I BWYLLGORAU CRAFFU, RHEOLEIDDIO, A PHWYLLGORAU ERAILL AR GYFER BLWYDDYN Y CYNGOR 2023-2024

Bu'r Cyngor yn ystyried adroddiad oedd yn manylu ar aelodaeth arfaethedig Pwyllgorau a Phaneli Rheoleiddio, Craffu, ac Eraill.

Cynigiwyd ac eiliwyd yn briodol a

PHENDERFYNNWYD YN UNFRYDOL gymeradwyo penodi aelodau i Bwyllgorau Rheoleiddio, Craffu a Phwyllgorau Eraill fel y nodir yn Atodiad 1 yr adroddiad.

9. YSTYRIED YR ENWEBIADAU A DDAETHAI I LAW A PHENODI CADEIRYDDION AC IS-GADEIRYDDION PWYLLGORAU / PANELAU'R CYNGOR AM FLWYDDYN Y CYNGOR 2023-2024

Rhoddodd y Cyngor ystyriaeth i'r enwebiadau oedd wedi dod i law ar gyfer penodi Cadeiryddion ac Is-gadeiryddion y Pwyllgorau am Flwyddyn y Cyngor 2023/24.

Cynigiwyd ac eiliwyd yn briodol a

PHENDERFYNNWYD YN UNFRYDOL fod y canlynol yn cael eu penodi'n Gadeiryddion ac yn Is-gadeiryddion y Pwyllgorau Rheoleiddio, y Pwyllgorau Craffu, a'r Pwyllgorau a'r Panelau Eraill am Flwyddyn y Cyngor 2023/24:-

<u>PWYLLGOR / PANEL</u>	<u>CADEIRYDD</u>	<u>IS-GADEIRYDD</u>
Pwyllgor Craffu Cymunedau, Cartrefi ac Adfywio	Y Cynghorydd D.M. Cundy	Y Cynghorydd B.W. Jones
Pwyllgor Craffu Perfformiad ac Adnoddau Corfforaethol	Y Cynghorydd A.G. Morgan	Y Cynghorydd K.V. Broom
Pwyllgor Craffu Addysg, Pobl Ifanc a'r Gymraeg	Y Cynghorydd C. Jones	Y Cynghorydd S.M. Allen
Pwyllgor Craffu Lle, Cynaliadwyedd a Newid Hinsawdd	Y Cynghorydd K. Madge	Y Cynghorydd K. Davies
Pwyllgor Craffu Iechyd a Gwasanaethau Cymdeithasol	Y Cynghorydd H.A.L. Evans	Y Cynghorydd B.A.L. Roberts
Pwyllgor Apêl	Y Cynghorydd J.K. Howell	Y Cynghorydd L. Davies
Pwyllgor Penodi A – Cyfarwyddwyr	Y Cynghorydd D. Price	Y Cynghorydd S.M. Allen
Pwyllgor Penodi B - Penaethiaid Gwasanaeth	Y Cynghorydd J. Tremlett	Y Cynghorydd D. Price
Pwyllgor y Gwasanaethau Democraataidd	Y Cynghorydd L. Davies	Y Cynghorydd W.T. Evans
Y Pwyllgor Trwyddedu	Y Cynghorydd J.M. Charles	Y Cynghorydd D. Phillips
Pwyllgor Penodi Aelodau	Y Cynghorydd J. Lewis	Y Cynghorydd W.R.A. Davies
Y Pwyllgor Cynllunio	Y Cynghorydd W.T. Evans	Y Cynghorydd C. Jones
Y Panel Adolygu Tai	Y Cynghorydd B.W. Jones	Y Cynghorydd G.B. Thomas
Pwyllgor Cronfa Bensiwn Dyfed	Y Cynghorydd D.E. Williams	Heb fod yn ofynnol

10. ADOLYGIAD BLYNYDDOL O'R CYFANSODDIAD

Atgoffwyd y Cyngor o'r gofyniad iddo adolygu ei Gyfansoddiad yn flynyddol a'i fod, fel rhan o'r broses honno, wedi sefydlu Gweithgor Adolygu'r Cyfansoddiad [CRWG] i gyflwyno unrhyw newidiadau a argymhellir.

Dywedwyd er na fu unrhyw newidiadau deddfwriaethol a oedd yn ei gwneud yn ofynnol i newidiadau gael eu gwneud i Gyfansoddiad y Cyngor, byddai angen i'r Cyngor gadarnhau'r cyfansoddiad cyfredol a diwygio Rhan 6.1 o'r Cyfansoddiad i adlewyrchu symiau rhagnodedig Panel Annibynnol Cymru ar Gydnabyddiaeth Ariannol i'w talu i Gynghorwyr ar gyfer 2023-24.

PENDERFYNWYD YN UNFRYDOL

- 10.1 yn unol â'r penderfyniadau a wnaed gan Banel Annibynnol Cymru ar Gydabyddiaeth Ariannol, i fabwysiadu Cynllun Cyflogau a Lwfansau Cynghorwyr ac Aelodau Cyfetholedig ar gyfer 2023-2024, fel y nodir yn Rhan 6.1 o'r Cyfansoddiad;
- 10.2 mabwysiadu'r newid i Erthygl 6 o'r Cyfansoddiad o ran craffu ar rôl y Dirprwy Arweinydd;
- 10.3 mabwysiadu Cyfansoddiad y Cyngor ar gyfer 2023-2024 yn amodol ar y newidiadau i'r Cyfansoddiad sy'n codi o benderfyniadau yn argymhellion 10.1 a 10.2 uchod;
- 10.4 bod y Swyddog Monitro yn cael ei awdurdodi i wneud unrhyw fân newidiadau, cywiro gwallau teipio neu wallau drafftio a sicrhau bod yr holl groesgyfeiriadau yn y Cyfansoddiad yn gywir ac y rhoddir gwybod am y rhain i Weithgor Adolygu'r Cyfansoddiad pan fydd angen.

11. AELODAETH AWDURDOD TÂN AC ACHUB CANOLBARTH A GORLLEWIN CYMRU

PENDERFYNWYD YN UNFRYDOL fod y Cynghorydd R. Evans yn cael ei benodi i gymryd lle'r Cynghorydd K. Madge fel cynrychiolydd y Grŵp Llafur ar Awdurdod Tân ac Achub Canolbarth a Gorllewin Cymru.

CADEIRYDD

DYDDIAD

ATODIADAU

ADRODDIAD BLYNYDDOL ARWEINYDD Y CYNGOR AR GYFER 2022-23

"Mae'n anodd credu bod blwyddyn wedi mynd heibio ers i ni i gyd gael ein hethol i'r lle hwn i gynrychioli pobl Sir Gaerfyrddin ac mae wedi bod yn flwyddyn ddiddorol iawn. Un o'r pethau cyntaf a wnaethom fel Cabinet oedd cynllunio i roi ar waith yr hyn yr etholwyd y weinyddiaeth hon i'w wneud, a thros y flwyddyn ddiwethaf rydym wedi gosod sylfeini cadarn yn ein Datganiad Gweledigaeth ac yn y Strategaeth Gorfforaethol i gyflawni hyn. Ar ôl blwyddyn a chyda phedwar arall i fynd gallwn weld llwybr clir o'n blaenau. Mae heddiw yn gyfle i mi roi'r wybodaeth ddiweddaraf i chi am yr hyn sydd wedi digwydd dros y flwyddyn ddiwethaf a'r hyn sydd gennym i ddod.

Cyhoeddwyd ein Datganiad Gweledigaeth ym mis Gorffennaf y llynedd yn dilyn trafodaethau trawsbleidiol. Fel y dywedais yn fy anerchiad yn y Cyfarfod Cyffredinol Blynyddol y llynedd 'nid monopoli unrhyw unigolyn neu un grŵp gwleidyddol yw syniadau da' ac yn dilyn blwyddyn o gydweithio rwy'n dal i gredu bod hynny'n wir. Hoffwn ddiolch i'r holl Aelodau am eu parodrwydd i gyfrannu at ein gwaith a gobeithio y bydd y dull cilyddol hwn a'r wleidyddiaeth aeddfed yn parhau yn y blynyddoedd i ddod.

Mae'r Datganiad Gweledigaeth yn parhau i fod yn drywydd gweithredu o'r hyn a addawsom wrth fynd o ddrws i ddrws y llynedd a dyna y byddwn yn atebol amdano dros y blynyddoedd nesaf. Mae'r Strategaeth Gorfforaethol yn darparu'r fframwaith ar gyfer cyflawni'r ymrwymadau hynny a amlinellir yn Natganiad Gweledigaeth y Cabinet a chynlluniau cyflawni manwl a fydd yn cael eu monitro a'u hadolygu'n rheolaidd, ac a fydd yn nodi'r union gamau y byddwn yn eu cymryd fel Cyngor i wneud cynnydd yn erbyn ein hamcanion. Mae pedwar amcan o fewn y Strategaeth Gorfforaethol, sef Dechrau'n Dda, Byw a Heneiddio'n Dda, Cymunedau Ffyniannus, ac Ein Cyngor. Dylwn nodi ein bod hefyd wedi nodi meysydd allweddol datgarboneiddio, argyfyngau hinsawdd a natur, a'r Gymraeg fel blaenoriaethau thematig ac, ynghyd â ffocws ar gydraddoldeb, byddwn yn sicrhau bod y meysydd allweddol hyn yn cael eu hymgorffori a'u datblygu ym mhopeth a wnawn.

Amcan Llesiant 1 yw Dechrau'n Dda. Galluogi ein plant a'n pobl ifanc i gael y dechrau gorau posibl mewn bywyd, rydym yn gwybod pam mae hyn yn bwysig - mae'r dechrau gorau yn lleihau anghydraddoldebau yn ddiweddarach mewn bywyd. Mae'n hanfodol ein bod yn sicrhau bod pob plentyn yn Sir Gaerfyrddin yn cael y dechrau gorau mewn bywyd ac yn aml iawn mae angen i ni fuddsoddi er mwyn gwneud hynny.

Yn ystod y flwyddyn ddiwethaf rydym wedi agor dwy ysgol newydd, agorwyd Ysgol y Castell yng Nghydweili ym mis Ionawr, adeilad newydd gyda'r gallu i ddarparu addysg gynradd ar gyfer 270 o blant ysgol gynradd a 30 o ddisgyblion meithrin, gyda lle ychwanegol i ddarparu gofal Blynyddoedd Cynnar. Ym mis Rhagfyr y llynedd agorwyd Ysgol Gorslas newydd sbon, mae gan yr ysgol y capasiti i groesawu a darparu addysg cyfrwng Cymraeg i 210 o ddisgyblion, rhwng 4 ac 11 oed.

Rydym ar y trywydd iawn i ddarparu Prydau Ysgol Am Ddim i bob plentyn Ysgol Gynradd erbyn mis Ebrill y flwyddyn nesaf. Rydym eisoes yn darparu Prydau Ysgol Am Ddim ar gyfer Meithrin, Derbyn a Blynyddoedd 1 a 2 o ganlyniad i'r cytundeb cydweithredu rhwng Plaid Cymru a Llywodraeth Cymru.

Mae'n braf bod ein Cynllun Strategol Cymraeg mewn Addysg wedi cael ei gymeradwyo gan Lywodraeth Cymru y llynedd. Fel rhan o'r cynllun bydd mwy o ysgolion yn symud i gyfrwng Cymraeg dros y 10 mlynedd nesaf gan greu cyfle i fwy o ddysgwyr gael eu haddysgu yn ddwyieithog. Mae'n cynnwys addysgu rhagor o blant y dosbarth meithrin a'r dosbarth derbyn drwy gyfrwng y Gymraeg; mwy o bobl ifanc sy'n astudio ar gyfer cymwysterau yn y Gymraeg, gan gynyddu'r ddarpariaeth ar gyfer dysgwyr ag Anghenion Dysgu Ychwanegol; a chynyddu nifer yr athrawon sy'n gallu addysgu Cymraeg a thrwy gyfrwng y Gymraeg – gyda chymorth parhaus i ddatblygu staff drwy raglen hyfforddi gynhwysfawr a hyblyg.

Yn dilyn ychydig flynyddoedd anodd, rydym yn parhau i fod yn gwbl ymrwymedig i gefnogi ysgolion i ddelio ag effeithiau'r pandemig. Mae rhai mentrau i wella presenoldeb ac ymddygiad o fewn ysgolion yn dilyn Covid er enghraifft wedi dod â ffocws ychwanegol i'r sefyllfa. Mae'n parhau i fod

yn gyfnod anodd ar draws llawer o leoliadau ym myd addysg a hoffwn ddiolch i'r holl staff am eu gwaith parhaus yn ystod cyfnod anodd o newid.

Un o'r tasgau anoddaf i'r Cabinet eleni yw gosod cyllideb ddrafft i'r Cyngor ei hystyried. Mae blynyddoedd o fesurau cyni wedi arwain at ein sefyllfa bresennol - torri, lleihau, gweld a allwn ni dorri ychydig yn fwy oddi ar wasanaeth neu ddarpariaeth. Fodd bynnag, o ran toriadau i addysg, rydym wedi ceisio amddiffyn ysgolion yn gyson rhag toriadau dros y blynyddoedd diwethaf a byddwn yn parhau i wneud hynny ond mae pob blwyddyn yn dod yn fwyfwy heriol. Rwy'n gwbl hyderus yn ein Hadran Addysg, rwy'n gwybod eu bod yn gweithio ar eu gorau i ddarparu'r addysg orau bosibl i'n plant, ond rwy'n poeni am y pwysau y mae Penaethiaid ac Uwch-reolwyr yn eu hwynebu yn barhaus i geisio cyflawni mwy gydag adnoddau cyfyngedig.

Dim ond yr wythnos diwethaf ymwelodd y Prif Weithredwr a minnau â'r Gwasanaethau Plant yn Llanelli ac rwy'n hynod falch o'r hyn y mae'r gwasanaeth yn ei ddarparu o dan amgylchiadau heriol. Mae ein ffocws ar wasanaethau ataliol a chadw teuluoedd gyda'i gilydd yn parhau i fod yn flaenoriaeth ac o ganlyniad mae gennym un o'r cyfraddau isaf o Blant sy'n Derbyn Gofal yng Nghymru. Yn wir, dros y flwyddyn ddiwethaf mae ein gwaith yn y maes hwn wedi cael ei nodi gan y Prif Weinidog a'r Dirprwy Weinidog dros Wasanaethau Cymdeithasol. Bydd yr Aelodau'n ymwybodol ein bod yng nghanol Pythefnos Gofal Maeth sydd â'r nod o gynyddu nifer y gofalwyr maeth yn Sir Gaerfyrddin a bod ganddynt rôl hanfodol yn y Gwasanaethau Plant. Bore yma hoffwch ddiolch i'n holl staff, gofalwyr maeth a phartneriaid sy'n gweithio yn y maes hwn. Rydym yn ddiolchgar iawn am y gwaith rydych chi'n ei wneud ar ein rhan.

Amcan Llesiant 2 Byw a Heneiddio'n Dda – sy'n canolbwyntio ar alluogi ein trigolion i fyw a heneiddio'n dda, ac Amcan Llesiant 3 Cymunedau Ffyniannus – sy'n ceisio darparu cymunedau ac amgylcheddau ar gyfer amgylchedd iach, diogel a ffyniannus yn ganolog i'n gweledigaeth fel Cabinet.

Rydym yn gwybod bod tlodi ac amddifadedd yn cael effeithiau niweidiol difrifol ar bob agwedd ar lesiant. Mae dros draean o'n haelwydydd yn parhau i fyw mewn tlodi (35.6%), lefel sydd wedi cynyddu dros y deng mlynedd diwethaf heb gael ei helpu gan gyni Toriaidd. Rydym yn gwybod bod y sir hon yn parhau i wynebu argyfwng costau byw ac rydym yn parhau i fod yn ymrwymedig i fynd i'r afael â'r mater hwn yn uniongyrchol. Mae gennym ymgynghorwyr newydd yn ein canolfannau Hwb sy'n darparu cyngor cyllidebu a budd-daliadau. Rhyddhawyd £180,000 o'r Gronfa Dlodi ar gyfer trigolion lleol a grwpiau cymunedol i ddarparu Mannau Croeso Cynnes, agoron ni ein llyfrgelloedd yng Nghaerfyrddin, Llanelli, a Rhydaman fel mannau cynnes yn ogystal â chefnogi partneriaid trydydd sector i ddarparu cefnogaeth yn y gymuned. Byddwn yn parhau i gefnogi ein trigolion fel yr ydym bob amser yn ei wneud, ac i sicrhau ein bod yn canolbwyntio ar y mater hwn rydym wedi sefydlu panel ymgynghorol trawsbleidiol ar fynd i'r afael â thlodi i adrodd i'r Cabinet yn rheolaidd.

Yn gynharach eleni penderfynon ni weithredu'n bendant i fynd i'r afael â'r diffyg tai fforddiadwy drwy gyflwyno premiwm ar ail gartrefi ac eiddo gwag. Y bwriad o ran cyflwyno premiwm ar ail gartrefi a thai gwag tymor hir yw naill ai annog mwy o ddefnydd o'r tai hyn, neu sicrhau bod eu perchnogion yn cyfrannu mwy tuag at ein cymunedau. Erbyn y flwyddyn 2025/26, gallai cyfanswm y premiwm ar gyfer y ddau ddsbarth godi unrhyw beth hyd at £3m o bosibl, fel cyfraniad i'n helpu i gynnal gwasanaethau hanfodol, neu gellid rhyddhau tai i fod yn gartrefi ar gyfer trigolion Sir Gaerfyrddin, yn dibynnu ar ymateb y perchnogion.

Fel y gwyddoch eisoes, mae ymgynghoriad yn cael ei gynnal ar hyn o bryd ynghylch y Cynllun Cydraddoldeb Strategol. Mae'r cynllun yn nodi egwyddorion ein hymrwymiad i gydraddoldeb ac amrywiaeth ac yn amlinellu sut y bwriadwn gyflawni ein cyfrifoldebau fel cyflogwr a darparwr gwasanaethau ac fel arweinydd cymunedol. Byddwn yn annog aelodau'r cyhoedd i ymateb i'r ymgynghoriad gan y bydd yn helpu i lunio'r Cynllun Cydraddoldeb Strategol nesaf a fydd ar waith rhwng 2024 a 2028.

Rwy'n falch bod cynnydd yn cael ei wneud mewn ymrwymiad gan y Datganiad Gweledigaeth i gynyddu lefel y ddarpariaeth fewnol ym maes gofal cymdeithasol ac ail-gydbwysu'r farchnad yn lleol. Un o gonglfeini cyflawni hyn yw cynyddu ein gweithlu Gofal Cymdeithasol. Mae pwysau sylweddol dros yr ychydig flynyddoedd diwethaf wedi tynnu sylw at yr pwysigrwydd angen am weithlu cryf. Haf diwethaf gwnaethom lansio Academi Gofal newydd sy'n cynnig cyfleoedd cyffrous i'r rhai sy'n awyddus i gael gyrfa ym maes gwaith cymdeithasol neu ofal cymdeithasol. Yn agored i

bob oedran, mae'r Academi yn darparu hyfforddiant, cymorth ac arweiniad, gan alluogi ymgeiswyr i ennill cyflog wrth ddysgu a dewis llwybr gyrfa sydd fwyaf addas iddynt. Drwy gyfuniad o addysg a hyfforddiant yn y swydd, mae cyfleoedd amrywiol i archwilio'r amrywiaeth o rolau gofal cymdeithasol a gwaith cymdeithasol sydd ar gael. Rwy'n awyddus iawn i weld ein bod yn hyrwyddo hyn fel llwybr gyrfa yn ein hysgolion a'n canolfannau addysg bellach. Mae diwygio sylweddol o ran gwella telerau ac amodau ein staff mewnol a mentrau ar y cyd â'r Bwrdd Iechyd Lleol yn gwneud gwahaniaeth ac mae'r nifer sy'n aros am ofal Cartref yn yr ysbyty a'r gymuned bellach yn gostwng i lefelau cyn y pandemig. Am y tro cyntaf ers blynyddoedd lawer, byddwn yn agor ein cartref plant cyntaf sy'n cael ei redeg gan y cyngor yn yr hydref gan ein galluogi i ail-gydbwysio marchnad nad yw wedi gwasanaethu'n plant yn dda.

Cymunedau lle gall pawb ffynnu yw cymunedau ffyniannus. Lle mae cyflogaeth, trafndiaeth, hamdden a gwasanaethau sy'n hygyrch i bawb. Mae diffyg cymwysterau neu sgiliau, trafndiaeth, mynediad at wasanaethau i gyd yn rhwystrau i weithgarwch economaidd. Mae darparu swyddi diogel sy'n talu'n dda i bobl leol yn hanfodol.

Mae ein Strategaeth Arloesi a lanswyd yr wythnos diwethaf yn ganolog i'r weledigaeth honno ac mae'n ceisio nodi cynigion i gefnogi adferiad ac ailstrwythuro economi Sir Gaerfyrddin drwy arloesi. Mae ffocws y strategaeth ym meysydd yr Economi Sylfaenol; Iechyd a Llesiant; Arloesi Digidol ac effaith Newid Hinsawdd a'r cyfleoedd y gallai harneisio Economi Gylchol eu cael ar y sir.

O ran yr amgylchedd, mae wedi bod yn wych gweld datblygiad ETO yn Nant-y-caws a Llanelli a symud ymlaen i wneud ein fflyd yn fwy gwyrdd. Byddai'n esgeulus i mi adrodd ar ddatblygiadau dros y flwyddyn ddiwethaf heb gyfeirio at y newidiadau sylweddol i'n casgliadau sbwriel. Ym mis Ionawr dechreuon ni gasglu bagiau glas a gwastraff bwyd bob wythnos ochr yn ochr â gwasanaeth casglu gwyrdd newydd ar ymyl y ffordd bob tair wythnos. Mae'n braf ein bod eisoes yn gweld newidiadau cadarnhaol o ran cyfraddau ailgylchu a fydd, rwy'n siŵr, yn cael eu hadlewyrchu yn erbyn ein targedau statudol.

Rydym hefyd wedi gweld datblygiad o ran y cynllun bwyd cynaliadwy sy'n cefnogi rhan o raglen waith y BGC. Mae ein Strategaeth Fwyd Leol yn cael ei datblygu ar hyn o bryd ac mae'n cael ei hadolygu gan bartneriaid a rhanddeiliaid y BGC. Bydd mabwysiadu Strategaeth Fwyd Leol a gosod targedau uchelgeisiol yn cadarnhau sylfeini Sir Gaerfyrddin fel yr ardal awdurdod lleol arweiniol yng Nghymru o ran gweithredu ar fwyd cynaliadwy.

O ran Trafndiaeth a Seilwaith, rydym wedi gweithio gyda Llywodraeth Cymru i gyflawni'r prosiect bysiau a seilwaith trydan T1 drwy adeiladu cyfleuster bysiau newydd yn Nant-y-ci a chwblhau ffordd gswllt Cross Hands sy'n allweddol ar gyfer datblygiad economaidd o amgylch safle cyflogaeth strategol Cross Hands. Mae seilwaith Teithio Llesol newydd wedi'i adeiladu i gefnogi teithio mwy cynaliadwy ac mae cynnydd yn parhau ar Lwybr Dyffryn Tywi gyda'r cais Cynllunio wedi'i gyflwyno a'r prosesau prynu tir angenrheidiol ar waith.

Yn bwysig, rydym hefyd wedi dechrau gweithio ar ddatblygu strategaeth trafndiaeth gymunedol ac yn parhau i lobio dros ddarparu ffordd osgoi Llandeilo.

Rydym hefyd wedi parhau â'n hymrwymiad i adeiladu mwy o gartrefi yn Sir Gaerfyrddin. Mae ein cartrefi newydd yn adlewyrchu ein hymrwymiad i fynd i'r afael â newid yn yr hinsawdd a mynd i'r afael â thlodi. Mae cartrefi ar ein safleoedd mwy newydd gan gynnwys Teras Glanmor ym Mhorth Tywyn yn cynnwys ceginau ac ystafelloedd ymolchi modern, mae ganddynt lefelau eithriadol o uchel o insiwleiddio i helpu i leihau'r gwres sy'n cael ei gollu ac maent yn cynnwys technoleg adnewyddadwy gan gynnwys paneli solar, pwyntiau gwefru cerbydau trydan a man storio batris sy'n helpu i ddarparu biliau ynni is i denantiaid. Rydym wedi ymrwmo i ddarparu tai sydd wedi'u cynllunio gydag ystod ehangach o fesurau a fydd yn lleihau'r defnydd o ynni ac allyriadau carbon, gan gefnogi ein hymrwymiad i fynd i'r afael â newid yn yr hinsawdd a dod yn awdurdod lleol carbon sero net erbyn 2030.

O ran hamdden, agorwyd Prosiect Denu Twristiaid Pentywyn ym mis Mawrth, a chefais y pleser o fod yn bresennol yn yr agoriad swyddogol. Mae gan Bentywyn hanes unigryw o ran record cyflymder y byd dros dir yn ogystal â bod yn un o'r darnau mwyaf prydferth o draeth yn y wlad. Mae'r prosiect yn cynnwys y 'Caban' - llety sydd wedi'i adeiladu gan ddefnyddio technolegau adeiladu cynaliadwy. Mae Caban, sy'n edrych dros y traeth, yn cynnwys bwyty a bydd yn darparu ar gyfer y farchnad gwyliau cerdded a chwaraeon antur awyr agored yn ogystal â'r rhai sy'n chwilio

am brofiad arfordirol. Mae'n gymaint o bleser gweld y datblygiad ym Mhentywyn, ac rwy'n siŵr y bydd o fudd i drigolion lleol ac ymwelwyr â'r ardal.

Bydd aelodau'n ymwybodol ein bod wedi lansio'r Gronfa Ffyniant Gyffredin yn Sir Gaerfyrddin yn ddiweddar a fydd yn darparu buddsoddiad ychwanegol o £36.68m i helpu i gyflawni rhai o amcanion strategol allweddol Sir Gaerfyrddin. Bydd y Gronfa Ffyniant Gyffredin yn darparu cyfleoedd newydd i gymunedau lleol, yn cefnogi datblygiad a thwf busnesau lleol yn ogystal â chefnogi adferiad canol ein trefi ac mae'n gymysgedd o gyllid refeniw a chyfalaf y gellir ei ddefnyddio i gefnogi cymunedau. Rydym hefyd wedi lansio ail gam y Rhaglen ARFOR gwerth £11 miliwn, sy'n ceisio sicrhau hwb economaidd a chryfhau'r Gymraeg ar draws siroedd Gwynedd, Ceredigion, Sir Gaerfyrddin ac Ynys Môn, ac rydym bellach yn gwahodd ceisiadau i'w Chronfa Cymunedau Mentrus. Daw ail gam y Rhaglen arloesol hon fel rhan o'r Cytundeb Cydweithredu rhwng Llywodraeth Cymru a Phlaid Cymru ac rydym yn ddiolchgar am hynny.

Mae'r Cabinet yn credu bod gan gaffael lleol ran sylweddol i'w chwarae o ran twf economaidd ac rydym wedi gofyn i swyddogion adolygu'r ffordd y mae ein fframweithiau caffael yn gweithio i gynyddu lefel caffael lleol a chefnogi busnesau lleol.

Hoffwn fanteisio ar y cyfle hwn i ddiolch i'r swyddogion am eu gwaith yn cefnogi Tasgluoedd Canol y Dref yn Rhydaman a Llanelli, a Fforwm Adfywio Canol Tref Caerfyrddin ynghyd â'r fenter Deg Tref ac rwy'n credu'n gryf bod angen i ni ledaenu datblygiad economaidd ar draws y sir.

Yn Llanelli, mae gwaith wedi dechrau ar brosiect Pentre Awel ac mae gwaith yn mynd rhagddo ar adeilad YMCA yn Llanelli, ac mae disgwyl i waith yng Ngogledd Stryd y Farchnad ddechrau yn ystod y misoedd nesaf. Braff hefyd yw gweld cynlluniau'n cael eu datblygu ar gyfer rhannau eraill o Lanelli. Mae adfywio Tyisha yn allweddol i ddatblygiad y dref, gan ddarparu cyswllt pwysig rhwng canol y dref a phrosiect Pentre Awel. Gallai busnesau mewn rhannau penodol o dref Llanelli hefyd elwa o Gronfa Eiddo Gwag Canol Trefi y Gronfa Ffyniant Gyffredin sydd wedi'i lansio ac sy'n canolbwyntio ar ddod ag eiddo gwag ar y llawr gwaelod yn ôl i ddefnydd masnachol. Mae'r gronfa hon hefyd ar gael ar gyfer rhannau o Gaerfyrddin a Rhydaman. Mae adfywio tref Llanelli yn rhywbeth yr wyf wedi ymrwymo'n bersonol iddo. Rydym am ei wneud yn rhywle lle mae pobl eisiau byw a gweithio drwy ddod â siopau gwag yn ôl i ddefnydd a chreu cartrefi mawr eu hangen. Edrychaf ymlaen at weithio gyda'r holl bartneriaid sy'n rhannu'r uchelgais honno.

Yng Nghaerfyrddin bydd gwaith yn dechrau yn ddiweddarach eleni yn natblygiad HWB fydd yn gartref i'n timau gwasanaeth cwsmeriaid - gan gynnig cyngor a chefnogaeth i'n trigolion. Bydd yr Hwb yn cynnwys campfa yng nghanol y dref, cyfleusterau'r GIG ac amryw o wasanaethau'r cyngor. Bydd hefyd yn darparu cyfleoedd i'n trigolion gael mynediad i addysg bellach ac uwch drwy Brifysgol Cymru y Drindod Dewi Sant.

Hefyd yng Nghaerfyrddin rydym yn parhau â chynlluniau datblygu Lôn Jackson, gan gynnwys gwyrddni, seddi awyr agored ar gyfer bwytai a chaffis cyfagos yn ogystal â lle ar gyfer stondinau a digwyddiadau'r farchnad. Mae'r gwaith yn parhau gyda datblygiad Oriol Myrddin, Heol y Brenin.

Mae'r gwaith gwella i orsaf fysiau Caerfyrddin ar fin cael ei gwblhau, ac mae cyllid Mynd i'r Afael â Threfi y Gronfa Ffyniant Gyffredin gwerth £500k wedi nodi 5 prosiect i'w cyflawni yn y dref. Rydym wedi gweithio gydag AGB Caerfyrddin a Chyngor Tref Caerfyrddin i ddenu ymwelwyr ac mae marchnad bwyd a diod fisol yn cael ei chynllunio.

O ran Rhydaman, ymwelais â'r dref gydag aelodau yr wythnos diwethaf, a gwelais gynydd yn cael ei wneud o ran y Tasglu - gyda chynlluniau i gefnogi canol y dref ymhellach a chynyddu nifer y stondinau marchnad. Mae cae chwaraeon 3G a chyfleusterau hamdden wedi ychwanegu at y cyfleusterau chwaraeon gwych sydd eisoes ar gael yn y dref. Rydym wedi llobio a byddwn yn parhau i llobio Llywodraeth Cymru a phartneriaid rhanbarthol i ailagor rheilffordd Dyffryn Aman i ddarparu gwasanaethau i Rydaman ac i ben Dyffryn Aman fel rhan o Fetrol Bae Abertawe, a chredaf y byddai'n hwb sylweddol i'r rhan hon o'r sir.

Fel y bydd aelodau yn ymwybodol rydym wedi cyhoeddi ein hail Gynllun Datblygu Lleol drafft - sy'n ceisio sicrhau datblygiad economaidd a thai ar draws y sir, ac sydd hefyd yn ceisio cryfhau ein polisïau o amgylch ardaloedd tirwedd arbennig. Y cam nesaf yw cyflwyno'r Cynllun i Lywodraeth Cymru i'w archwilio'n ddiweddarach yn y flwyddyn.

Nod Amcan Llesiant 4 – Ein Cyngor – yw moderneiddio a datblygu ein cyngor ymhellach mewn ffordd wydn ac effeithlon.

Yn gynharach eleni cawsom Wobr Aur Buddsoddwyr mewn Pobl sy'n rhyfeddol o ystyried amgylchiadau'r tair blynedd diwethaf. Gwyddom y gallwn addasu fel sefydliad, mae Covid wedi profi hynny, ond roedd gweld ein cyflawniadau yn cael eu cydnabod gan Fuddsoddwyr mewn Pobl fel hyn yn arbennig o bleserus.

Rwy'n gwerthfawrogi gwaith yr Undebau Llafur yn llwyr ac ers dod yn Arweinydd, rwyf wedi cychwyn fforwm ymgynghorol ar y cyd lle mae arweinwyr grwpiau, ynghyd â Wendy, Paul a'r Cynghorydd Phil Hughes yn cwrdd â'n cydweithwyr yn yr undebau llafur bob chwarter fel y gellir codi a thrafod materion allweddol yn uniongyrchol gyda chynghorwyr. O ystyried yr heriau ariannol heriol y bydd yn rhaid i ni eu hwynebu yn y dyfodol, mae'n hanfodol ein bod yn cydweithio â'r undebau llafur mewn ffordd agored, onest a chydweithredol. Dros y 12 mis diwethaf, fel aelodau, rydym wedi gweithio gyda'n gilydd, ac rydym wedi llwyddo i gynyddu cyflogau rhai o'n gweithwyr ar y cyflogau isaf, gan gynnwys Gofalwyr Cartref, Gweithwyr Gofal Preswyl, Llwythwyr Sbwriel a Gyrwyr Sbwriel.

Roedd ein Datganiad Polisi Tâl ar gyfer 2023/24 yn cymeradwyo'r ychwanegiad Cyflog Byw Gwirioneddol, fel yr ydym wedi'i wneud dros y pum mlynedd diwethaf, i sicrhau bod ein cyflog isaf yn derbyn yr hyn sy'n cyfateb i £10.90 yr awr. Byddwn yn parhau i weithio gyda Cynnal Cymru ac eraill i archwilio'r posibilrwydd o gydgrynhoi ein dull gweithredu a dod yn Gyflogwr Cyflog Byw achrededig.

Yng nghyfarfod y Cabinet ddydd Llun, gwnaethom gymeradwyo'r Cynllun Beicio i'r Gwaith a Benthyciad i Brynu Car, gan gynyddu'r terfyn a'r telerau ar y cynllun beicio i'r gwaith a chyfanswm y benthyciad ymlaen llaw ar y cynllun Benthyciad i Brynu Car i adlewyrchu costau a phwysau cynyddol. Rydym hefyd wedi cynyddu'r gyfradd milltiroedd lle bo angen er mwyn cefnogi cost amrywiol tanwydd.

Mae'r blynyddoedd nesaf yn debygol o fod yr un mor heriol, os nad mwy, gan fod cynnydd mewn costau allanol yn debygol o roi straen ychwanegol ar gyllidebau ariannol. Rydym hefyd yn debygol o barhau i weld cynnydd sylweddol yn y galw am wasanaethau fel gofal cymdeithasol yn y cyfnod ôl-Covid hwn, ynghyd â chynnydd yn nisgwyliaidau cwsmeriaid hefyd yn ystod y pandemig. Rydym wedi lansio Strategaeth Drawsnewid, rhaglen newid a fydd yn caniatáu i'r Cyngor edrych i'r dyfodol yn hyderus a pharhau i gyflawni ein huchelgeisiau a'n blaenoriaethau er budd ein trigolion yn ein sir. Er bod y Cyngor hwn wedi wynebu heriau digynsail dros y ddwy flynedd ddiwethaf, gellid dadlau bod y degawd diwethaf wedi bod yn gyfnod o her gyson i lywodraeth leol. Mae penderfyniad Llywodraeth y DU i leihau gwariant cyhoeddus yn sylweddol mewn ymateb i argyfwng ariannol 2008 wedi arwain at her gyllidebol ddifrifol i lywodraeth leol sydd wedi para am gyfnod o dros 10 mlynedd. Mae'r ffaith ein bod wedi gallu parhau i ddarparu gwasanaethau o ansawdd uchel yn ystod cyfnod pan oedd galwadau gwasanaeth hefyd yn cynyddu, yn dyst i'r arloesedd a'r creadigrwydd a ddangoswyd gan staff y Cyngor wrth nodi ffyrdd o ddarparu gwasanaethau mewn ffyrdd mwy effeithlon a diolchaf iddynt am y gwaith y maent wedi'i wneud ar yr agenda hon.

Mae'n gwbl glir ein bod fel cyngor yn wynebu llawer o heriau. Fel aelodau, byddwch eisoes wedi cymryd rhan yn yr adolygiad o'r Rhaglen Moderneiddio Addysg dros y misoedd diwethaf. Ac er ein bod yn cynnal adolygiad o'n gwaith ôl troed ysgol yn parhau ar Ysgol Gwenllian ac rydym wrthi'n datblygu ateb i safle arfaethedig Ysgol Dewi Sant, mae'n sefyllfa gymhleth, ac rydym yn awyddus i weithio gyda'r Cyngor Tref a Llywodraeth Cymru ar hynny. Rydym hefyd yn awyddus i ddod o hyd i ateb i ysgolion yn ardal Rhydaman. Mae'n hanfodol bwysig i ni ymgysylltu ag aelodau ar draws y siambr wrth i ni ddatblygu atebion i ddarparu darpariaeth addysg ar draws y sir dros y blynyddoedd nesaf.

Mae ein rhwydwaith ffyrdd yn hanfodol o ran cysylltu cymunedau, gan ddarparu mynediad i swyddi, addysg, gofal iechyd a gwasanaethau ac mae'n clymu cymunedau gyda'i gilydd. Bydd yr Aelodau'n ymwybodol bod awdurdodau lleol ledled Cymru yn wynebu ôl-groniad hanesyddol o danfuddsoddi wrth gynnal yr wythiennau allweddol hyn ac nid yw Sir Gaerfyrddin yn eithriad. Er ein bod wedi gallu cadw ein ffyrdd prysuraf mewn cyflwr rhesymol, mae'n amlwg bod angen mwy o fuddsoddiad i gynnal y rhwydwaith ffyrdd ehangach. Yn anffodus, nid yw Llywodraeth Cymru wedi gallu parhau â'r Grant Adnewyddu Ffyrdd a ddaeth i ben yn 2021/22 ac a helpodd i osod wyneb newydd ar ein ffyrdd. Mae hyn felly yn her ariannol sylweddol i'r awdurdod.

Mae ein buddsoddiad mewn gosod wyneb newydd wedi gostwng o £3.9m yn 2022/23 i £1.6m eleni er bod costau tendro ar gyfer gosod wyneb newydd wedi cynyddu 30% ers 2020. O ganlyniad, mae gennym swm llai i'w fuddsoddi, ac nid yw'r buddsoddiad hwnnw'n cyflawni cymaint. Gwyddom fod angen tua £8 miliwn bob blwyddyn i gynnal y rhwydwaith mewn cyflwr cyson. Heb fuddsoddiad parhaus, bydd ein ffyrdd yn dirywio, a bydd tyllau yn dod yn bryder cynyddol i'r cyhoedd. Ac mae

hyn yn rhywbeth rwy'n gwbl benderfynol o fynd i'r afael ag ef a byddwn unwaith eto yn croesawu cefnogaeth drawsbleidiol ar hynny.

Mae gennym oddeutu 9,500 o gartrefi o dan ein cyfrifoldeb ac mae maint y gwaith o gynnal ac atgyweirio'r stoc honno yn sylweddol. Ers trosglwyddo gwasanaethau cynnal a chadw y llynedd mae'r Adran Gwasanaethau Cymunedol wedi gweithio'n galed eleni i wella'n sylweddol y ffordd yr ydym yn ymateb i dai gwag ac atgyweiriadau wrth i ni wynebu'r ôl-groniad anochel o waith ar ôl y pandemig. Mae gwaith â ffocws bron wedi haneru nifer y tai gwag yn y system gyda gwelliannau pellach i ddod, gan gynnwys system amserlennu newydd a fydd yn gwbl weithredol erbyn canol 2024. Cyfarfu'r Cabinet â'r Cyfarwyddwr a'r Pennaeth Gwasanaeth yn y gwanwyn, ac roeddem yn falch iawn o'r cynnydd a wnaed a'r cynlluniau ar gyfer y dyfodol. Rwy'n gobeithio y byddwch yn gweld y canlyniadau cadarnhaol yr ydym yn eu disgwyl dros y flwyddyn nesaf.

Her sylweddol i ni dros y blynyddoedd nesaf yw'r gostyngiad yn nifer y siaradwyr Cymraeg yn Sir Gaerfyrddin. Roeddwn yn siomedig iawn bod canlyniadau cyfrifiad 2021 a gyhoeddwyd yn gynharach eleni yn nodi gostyngiad o 4% yn nifer y siaradwyr Cymraeg yn y sir. Y gwir amdani yw ein bod yn gweld dirywiad ac mae angen i ni weithredu'n gyflym i atal hyn. Bydd yr Aelodau'n ymwybodol bod y Cabinet wedi cymeradwyo Strategaeth Hyrwyddo'r Gymraeg am y 5 mlynedd nesaf yn gynharach yr wythnos hon, strategaeth i hybu'r Gymraeg ar draws Sir Gaerfyrddin. Nod y strategaeth yw cynyddu nifer y siaradwyr Cymraeg, balchder ymhlith trigolion yn ogystal â'r defnydd a'r hyder yn y defnydd o'r iaith a hefyd hyrwyddo'r iaith fel norm yn y gweithle ac o fewn y gweithlu a chreu cymunedau Cymraeg llewyrchus.

Rydym wedi cyflawni llawer yn ystod y flwyddyn ddiwethaf o dan amgylchiadau heriol iawn. Byddwn yn parhau i gyflawni ein Datganiad Gweledigaeth dros y flwyddyn nesaf ac rwy'n siŵr y bydd heriau newydd o'n blaenau hefyd. Ond mae ein hamcanion yn gadarn ac mae gennym strategaeth glir ynghylch sut y byddwn yn cyflawni'r nodau hyn.

Hoffwn ddiolch i'r Cabinet a fy nghyd-aelodau ar draws y Siambr am eu cefnogaeth dros y flwyddyn a hefyd i'r Prif Weithredwr a'r Tîm Rheoli Corfforaethol am eu cyngor ac i holl swyddogion a staff y cyngor am eu holl waith caled yn ystod y flwyddyn ddiwethaf."

Mae'r dudalen hon yn wag yn fwriadol

**CYNGOR
21 MEHEFIN 2023**

**ARGYMHELLION DRAFFT - ADOLYGIAD CYMUNEDOL YN SIR
GAERFYRDDIN**

Y Pwrpas: Yn dilyn cwblhau'r ymgynghoriad cychwynnol, crynhoi i'r Cyngor ganfyddiadau'r ymgynghoriad cyntaf.

Yr argymhellion / penderfyniadau allweddol sydd eu hangen:

1. Bod y cynigion a nodir yn Atodiad 1 i'r adroddiad yn cael eu mabwysiadu gan y Cyngor fel Argymhellion Drafft at ddibenion yr Adolygiad Cymunedol.
2. Bod yr Argymhellion Drafft yn cael eu cyhoeddi at ddibenion ymgynghori o ddydd Llun 26 Mehefin i (yn cynnwys) ddydd Llun 7 Awst 2023.
3. Bod canlyniadau'r ymgynghoriad yn cael eu hadrodd i'r Cyngor llawn ar 11 Hydref 2023.

Y rhesymau:

O dan Ddeddf Llywodraeth Leol (Democratiaeth) (Cymru) 2013, mae dyletswydd ar bob prif gyngor i fonitro'r cymunedau yn ei ardal a, lle bo'n briodol, drefniadau etholiadol cymunedau o'r fath at ddibenion ystyried a ddylid argymhell newidiadau. Mae'r newidiadau hyn yn cael eu cyflwyno drwy adolygiad cymunedol.

Angen i'r Cabinet wneud penderfyniad   NAC OES

Angen i'r Cyngor wneud penderfyniad   OES

YR AELOD O'R CABINET SY'N GYFRIFOL AM Y PORTFFOLIO:- Y Cyngorydd Philip Hughes – Drefniadaeth a'r Gweithlu

Y Gyfarwyddiaeth: Wendy S. Walters

Enw Pennaeth y Gwasanaeth:

Awdur yr Adroddiad:
Amanda Edwards

Swyddi: Y Prif
Weithredwr/Swyddog
Cofrestru
Etholiadol/Swyddog
Canlyniadau

Rheolwr y Gwasanaethau
Etholiadol a Chofrestru
Sifil

Ffôn: 01267 224112

Cyfeiriadau e-bost:
WSWalters@sirgar.gov.uk

01267 228609
AmEdwards@sirgar.gov.uk

Draft Recommendations- Community Review in County of Carmarthenshire

1. PURPOSE OF REPORT.

Council will recall that this Community Review was initiated as The Council has a duty under s22 of the Local Government (Democracy) (Wales) Act 2013 (“the Act”) to report every ten years on a community review having regard to the Local and Democracy and Boundary Commission for Wales (LDBCW) timetable for conducting the reviews of principal areas’ electoral arrangements required by section 29 (1) of the Act.

The last electoral review was carried out by LDBCW was conducted in 2021 with consequential changes being introduced with the Local Government Elections in May 2022. The next round of electoral reviews carried out by LDBCW will commence in 2024 with any consequential changes being introduced with the Local Government Elections in May 2027.

At its meeting on 9 February 2023, Council approved the commencement of a Community Review to examine existing Town and Community governance arrangements and make Final Recommendations for any appropriate change.

The formal consultation period was published on the Council’s website, but a more targeted engagement was sent to:

All Town and Community Council
Local Members of Parliament
Local Members of the Senedd
All Ward Councillors

Representations were invited from Monday 13 March to Monday 24 April 2023. Twenty-four representations were received during the consultation period, and these have been reviewed and proposals for Draft Recommendations have been prepared. Appendix A to the Report summarises the responses received and proposals for Draft Recommendations arising from these.

Also detailed in the Draft Recommendations are those recommendations put forward by the Electoral Registration Officer/Returning Officer.

The next stage is for Full Council to consider the proposals and approve Draft Recommendations, which will then be subject to a second consultation period, the results of which will be reported back to full Council in October 2023 for Final Recommendations to be determined.

DETAILED REPORT ATTACHED?

NO

Public Consultation Responses-Appendix A

IMPLICATIONS

I confirm that other than those implications which have been agreed with the appropriate Directors / Heads of Service and are referred to in detail below, there are no other implications associated with this report:

Signed: **Amanda Edwards Electoral and Civil Registrations Services Manager**

Policy, Crime & Disorder and Equalities	Legal	Finance	ICT	Risk Management Issues	Staffing Implications	Physical Assets
NONE	YES	NONE	NONE	NONE	NONE	NONE

2. Legal

S22 (2) Local Government (Democracy) (Wales) Act 2013 provides that a principal council must have regard to LDBCW's timetable for conducting reviews of principal areas' electoral arrangements when determining when to conduct a community review.

Section 34 of the Act stipulates the mandatory consultees for a community review.

CONSULTATIONS

I confirm that the appropriate consultations have taken in place and the outcomes are as detailed below

Signed: Amanda Edwards, Electoral and Civil Registration Services Manager

(Please specify the outcomes of consultations undertaken where they arise against the following headings)

1. Scrutiny Committee request for pre-determination	NO
If yes include the following information: -	
Scrutiny Committee	
Date the report was considered: -	
Scrutiny Committee Outcome/Recommendations: -	

2. Local Member(s)

N/A

3. Community / Town Council

N/A

4. Relevant Partners

N/A

5. Staff Side Representatives and other Organisations

N/A

CABINET MEMBER PORTFOLIO HOLDER(S) AWARE/CONSULTED	Include any observations here
YES	

**Section 100D Local Government Act, 1972 – Access to Information
List of Background Papers used in the preparation of this report:**

These are below

Title of Document	File Ref No.	Locations that the papers are available for public inspection
Public Consultation Responses		

Carmarthenshire County Council

Community Review

Submissions received and Draft Recommendations

Recommendation	Received by and summary of response	Draft Recommendation
1	Llanfihangel-ar-arth Community Council- agreed at their meeting on 13 th March 2023 to propose unwarding of their community council.	Currently this community council has a North and a South Ward. Draft recommendation is to unward the community council, retaining their membership of 12 members.
2	Manordeilo and Salem Community Council-agreed at their meeting on 8 th March 2023 that they are satisfied with current arrangements. A subsequent email was received on 5 May 2023, which indicated that members at their meeting on 12 April 2023 agreed to the unwarding of their community council.	Currently this community council has a Cwmifor Ward and a Salem Ward. Draft recommendation is to unward the community council, retaining their membership of 12 members.
3	Llangathen Community Council-agreed by all members to propose unwarding of their community council.	Currently this community council has a North and a South Ward. Draft recommendation is to unward the community council, retaining their membership of 8 members.
4	Carmarthen Town Council-agreed by all members that they are satisfied with current arrangements.	Draft recommendation is to retain status quo for Carmarthen Town Council.
5	Llangyndeyrn Community Council-agreed by members at their meeting on 3 rd April 2023 to recommend the following: Pontyates Ward- decrease by one member, hence from 6 members to 5 Carway Ward- increase by two members, hence from 3 members to 5 Llangyndeyrn Ward- retain the three members, hence no change.	Draft recommendation is to propose: Pontyates ward- 5 Members Carway ward- 5 Members Llangyndeyrn ward – 3 Members Overall increase of one member.

	*This will provide an overall increase by one member.	
6	Councillor Tyssul Evans, County Councillor for Llangydeyrn Electoral Ward. Cllr Evans suggested three scenarios, one of which is the proposal submitted by Llangydeyrn Community Council. Cllr Evans also suggested the movement of electors from one community ward to another, within Llangydeyrn Community Council on the basis that geographically they would sit better in the suggested community ward.	<p>Draft recommendation is to propose: Pontyates ward- 5 Members Carway ward- 5 Members Llangydeyrn ward – 3 Members</p> <p>Overall increase of one member.</p> <p>Also recommend the moving Streets: ●Pontnewydd from Register BZ (Carway Ward) to Register CC (Pontyates Ward) ●Pontyates from Register BZ (Carway Ward) to Register CC (Pontyates Ward) ●Four Roads from Register CB (Llangydeyrn Ward) to Register CC (Pontyates Ward)</p>
7	Llanelli Town Council – It was agreed by Members at their meeting on 5 th April 2023 to propose splitting the community wards of Bigyn and Glanymor into smaller wards i.e., Bigyn 1, Bigyn 2 and Glanymor 1 and Glanymor 2. No other proposals were put forward.	This proposal has been considered; however, we believe that splitting the two community wards of Bigyn and Glanymor into two will not offer any real benefit or positively contribute towards effective and convenient local governance, therefore we do not support this proposal going forward as a draft recommendation.
8	Councillor John Jenkins, County Councillor for Elli Electoral Ward-Cllr Jenkins stated his objection to the proposal put forward by Llanelli Town Council as in recommendation 7.	
9	Councillor Louvain Roberts, County Councillor for Glanymor Electoral Ward-Cllr Roberts stated her objection to the proposal put forward by Llanelli Town Council as in recommendation 7.	

10	Councillor Sean L. Rees, County Councillor for Glanymor Electoral Ward-Cllr Rees stated his objection to the proposal put forward by Llanelli Town Council as in recommendation 7.	
11	Councillor Michael D. Cranham, County Councillor for Bigyn Electoral Ward-Cllr Cranham stated his objection to the proposal put forward by Llanelli Town Council as in recommendation 7.	
12	St. Ishmael Community Council-at their council meeting on 4 th April, Members agreed that they did not wish to unward but to retain the three community wards, namely Ferryside, Llansaint and Picton.	Draft recommendation is to retain status quo for St. Ishmael Community Council.
13	Gorslas Community Council- Members agreed at their March meeting that they were satisfied with current arrangements with their membership numbers, warding arrangements and the name of the Community Council.	Draft recommendation is to retain status quo for Gorslas Community Council.
14	Llanddowror and Llanmiloe Community Council-Members agreed at their April meeting that they have no significant or strong objections to the unwarding of their community council.	Currently this community council has a North Ward and South Ward. Draft recommendation is to unward Llanddowror and Llanmiloe Community Council, retaining a membership of ten members.
15	Cenarth Community Council- at their meeting on 6 th April, Members agreed that they are totally opposed to the unwarding of their community council on the grounds that there is no conflict between the interests of the wards, unwarding would lead to neglect of residents and not bring the community closer.	Draft recommendation is to retain the status quo for Cenarth Community Council.
16	Llanelli Rural Council- at their meeting on 19 April 2023, Members of the Council's Policy and Resources Committee after having carried out an exercise to forecast future electorate using the Local	Draft recommendation is to propose an increase by one member to the Bynea Ward of Llanelli Rural Council, giving an increase from 3 to four

	Development Plan 2018-2033, put forward a proposal to increase the membership of the Bynea ward from three to four members.	members and an overall increase from 21 to 22 members.
17	Newcastle Emlyn Town Council- Members feel strongly that their current membership should be retained at 10 members.	Draft recommendation is to retain the status quo for Newcastle Emlyn Town Council.
18	Llangeler Community Council- Members wish to retain status quo on current membership, warding arrangements and name of their community council	Draft recommendation is to retain the status quo for Llangeler Community Council.
19	Llanllawddog Community Council- Members wish to retain current arrangements.	Draft recommendation is to retain the status quo for Llanllawddog Community Council.
20	Cilymaenllwyd Community Council- Members agree to the unwarding of their community council.	Currently this community council has a North Ward and South Ward. Draft recommendation is to unward Cilymaenllwyd Community Council, retaining a membership of nine members.
21	Llanfihangel Aberbythych Community Council- Members agree to the unwarding of their community council.	Currently this community council has a North Ward and South Ward. Draft recommendation is to unward Cilymaenllwyd Community Council, retaining a membership of eleven members.
22	Councillor Carys Jones, County Councillor for St. Clears and Llansteffan Electoral Ward. Cllr Jones wishes to see the retention of the Community Wards of Llansteffan and Llanybri on the grounds that they are different communities and Cllr Jones feels if the community council became unwarded then there is a risk of Llanybri issues would be become completely marginalized.	Draft recommendation is to retain the status quo for Llansteffan and Llanybri Community Council.
23	Llansteffan and Llanybri Community Council- Members at their April meeting resolved to retain current arrangements and object to any proposal to unward their community council.	Draft recommendation is to retain the status quo for Llansteffan and Llanybri Community Council.

24	Llandyfaelog Community Council- Members wish to see current arrangements continue.	Draft recommendation is to retain the status quo for Llandyfaelog Community Council.
25	Electoral Registration Officer proposes that Cilycwm Community Council is unwarded. This proposal is put forward as she believes that the community council would still work effectively for all residents and that becoming unwarded will not devalue the strength of the Community Council.	Draft recommendation is to unward Cilycwm Community Council, retaining their overall membership of 8.
26	Electoral Registration Officer proposes that Cynwyl Gaeo Community Council is unwarded. This proposal is put forward as she believes that the community council would still work effectively for all residents and that becoming unwarded will not devalue the strength of the Community Council.	Draft recommendation is to unward Cynwyl Gaeo Community Council, retaining their overall membership of 10.
27	Electoral Registration Officer proposes that Llanboidy Community Council is unwarded. This proposal is put forward as she believes that the community council would still work effectively for all residents and that becoming unwarded will not devalue the strength of the Community Council.	Draft recommendation is to unward Llanboidy Community Council, retaining their overall membership of 10.
28	Electoral Registration Officer proposes that Llanegwad Community Council is unwarded. This proposal is put forward as she believes that the community council would still work effectively for all residents and that becoming unwarded will not devalue the strength of the Community Council.	Draft recommendation is to unward Llanegwad Community Council, retaining their overall membership of 12.
29	Electoral Registration Officer proposes that Llangunnor Community Council is unwarded. This proposal is put forward as she believes that the community council would still work effectively for all residents and that becoming unwarded will not devalue the strength of the Community Council.	Draft recommendation is to unward Llangunnor Community Council, retaining their overall membership of 13.

30	Electoral Registration Officer proposes that Llanybydder Community Council is unwarded. This proposal is put forward as she believes that the community council would still work effectively for all residents and that becoming unwarded will not devalue the strength of the Community Council.	Draft recommendation is to unward Llanybydder Community Council, retaining their overall membership of 12.
31	Electoral Registration Officer proposes that St. Clears Community Council is unwarded. This proposal is put forward as she believes that the community council would still work effectively for all residents and that becoming unwarded will not devalue the strength of the Community Council.	Draft recommendation is to unward St. Clears Community Council, retaining their overall membership of 13.

**CYNGOR
21 MEHEFIN 2023**

POLISI ENWI STRYDOEDD A RHIFO EIDDO

Y Pwrpas:

- Rhoi polisi yn ei le sy'n caniatáu i swyddogion weithredu'r swyddogaeth Enwi Strydoedd a Rhifo Eiddo yn effeithiol, yn gyson ac yn effeithlon er budd trigolion, y gwasanaethau brys, busnesau ac ymwelwyr â'r sir.
- Darparu meini prawf clir i swyddogion ystyried rhinweddau'r ceisiadau a dderbynnir, gan gynnwys yr ystyriaeth a roddir i'r Gymraeg.
- Cadarnhau'r strwythur ffioedd fel y nodir yn yr adroddiad a atodir.

Egluro'r broses ymgynghori a fydd yn cael ei chynnal yn fewnol ac yn allanol yn y Cyngor - gan gynnwys cysylltu â'r Aelod Lleol a/neu'r Cyngor Tref a Chymuned fel y bo'n briodol.

Argymhellion y Cabinet:

1. Ystyried a derbyn argymhellion yr adroddiad a mabwysiadu'r Polisi Enwi a Rhifo Strydoedd.

Y rhesymau:

- I ymateb i'r Rhybudd Gynnig a phenderfyniad dilynol y Cyngor [ar 13 Hydref 2021 - y cyfeirir ato yng nghofnod 9.1.](#)
- Sicrhau bod y Cyngor yn adlewyrchu'r pwerau a'r dyletswyddau deddfwriaethol perthnasol hynny, gan gynnwys Deddf yr Iaith Gymraeg 1993, Mesur y Gymraeg (Cymru) 2011, Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol 2015 ac Adrannau 17 i 19 o Ddeddf Iechyd y Cyhoedd (1925).

Angen i'r Cabinet wneud penderfyniad

OES

Angen i'r Cyngor wneud penderfyniad

OES

YR AELOD CABINET SY'N GYFRIFOL AM Y PORTFFOLIO:-
Davies

Y Cynghorydd Ann

Y Gyfarwyddiaeth

Lle a Seilwaith

Enw Pennaeth y Gwasanaeth:

Rhodri Griffiths

Awdur yr Adroddiad:

Ian Llewelyn

Swyddi:

Pennaeth Lle a
Chynaliadwyedd

Rheolwr Blaen-gynllunio

Rhifau ffôn: 01267 246270

Cyfeiriadau E-bost:

RGriffiths@sirgar.gov.uk

01267 228816

IRLlewelyn@sirgar.gov.uk

**EXECUTIVE SUMMARY
COUNCIL
21ST JUNE 2023**

STREET NAMING AND NUMBERING POLICY

BRIEF SUMMARY OF PURPOSE OF REPORT.

1. BRIEF SUMMARY OF PURPOSE OF REPORT.

This report follows the report to Council of the 28 September 2022 and the subsequent consultation of the Street Naming and Numbering (SNN) Policy. The report sets out the comments received as part of the consultation together with the draft SNN Policy for consideration and adoption as policy.

2. What is the current situation?

Officers already utilise a guidance document / draft policy that provides a framework to operate the Street Naming and Property Numbering function in an effective and efficient manner. However, following the notice of motion and subsequent resolution of the Council on 13 October 2021 (and the provisions of legislation and policy) the content and scope of the guidance note has been reviewed and is presented as part of this report.

It should be noted that Royal Mail has no statutory responsibilities or powers to either name a street or to name, number, rename or renumber a property. This is a matter for the Authority.

Reflecting the Council's role in deciding on the names of new streets, recognition is given to the importance of the Welsh language. Consequently, the Council has actively promoted that new street names will adopt a Welsh name that is consistent with the heritage and history of the area. In this respect, advice and support is given to developers on adopting Welsh place names for new developments and consultation is undertaken with the Local Member and Town / Community Councils as appropriate.

In regards house naming, research was undertaken by Forward Planning in October 2021 as below and reflects data from applications received between 1/6/2015 – 7/10/2021 (Total of 975).

House Name Language	Applications
Welsh	500
English	231
English > Welsh	87
English > English	69
Welsh > Welsh	53
Welsh > English	35

Llangeler has the highest number of Welsh applications with 32 Applications (Trelech had 1). Llanelli Rural has the highest number of English Applications with 16 Applications (Pendine had 1). Llanfihangel ar Arth has the highest number of Welsh > English Applications at 3 Applications

(Talley had 1). Pembrey & Burry Port and St Ishmael are joint top for English > Welsh at 5 Applications (St Clears had 1).

3. What does the policy seek to achieve?

The adoption of a policy allows for officers to apply a consistent approach allowing for:

- changes to existing property names and adding a house name to a numbered address;
- providing numbering schemes for new developments and arranging street names where appropriate;
- registration of new properties and property conversions; and
- re-naming and numbering streets where appropriate.

Note: Reference should also be made to the 'Purpose' section on the cover of this report.

The address of a property is a very important issue. All public and private sector organisations, the emergency services and the general public need an efficient and accurate means of locating and referencing properties.

It should be noted that there is limited scope for officers to enforce / mandate – notably in terms of property names. It will be a matter for the Council to lobby with Welsh Government for increased powers – therefore the policy is prepared with reference to the legal position as it stands.

4. Consultation Responses

Following Council approval at its meeting on the 28th September 2022 the Street Naming and Numbering Policy was published for formal consultation between the 12 October 2022 and the 23 November 2022. As part of this consultation six responses were received and are detailed in appendix 1 to this report.

It is noted that none of the responses require a specific amendment to the draft Street Naming and Numbering Policy as attached to this report.

DETAILED REPORT ATTACHED?	Yes Appendix 1 – Consultation Responses Appendix 2 – Draft Street Naming and Numbering Policy
----------------------------------	--

IMPLICATIONS

I confirm that other than those implications which have been agreed with the appropriate Directors / Heads of Service and are referred to in detail below, there are no other implications associated with this report:

Signed:	Rhodri Griffiths						Head of Place and Sustainability	
Policy, Crime & Disorder and Equalities	Legal	Finance	ICT	Risk Management Issues	Staffing Implications	Physical Assets		
YES	YES	YES	NONE	NONE	NONE	NONE	NONE	

1. Policy, Crime & Disorder and Equalities

The policy recognises the importance of property names of historic and / or cultural significance especially those historic Welsh names. In this regard, the policy set out aligns positively with the Well-being of Future Generations Act's goal of creating a *Wales of vibrant culture and thriving Welsh language*.

2. Legal

Carmarthenshire County Council has statutory powers to ensure that all streets and properties are correctly named and numbered within the County. These powers derive from Sections 17 to 19 of the Public Health Act (1925).

Reference is also made to the Welsh Language Act 1993, the Welsh Language (Wales) Measure 2011 and the [Well Being of Future Generations Act 2015](#). With specific reference to the Well Being of Future Generations Act 2015, the following goal is cited: "*A Wales of Vibrant Culture and Thriving Welsh Language*".

3. Finance

No costs are associated with the policy as its primary purpose is to outline and clarify the Council's position and processes with regards naming and numbering property. It is therefore not anticipated the implementation of the policy will lead to resource implications (including staffing) as the Street Naming and Property Numbering function is already being delivered through current financial provisions. Reference is made to the fee structure contained within the policy which is reflective of the current fees being charged. It should be noted the level of fees charged is discretionary and will be subject to further review.

CONSULTATIONS

I confirm that the appropriate consultations have taken in place and the outcomes are as detailed below

Signed: Rhodri Griffiths

Head of Place and Sustainability

1. Scrutiny Committee request for pre-determination	NO
Scrutiny Committee	
Date the report was considered:-	
Scrutiny Committee Outcome/Recommendations:-	

2. Local Member(s) Consulted as part of the formal public consultation exercise.

3. Community / Town Council Consulted as part of the formal public consultation exercise.

4. Relevant Partners Consulted as part of the formal public consultation exercise.

5. Staff Side Representatives and other Organisations Consulted as part of the formal public consultation exercise.

**CABINET MEMBER PORTFOLIO
HOLDER(S) AWARE/CONSULTED**

YES/NO * Delete as appropriate

Yes, consulted on the 8th February 2023

Section 100D Local Government Act, 1972 – Access to Information
List of Background Papers used in the preparation of this report:
 NONE

Mae'r dudalen hon yn wag yn fwriadol

Draft Street Naming and Numbering Policy

Place and Sustainability
May 2022

carmarthenshire.gov.wales

Cyngor **Sir Gâr**
Carmarthenshire
County Council

Tudalen 39

Document History

Title	Street Naming & Numbering Policy
Purpose	Legal document required under the Public Health Act 1925
Owner	CCC Place & Sustainability Division
Created by	Information Management Unit
Approved by	
Date	
Review Frequency	As required

Version	Date	Author	Notes / Changes
V0.1	April 2019	Emily Dent / Nia Tommason	Initial Draft
V0.2	Sept 2019	Emily Dent / Nia Tommason	Initial amendments and updates
V0.3	Oct 2021	Emily Dent / Myfanwy Jones / Owain Enoch / Rachel Jones	Additional amendments and updates
V0.4	May 2022	Emily Dent	Minor editorial amendments

Contents

1 Street Naming and Property Numbering Policy

- 1.1 Purpose of Policy
- 1.2 Introduction
- 1.3 Welsh Language Considerations
- 1.4 Well-being of Future Generations
- 1.5 Street Naming & Numbering Service

2 Guidance for applicants

- 2.1 When to apply?
- 2.2 How to apply?
- 2.3 What to submit?

3 Scale of Charges

- 3.1 Application fees

4 Street Naming and Numbering New Developments

- 4.1 General Principles
- 4.2 Use of Unofficial Marketing Titles
- 4.3 Proposed Themes
- 4.4 Approving Naming and Numbering Schemes
- 4.5 Identifying new and existing streets
- 4.6 Conventions used for existing street
- 4.7 Conventions used for new streets

5 Application process

- 5.1 New Street Names
- 5.2 Proposals not relating to a new street name
- 5.3 Naming and existing property
- 5.4 New address for a single new property
- 5.5 Selection of a suitable new name
- 5.6 Property ownership
- 5.7 Activation of new address
- 5.8 Amendment to a development layout
- 5.9 Conversion of barn, outbuilding or derelict building
- 5.10 Annexes
- 5.11 Land, stables, crofts, allotments, and small holdings with no dwelling
- 5.12 Property conversion to flats or units
- 5.13 Conversion or sub-division of a property
- 5.14 Commercial Properties
- 5.15 Street re-naming upon resident's request
- 5.16 Other considerations and common queries
- 5.17 Notification of a new or altered address to internal and external partners

Appendices

- Appendix 1 Legislation
- Appendix 2 Scheme of Delegation
- Appendix 3 Street Signs

Figures

- Figure 1 - New plots on both existing and new streets – accessed from existing street
- Figure 2 - New plots on both existing and new streets - multiple access on different streets
- Figure 3 - New plots utilising numbers not used in the existing numbering system
- Figure 4 - New plots utilising numbers not used in the existing numbering system
- Figure 5 - New plots utilising numbers not used in the existing numbering system
- Figure 6 - New plots named on an existing street where numbering is not practical
- Figure 7 - New plots named on an existing street where no numbering exists
- Figure 8 - Numbering along a new street
- Figure 9 - Numbering along a side street
- Figure 10 - Consecutive Numbering
- Figure 11 - Process where a new street name is created
- Figure 12 - Process where a NO new street name is created

1. Street Naming and Property Numbering Policy

1.1 Purpose of Policy

- 1.1.1 **This policy provides a framework for Carmarthenshire County Council to operate the Street Naming and Numbering function effectively and efficiently for the benefit of Carmarthenshire residents, emergency services, businesses, and visitors.**
- 1.1.2 The aim of this document is to provide advice and guidance to developers and existing property owners when considering new developments, property conversions, or single in-fill plots, as well as changing the name of an existing property. It also provides guidance to Community or Town Councils on the legal framework for operation of the Street Naming and Property Numbering function and the protocols for determining official street names and property numbers.
- 1.1.3 The primary purpose is to create addresses, which are logical and consistent and to ensure that properties can be located quickly in all situations. This is important as various organisations, services, and the general public need an efficient way of locating and referencing properties.
- 1.1.4 Street naming and numbering is an important aspect of modern life that is often taken for granted, but it is sufficiently important to need legislation to enforce the requirements of government and local government in this area.
- 1.1.5 There may be a lack of awareness (notably amongst the general public) in regards the requirement to go through a process for changing the name of a property. As part of the consultation on this policy, the Council will seek to raise awareness of this requirement. It should be noted that Section 1.2 of this policy makes it clear why it is important that the process is done correctly.
- 1.1.6 The delivery of the street naming and numbering service is provided under the Council's Scheme of Delegation, within the portfolio of the Head of Place and Sustainability. However, it should be noted that this policy seeks to make provision for consultation with elected /community representatives where appropriate / relevant.
- 1.1.7 The general approach of the Council is to seek to work with applicants in the implementation of the Street Naming and Property Numbering function via a consensus building approach. It should be noted that the Place and Sustainability service is currently in the process of launching a customer charter. The desired outcome is timely and consistent decision making where there is a good customer experience. However, there is an onus on applicants to work with officers if this outcome is to be achieved – including providing clear and accurate plans and by submitting proposals that are in keeping with this policy – notably in terms of respecting and celebrating the linguistic and historical fabric of the County.

1.2 Introduction

1.2.1 **Carmarthenshire County Council has statutory powers to ensure that all streets and properties are correctly named and numbered within the County. These powers derive from Sections 17 to 19 of the Public Health Act (1925).**

1.2.2 Street Naming and Numbering is an important function as it allows the Council to maintain and update the NLPG (The National Land and Property Gazetteer) which forms the foundation for use of every address in Britain. This enables:-

- Emergency Services to find a property quickly and effectively
- Post to be delivered efficiently
- Visitors to locate their destination
- Utility companies to connect their services once premises have been given a formal postal address
- Reliable delivery of services and goods by courier companies
- Records of Service Providers to be kept in an efficient manner
- Companies to accept an address for official purposes. For example, insurance, credit rating, contract acceptance
- Many legal transactions associated with properties can be withheld until they are identified by a street name, house name or number, for instance.

1.2.3 The street naming and numbering policy establishes the correct process and procedures for the following activities:-

- House name change
- Add a name to an existing numbered Property
- House Naming or Numbering
- Development with a new street name
- Property Conversion into Flats or Units
- Amending schedule of development already issued
- Renaming a street at resident's request
- Naming a road where no name exists
- Confirmation of official address
- To add or change a commercial trading name to a business premises
- Request to investigate any address anomaly

1.3 Welsh Language Considerations

- 1.3.1 **As a Welsh Local Authority, Carmarthenshire County Council is subject to the provisions contained within the Welsh Language Act 1993, the Welsh Language (Wales) Measure 2011 and the Well-being of Future Generations (Wales) Act 2015 which places into legislation the aim to create 'A Wales of vibrant culture and thriving Welsh language'. We must also consider the Welsh Government's 'Cymraeg 2050: Welsh language strategy' and the long-term approach to achieving a million Welsh speakers by 2050.**
- 1.3.2 As well as establishing the role of the Welsh Language Commissioner, the Welsh Language Measure gave an official status to the Welsh language. This means that Welsh should not be treated less favourably than the English language in Wales. The measure also established the following:
- Gave the Commissioner powers to set Standards on organisations
  - Regulate organisations, and ensure they comply with the Standards
  - Promote and encourage the Welsh language
- 1.3.3 Carmarthenshire County Council believes that it should reflect the importance of the Welsh language in the services which it provides in delivering effective, bilingual services to the community. Street and property names can make a significant visual contribution to the Welsh language, making it a visible characteristic of the County. It also plays an important part in promoting the area's cultural identity, heritage, and history through the use of names which reflect these aspects of the locality.
- 1.3.4 Since the Council has the right to decide on the names of new streets, it recognises the importance of giving consideration to and promoting the Welsh language, and this policy in relation to property and street names will therefore be to promote and adopt a **Welsh** name that is consistent with the heritage and history of the area.
- 1.3.5 We will give guidance and support to developers on adopting Welsh place names for new developments. We will not support changing a property name if it would result in changes or the removal of a name of historic or cultural significance and will provide advice to the applicant and encourage them to reconsider the proposed change.
- 1.3.6 For historical developments, street names, place names and geographical features, where the difference between the Welsh and English versions of a name and street is just the spelling, we will use the Welsh version.
- 1.3.7 All existing streets that require additional or replacement Street nameplates will be given its Welsh Translation to be added to the nameplate. The Welsh translation however does not form part of the Official Street Name unless put through the Street Renaming procedure.
- 1.3.8 With regards to historical street names, any historical reference in the street name will not be translated into Welsh unless there is a Welsh version.
- 1.3.9 Carmarthenshire County Council has statutory responsibilities to maintain accurate and updated lists of the names of towns, villages, communities, as well as new developments. In each case, the Council will ensure that its lists are of a high standard and will, in association with the Welsh Language Commissioner who has the responsibility for advising on the standard forms of Welsh place-names, conduct an audit of the lists that it maintains to ensure standardisation where necessary. Where existing names have specific historical or linguistic significance, renaming will not be supported.

1.4 Well-being of Future Generations

- 1.4.1 The Well-being of Future Generations (Wales) Act 2015 is about improving the social, economic, environment and cultural well-being of Wales. It sets out seven national well-being goals, including 'A Wales of vibrant culture and thriving Welsh Language'. Ensuring that the naming of streets in Carmarthenshire reflects local heritage, with names for new developments which are historically, culturally, and linguistically linked, will play an important role in delivering this well-being goal.

1.5 Street Naming & Numbering Service

Who is responsible for street naming and numbering?

- 1.5.1 Carmarthenshire County Council has statutory responsibilities and powers, within the context of adoptive legislation, for the naming of streets, alteration of street names and indication of street names. The Council also has additional discretionary powers to provide a number or name to a property.
- 1.5.2 It should be noted that Royal Mail has no statutory responsibilities or powers to either name a street or to name, number, rename or renumber a property. Royal Mail has sole responsibility for assigning a postcode following notification of new or amended address details by Carmarthenshire County Council.
- 1.5.3 The Council as the statutory naming and numbering authority undertakes appropriate checks within the Corporate Address Gazetteer and wider consultation and liaison with Royal Mail who are responsible for the [Postcode Address File \(PAF\)](#) in regard to new property and/or street names. This minimises potential duplication and confusion and ensures that a consistent and unambiguous approach is adopted across Carmarthenshire.

Street Numbering - Unregistered address

- 1.5.4 If a property is not "registered" the owner/occupier will encounter difficulties in obtaining goods and services from a variety of sources such as applying for a credit card or goods bought by mail order.
- 1.5.5 All organisations purchase their address databases from Royal Mail. If an address does not show on the database held by Royal Mail, it is interpreted that the property does not exist.
- 1.5.6 When a property is officially named or numbered by Carmarthenshire County Council, Royal Mail is notified as part of the process. Therefore, it is imperative that all Street Numbering applications are made to Carmarthenshire County Council.

How do I contact the service?

1.5.7 The Street Naming & Numbering service is operated by the Information Management Section, within Place & Sustainability, contact details are:

Normal hours are: 9.00 - 17.00 Monday – Thursday / 9.00 – 16.30 Friday.

Street Naming & Numbering Service

Address: Municipal Offices
Crescent Road
Llandeilo
SA19 6HW

Telephone: 01558 825332

Email: snn@carmarthenshire.gov.uk

Website: www.carmarthenshire.gov.wales/snn

2. Guidance for Applicants

2.1 When to apply?

2.1.1 Applications for Street Naming and Numbering services should be made by:

- Individuals or organisations wishing to add a name to an existing numbered only property
- Individuals or organisations wishing to rename an existing named property
- Individuals or developers building new properties which include new residential properties, commercial premises, industrial units and the like
- Individuals or developers wishing to amend layouts for new developments that have already gone through the formal naming and numbering process
- Individuals or developers undertaking conversions of existing properties which will result in the creation of new residential properties or business premises. This will include existing buildings which are sub-divided into flats or offices, barns converted into residences and the splitting of commercial units
- Residents wishing to rename a street
- Individuals and businesses seeking confirmation of an address.

2.1.2 Applicants should consult with the Council at the earliest opportunity to avoid potential delays. Applications should be submitted as soon as possible after formal planning consent and/or building regulation approval for the proposal has been granted.

2.2 How to apply?

2.2.1 Download the relevant application form online: www.carmarthenshire.gov.uk/snn

There are 8 different SNN paper application forms:

Form	Application Category
SNN1	Rename an Existing Property / Add a Name to an Existing numbered property
SNN2	Single new dwelling
SNN3	Development with NO street naming [Residential & Commercial]
SNN4	Development with a NEW street name [Residential & Commercial]
SNN5	Amendment to a Development Layout [Residential & Commercial]
SNN6	Property Conversion to Flats or Units [Residential & Commercial]
SNN7	Street Renaming at Residents request
SNN8	Official registration of an Existing Property

2.3 What to submit?

2.3.1 All requests for Street Naming & Numbering services must include:

- A completed Carmarthenshire County Council Street Naming & Numbering Application Form
- An appropriately scaled location plan to a scale no less than 1:1250, and in the case of a new developments, a layout plan, indicating the position of properties in relation to geographical surroundings.
- An internal layout plan for developments which are subdivided at unit or floor level, for example, a block of flats or commercial, industrial units.
- The main entrance to each subdivision or block must be clearly marked.
- The appropriate fee for the specific Street Naming & Numbering service required.

3. Scale of charges

3.1 Application fees

3.1.1 The differential scale of charges outlined below is current as of 1 April 2019. The charges are reviewed on an annual basis. Charges for street naming and numbering services are zero VAT rated.

Task	Fee	
<i>House name change</i>	£35	Covers the cost of investigations and notification to Royal Mail, internal and external organisations, customer confirmation, officer time and resources.
<i>Add a name to an existing numbered Property</i>	£35	Covers the cost of investigations and notification to Royal Mail, internal and external organisations, customer confirmation, officer time and resources.
<i>House Naming or Numbering for one dwelling</i>	£35	Covers the cost of investigations and notification to Royal Mail, internal and external organisations, customer confirmation, officer time and resources.
<i>Development with NO street name [Residential & Commercial]</i>	£35 per plot [1-5] £30 per plot [6-25] £25 per plot [26-75] £20 per plot [75+]	Covers the cost of investigations, production of plot to number schedules, and notification to Royal Mail, internal and external organisations, customer confirmation, officer time and resources.
<i>Development with a NEW street name [Residential & Commercial]</i>	£150 per street + £35 per plot [1-5] £30 per plot [6-25] £25 per plot [26-75] £20 per plot [76+]	Covers the cost of investigations, consultations with Local Member(s) & Town & Community Councils, Highways, LLPG Custodian, site notice/visit, and production of plot to number schedules, notifications to Royal Mail, internal and external organisations, customer confirmation, officer time and resources.

Task	Fee	
<i>Property Conversion into Flats or Units [Residential & Commercial]</i>	£35 + £15 per Flat/Unit	Covers the cost of investigations, production of flat/unit to number schedules, and notification to Royal Mail, internal and external organisations, customer confirmation, officer time and resources.
<i>Amending schedule of development already issued following plot changes by developer</i>	£35 per plot	Covers the re-plan, amended plot to postal information, notification to Royal Mail, emergency services, other internal and external organisations, officer time and resources.
<i>Renaming a street at residents request or Naming a road where no name exists</i>	£150 + £35 per property legal costs & replacement street nameplate costs	Covers the cost of investigations, consultations and notifications to residents and internal council and external organisations including Royal Mail and emergency services, officer time and resources.
<i>Provision of official address confirmation for customer, solicitors and conveyancers</i>	£30	Covers the cost of (historic) investigations, officer time and resources.
<i>To add or change a commercial trading name to a business premises</i>	No Fee	This is because it is in the interests of the businesses and external organisations including Royal Mail to have up-to-date information
<i>Request to investigate any address anomaly</i>	No Fee	This is because it is in the interests of the residents and emergency services to have all anomalies corrected
<i>Issuing of amended address information following an error on the Council's LLPG database or Royal Mail PAF.</i>	No Fee	Where an error has occurred, it is not reasonable to apply a charge in order to correct an address database, except where the problem has arisen as a direct consequence of development occurring without the required Planning and/or Building Regulation permissions

4. Street Naming and Numbering for New Developments

4.1 General Principle

- 4.1.1 Carmarthenshire has a significant cultural, linguistic, and historical background and therefore to ensure preservation of this heritage, preference will be given to naming schemes with an historical and local context. Appropriate resources, such as the List of Historic Place-names, should also be referred to.
- 4.1.2 If no historical link can be established directly to the land under development, then adjacent areas may be explored for ideas.
- 4.1.3 If no historical or local context can be determined, and the proposed development consists of a network of streets or buildings, a theme may be suggested. Again, care should be taken to ensure that any proposed theme meets the protocols contained in this document.
- 4.1.4 New street names shall not be assigned to new developments when such developments can be satisfactorily included in the current numbering scheme of the street providing access.
- 4.1.5 The Town/Community Council and County Councillor for the area can use their local and historical knowledge of the area to determine any suggested themes / and or street names' suitability for the area. The Town/Community Council and County Councillor can suggest alternative themes / and or Street Names which may have a more relevant historical and local context. Again, these suggestions will need to meet protocols contained in this document and the consultation process will start again.
- 4.1.6 Property developers submitting a request for Street Naming & Numbering services can request that the Town/Community Council and County Council suggest any themes and/or street names for a new development.
- 4.1.7 Although every opportunity is afforded to individuals or businesses in suggesting new development themes and/or street names, the Council may serve a notice of objection under Section 17 of the Act. The person or business proposing the street name may, within twenty-one days after the service of the notice, appeal against the objection to the Magistrates Court.

4.2 Use of Unofficial Marketing Titles

- 4.2.1 Carmarthenshire County Council will not adopt unofficial 'marketing' titles or themes used by the developers for the sale of new properties unless a historical or local context has been agreed in advance and on the clear understanding that the theme will form the basis of the approved street naming scheme only.
- 4.2.2 The adoption of 'marketing' titles will not be permitted in creating attractive 'unofficial' locality or village names. It is therefore advisable to be cautious in the use of development names for marketing purposes if the name has not been authorised.
- 4.2.3 It should be pointed out in literature distributed to prospective purchasers that marketing names are not the official street name, are subject to approval and therefore possibly subject to change.
- 4.2.4 Developers should ensure that purchasers and occupiers of a property use the official address and not the name of the development. Historically this is a re-occurring problem that can lead to frustration and disappointment. Developers are to ensure that marketing is not misleading and the name of the development is not used within the official address.

4.3 Proposed Themes

- 4.3.1 A developer / County Councillor / The Town/Community Council proposing a theme for street naming & numbering or property naming for a new development scheme should consider the following:
- a) The suggested street or building name(s) should have a proven historical or local context and a link directly to the development site or adjacent area
  - b) The suggested street or property name will not be a name of a person within living memory. The naming of streets after individuals can be somewhat contentious and, in many respects, subjective, therefore no street or property will be named after a person either present or recent past.
  - c) The only exception will be in such instances where historic geographic locations are referred to as proper names eg: Kimberley Park, John's Wood and the like
  - d) The suggested street or property naming scheme will not be the same or similar to any existing names in Carmarthenshire to avoid possible confusion
  - e) Where no historical or local context can be established, with the land intended for development and a network of streets will be created, the developer/County Councillor/Town/Community Council may submit a suggested theme, with appropriate reasons, for consideration.
  - f) Distinctions by suffix within the same or adjoining area are to be avoided, eg: Apple Avenue and Apple Road.
  - g) Suggested street or building names which are aesthetically unsuitable should be avoided. For example: Gaswork Road, Tip House etc
  - h) Names that may give rise to spelling difficulties will not be accepted.
  - i) Wherever possible a proposed name should have a proven historical significance to the land intended for development. Advice from local historical or interest groups is recommended.
  - j) Suggested street or building names which are capable of deliberate misinterpretation should be avoided. For example: Hoare Road, Typple Avenue, Quare Street etc
  - k) Suggested street or property names that could be considered or construed as obscene, racist or which could contravene any aspect of the Carmarthenshire County Council equal opportunities policies will not be acceptable.
  - l) Subsidiary names, ie: a row of buildings within an already named road being called '...Terrace', should be avoided if possible.
  - m) The property number 13 will not be omitted from property numbering schemes.

4.3.2 Advice or guidance regarding historic or local context can be obtained by:

- Communicating with the [Town or Community Council / County Councillor](#)
- Visiting our website at: www.carmarthenshire.gov.wales/snn
- Visiting our Libraries and Information Service website at: www.carmarthenshire.gov.wales/libraries
- View old maps of Carmarthenshire [online](#)
- Visiting Cadw's website for information on historic environment records at: [Historic environment records | Cadw \(gov.wales\)](#)
- Visit the [List of Historic Place Names](#) website
- Visit the [Welsh Language Commissioner](#) website to view a 'List of Standardised Welsh Place-names'

4.4 Approving Naming and Numbering Schemes

Street Names

4.4.1 All new street names should start with one of the following prefixes in the case of Welsh language translations (suffixes in the case of English translations) applied in the following context, however this is not an exhaustive list and in exceptional circumstances alternatives may be permitted.

Rhodfa (Avenue)	for any road or thoroughfare
Cylch (Circle)	for roads with the same start and end point
Clôs (Close)	for cul-de-sac only
Comin (Common)	for roads in appropriate circumstances
Cwrt or Llys (Court)	for cul-de-sac and residential blocks only
Cilgant (Crescent)	for a crescent shaped road
Tywyn (Dene)	for roads with an historic link to wooded valley
Rhodfa (Drive)	for any road or thoroughfare
Pen (End)	for cul-de-sac only
Gerddi (Gardens)	for residential roads (provided there is no confusion with local open space)
Gelli (Grove)	for residential roads
Rhiw (Hill)	for a hillside road only
Lôn (Lane)	for any road or thoroughfare in a rural area or in appropriate circumstances
Dol (Mead)	as an alternative to above
Dol (Meadow)	for any road or thoroughfare in a rural area
Stablau (Mews)	for residential roads
Parêd (Parade)	for roads in appropriate circumstances
Parc (Park)	for roads in appropriate circumstances
Llwybr (Path)	for pedestrian ways
Maes (Place)	for residential roads
Dyfroedd (Reach)	for roads in appropriate circumstances –
Crib (Ridge)	for a hillside road only
Bryn (Rise)	for a hillside road only
Heol (Road)	For any major road or thoroughfare
Rhes (Row)	for residential roads in appropriate circumstances
Sgwâr (Square)	for a square only
Stryd (Street)	for any road or thoroughfare
Teras (Terrace)	for a terrace of houses but NOT as a subsidiary name within another officially named street
Gwel y .....(View)	for residential roads in appropriate circumstances
Rhodfa (Walk)	for pedestrian ways
Ffordd (Way)	for any road or thoroughfare
Glanfa (Wharf)	for roads parallel or adjacent to navigable waterways

4.4.2 Many of the Welsh versions above will mutate/change when the name of a road is added and will therefore need to be sent by the Street Naming & Numbering Officer for professional translation to ensure accuracy.

Property Numbering Sequence

The following protocols will be applied to new development schemes:

- 4.4.3 It should be pointed out in literature distributed to prospective purchasers that the provisional numbering schemes are subject to change if the developer adds plots that require addressing after the original Street Naming & Numbering has been allocated to the development.
- 4.4.4 Once a number has been issued to any property in Carmarthenshire then it can never be removed. This is applicable to all properties in Carmarthenshire including properties that have numbers but are not on a numbered street. Names may be added but can never replace the number.
- 4.4.5 Properties, in particular those occupying corner sites, will be numbered or named according to the street in which the main entrance is located. The manipulations of property names or numbers in order to secure a more prestigious or desired address, or to avoid an address, which is thought to have undesired associations, will not be permitted.
- 4.4.6 Any person aggrieved by the intended order (site notice / consultation) may within 21 days after the date of the 'Notice of intention to order naming of streets' appeal to the Magistrates Court against such order.
- 4.4.7 **The final decision on naming or numbering rests with the Street Naming and Numbering service, the official address will be confirmed once an application has been made. An address should only be used when it has been confirmed as official by the service to avoid problems.**

4.5 Identifying new and existing streets

4.5.1 The street that a property is addressed on is the street that the front door or principal entrance is accessed from. Where a new property is accessed off an existing street it will be named or numbered on that street.

4.5.2 Figure 1 shows new properties accessed off both new and existing streets and demonstrates on which street the new property will be numbered or named:

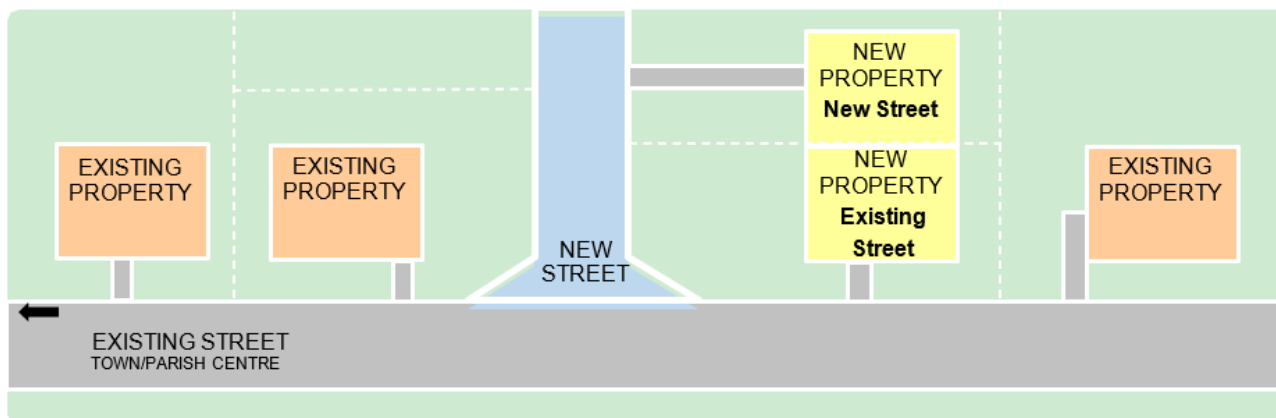

Figure 1 - New plots on both existing and new streets – accessed from existing street

4.5.3 Where the front door of a new plot is accessed from a new street and the alternative / driveway access is from an existing street or vice-versa then the property will be named / numbered on the road that the front door is accessed by:

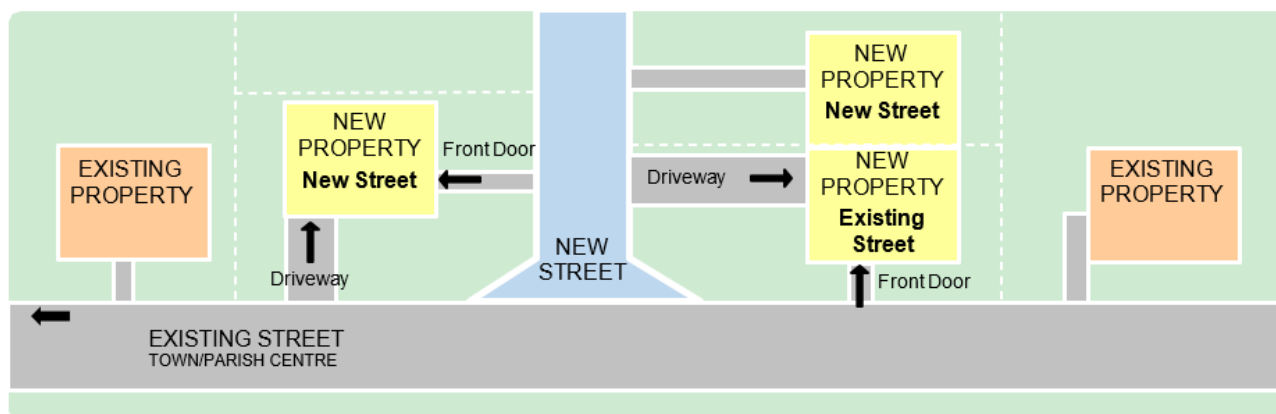

Figure 2 - New plots on both existing and new streets - multiple access on different streets

4.5.4 It is therefore important that applications are accompanied by a plan that clearly indicates the principal entrance to all properties so a correct scheme can be devised.

4.5.5 **Note that the guidance contained in this document exists to help make applications and overcome common problems encountered, it does not constitute policy and final details of the scheme will be at the discretion of the Street Naming and Numbering Service.**

4.5.6 As a rule, variations on the guidance given will not be accepted, therefore careful consideration should be made when making an application to avoid disappointment.

4.6 Conventions used for existing streets

Property naming/numbering on an existing street

4.6.1 Where new plots are to front onto an existing street the Street Naming and Numbering Service will assess the application once received and decide whether the new plots will be included within any numbering scheme upon that street or will be assigned names.

New plots on an existing numbered street

4.6.2 If plots front on to an existing numbered street, numbers out of preference will be assigned to the new properties. New properties will be numbered using gaps in the numbering system if possible:

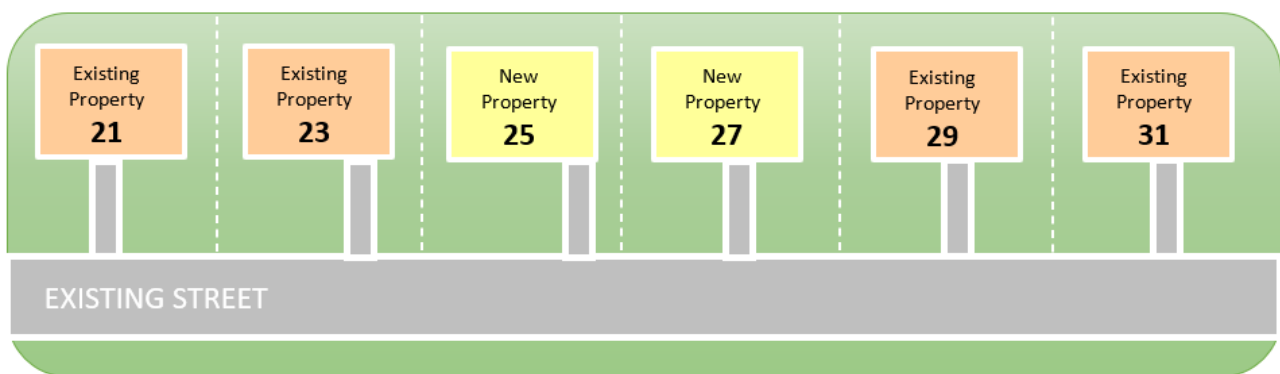

Figure 3 - New plots utilising numbers not used in the existing numbering system

4.6.3 Where it is not possible to use gaps in the existing numbering system, a development of up to four plots will be suffixed with the letters a-d after the preceding number:

Figure 4 - New plots utilising numbers not used in the existing numbering system

4.6.4 **Infill development** (new properties built between existing properties or in grounds of an existing property) on a numbered street will be given the same number as the property preceding the infill or following in appropriate circumstances (ie: when the infill property precedes No.1 on a numbered street) followed by a suffix of 'A', 'B' etc eg: 3A, 3B.

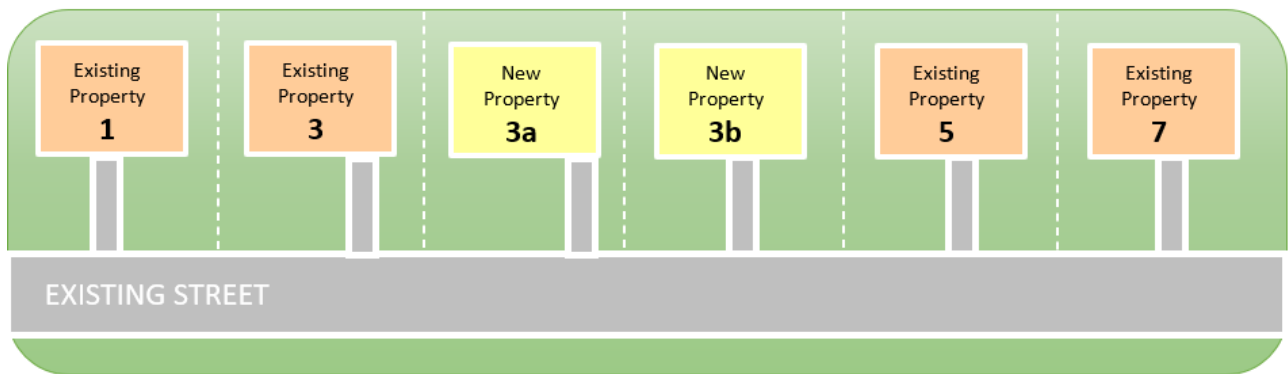

Figure 5 - New plots utilising numbers not used in the existing numbering system

4.6.5 If it is not practical to suffix the number, the Street Naming and Numbering Service will allow house names to be used:

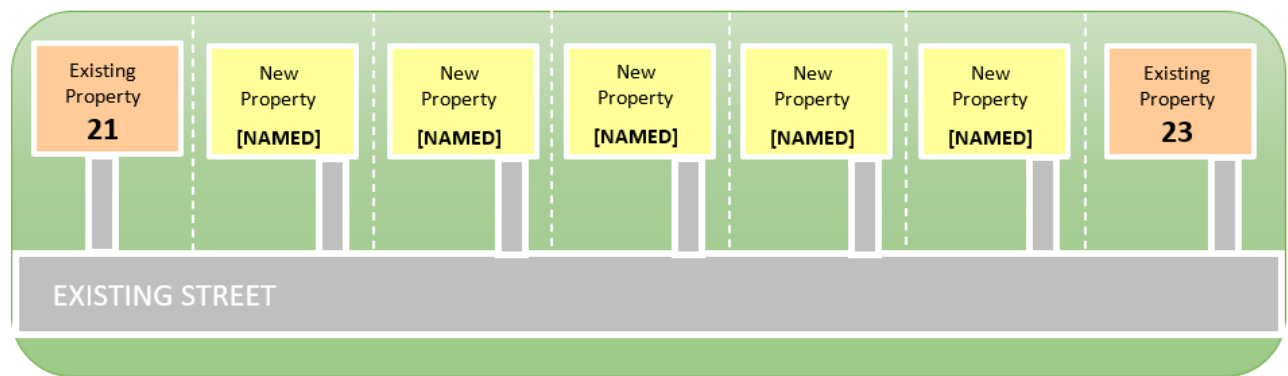

Figure 6 - New plots named on an existing street where numbering is not practical

New plots on an existing named street

4.6.6 If a street does not have an adopted numbering scheme the properties along it will have an official name as part of their address.

4.6.7 Where a street numbering sequence may not exist, predominantly in rural areas, it will be appropriate to allocate agreed property names, however all approved property names will be addressed directly to the nearest official designated street name, to enable emergency services to locate a property quickly.

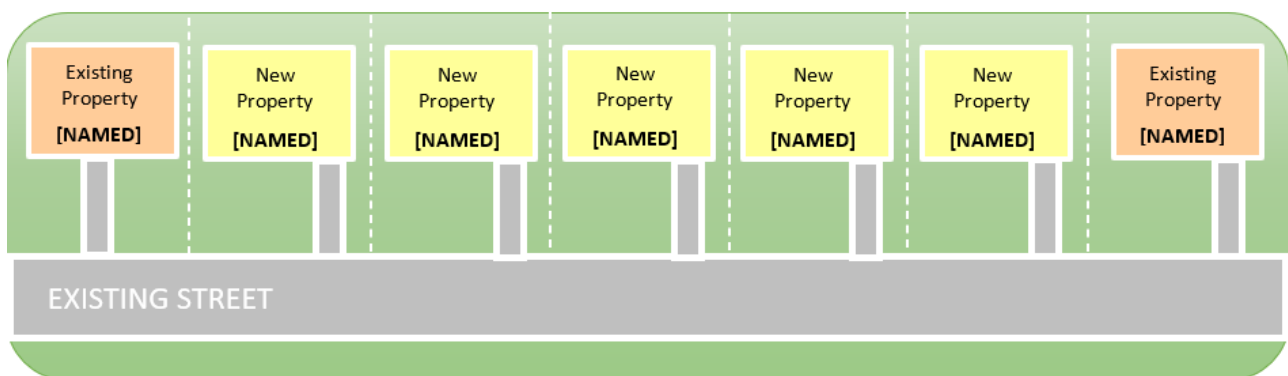

Figure 7 - New plots named on an existing street where no numbering exists

Naming of existing unnamed street

4.6.8 The naming of unnamed streets will only be done when a property owner on the street requests that their street be named (and suggests a name) due to the lack of a name causing a delay in Emergency Services locating the street. The resident will need to put this forward to their Community/Town Council, who will forward the request and completed application form onto us at Street Naming & Numbering.

4.7 Conventions used for new streets

4.7.1. New properties accessed off a new street will always be numbered. The standard conventions for numbering new streets are:

Odd Numbers on the left and even on the right running from start to end, or vice versa if there is an issue with neighbouring properties on adjoining streets and duplication of numbers.

This convention will also be used if there is a possibility that the site will be extended in the future.

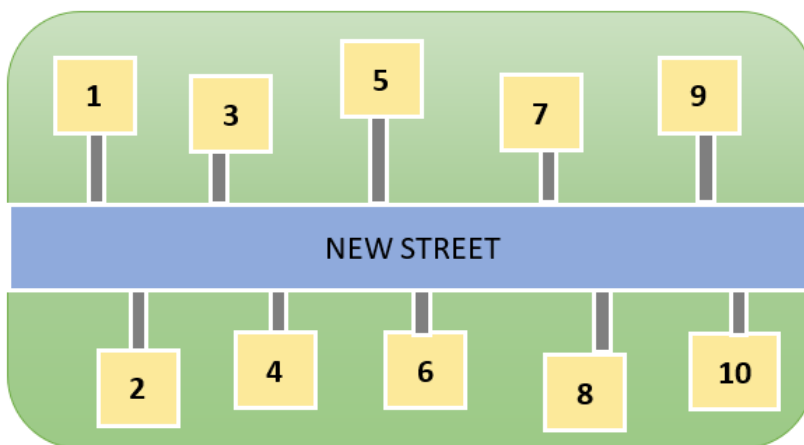

Figure 8 – Numbering along a new street

Side Roads are numbered ascending from the main road:

Figure 9 – Numbering along a side street

In small developments the numbers may be allocated consecutively at the discretion of the Street Naming and Numbering Service.

Cul-de-sac and small scale development will be numbered consecutively in a clockwise direction. Longer cul-de-sac development will again be numbered as stated above.

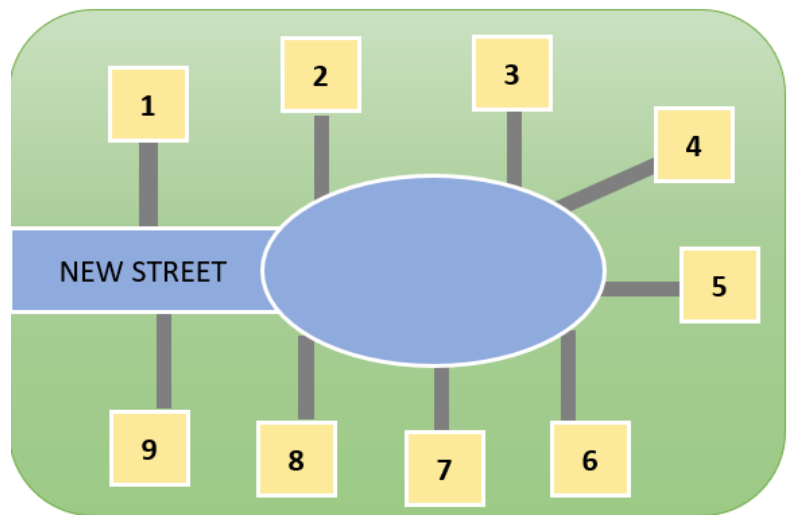

Figure 10 – Consecutive Numbering

5. Application process

5.1 New street name

New Developments: applications that **require a new street name**

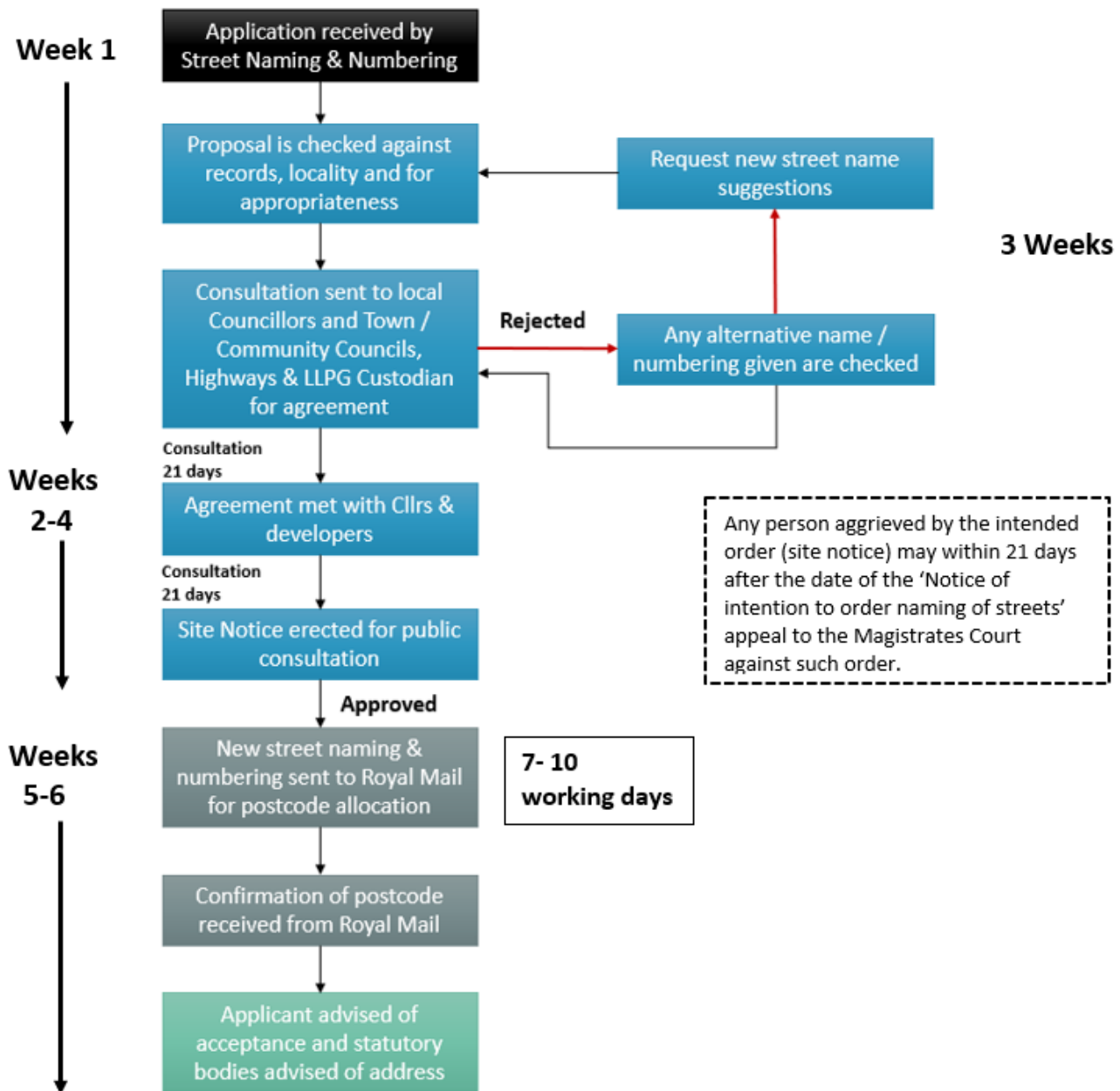

Figure 11 - Process where a new street name is created

- 5.1.1 All plots on a new development will require a full official address. Once a site has been purchased and planning permission for the development granted an application will be required for a naming and numbering scheme to be provided.
- 5.1.2 To make an application you can download the relevant form online at www.carmarthenshire.gov.uk/snn. For a **new development which has NO new street name[s]**, you should complete the **SNN3** form. If the **new development requires a NEW street name[s]** then complete the **SNN4** form and return it to us with the appropriate charge.
- 5.1.3 The **timescale** of an application where a new street name is created, **is approximately 6-9 weeks**, providing the proposal is appropriate and accepted. Please note that the timescale will be prolonged if the initial proposals are rejected or if the public consultation is objected.

5.2 Proposals not relating to a new street name

5.2.1 Applications where NO new street name is created are subject to a different process which does not include consultation with County Councillors or Town and Community Councils. Such proposals may include the change of a house name, name or numbering new properties, conversions etc.

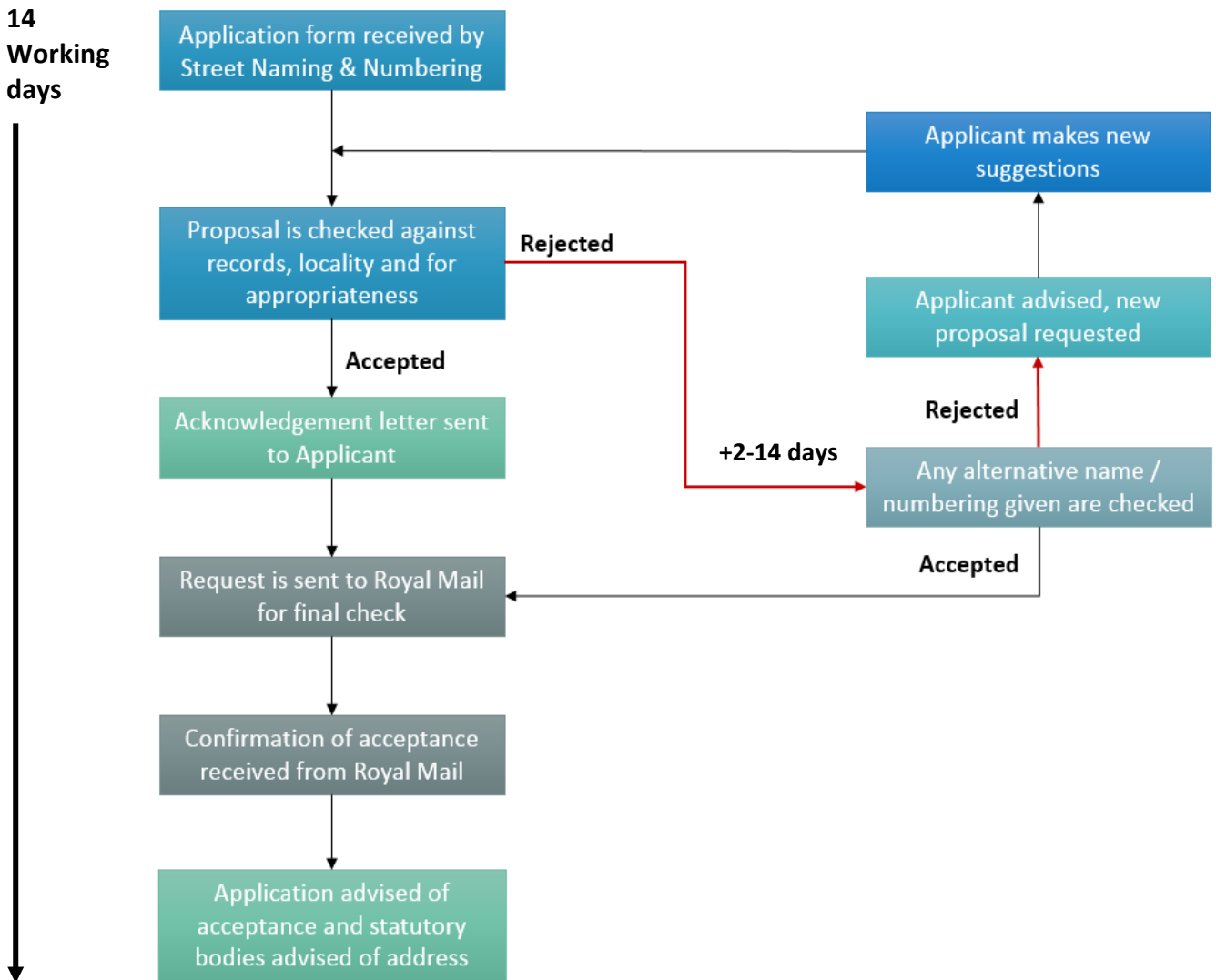

Figure 12 - Process where a NO new street name is created

5.2.2 The timescale of an application where there is NO Street name created, is approximately 14 working days if the proposal is accepted. Please note that the timescale will be prolonged if the initial proposals are rejected as alternatives will have to be provided, it is therefore important to note the guidance on selecting a suitable name / numbering and provide as many proposals as possible.

5.3 Naming an existing property

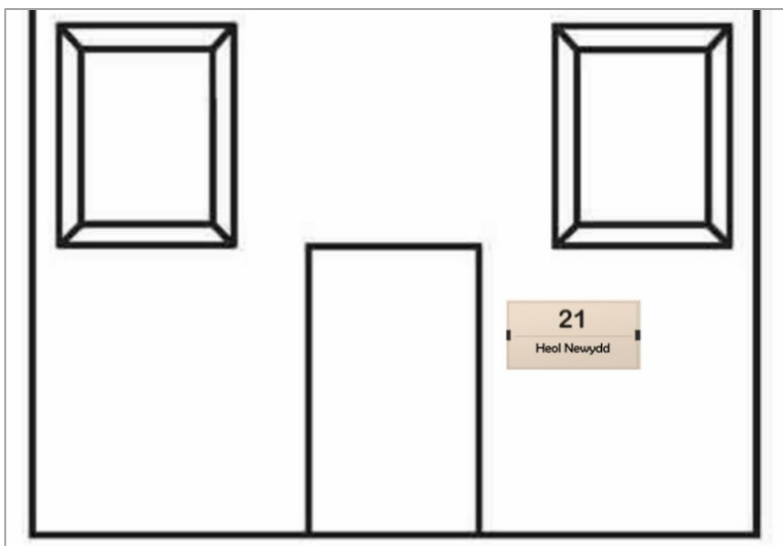
- 5.3.1 To **make an application** for a **change or to add a property name to an existing dwelling**, you should complete the **SNN1** form and return it to us with the appropriate charge. **Please note: to add a new address to a new property please use SNN2**
- 5.3.2 The allocation of a property name will be permitted but where an existing numbering scheme is in place, the name will be an addition to that number and not a replacement. A property numbered on a street that has an established numbering scheme cannot change to a name only.

5.4 New address for a single new property

- 5.4.1 To **make an application** for a **new address for a single new property**, you should complete the **SNN2** form and return it to us with the appropriate charge. **Please note: to have a new address created for more than one property, please use form SNN3.**

5.5 Selection of a suitable new name

- 5.5.1 The following types of suggestions will not be accepted by us:
- Names that already exist elsewhere in the parish/town or locality as this creates confusion.
  - Names that are like ones that already exist.
  - Inappropriate, abusive, or offensive names.
  - Names capable of deliberate misinterpretation.
  - New names which result in the removal of an existing name deemed of important historic or cultural significance
- 5.5.2 The authority encourages all occupants of properties to follow these guidelines to maintain a good standard of the street naming and numbering system and allow properties to be found with ease. We request that, if possible, you provide alternatives to your preferred new name as this will aid the application process.
- 5.5.3 It is recommended that a replacement house name plate is not purchased or ordered until the new official address has been confirmed by the Street Naming and Numbering Service as the name may be rejected.

5.6 Property ownership

- 5.6.1 We will accept applications for re-naming if you are the owner of the property. If you are the leaseholder, tenant, occupant or one of several occupants we will require written confirmation from the owner of the property giving their consent for the property to be re-named. Please note that when you sign the application form, you are confirming that you have the legal right to request re-naming, it will be necessary to submit any consent required at the same time the application is submitted.

5.7 Activation of new addresses

- 5.7.1 When a new dwelling has been named or/and numbered, but the property has not yet been completed, the address created is 'provisional'. The details are shared with Royal Mail who keep these addresses on their 'Not Yet Built' (**NYB**) database. This is to avoid the problem of post being sent out to non-existing properties on a building site. We do notify statutory bodies at this stage so they are aware of the new address.
- 5.7.2 Once the property is within 6 weeks of completion, the owners should contact our Street Naming and Numbering section and request that the address is activated for use. Royal Mail will be contacted and asked to move the address from their NYB database onto their 'Postal Address File' (**PAF**) database making it available for general use. The statutory bodies will be notified again to say that the addresses are now active.

5.8 Amendment to a development layout

- 5.8.1 To **make an application** for an **Amendment to a development layout** once a numbering sequence has been agreed, you should complete the **SNN6** form.
- 5.8.2 Where a street naming and numbering scheme has been carried out and a developer revises the layout; an amended scheme will have to be prepared. In this case the level of charges will need to be assessed and agreed before the formal application is made.
- 5.8.3 The charge will be based on the extent of the revision and the amount of further work to be carried out. Refer to the scale of charges on page 8.

5.9 Conversion of barn, outbuilding or derelict building

- 5.9.1 To **make an application** for converting a **single** barn / outbuilding or derelict building you should complete the **SNN2** form. To convert **multiple** buildings, you should complete the **SNN3** form and return it to us with the appropriate charge.
- 5.9.2 The allocation of a property name to a barn/outbuilding conversion will be permitted but the name must not already be in use by any other property, nor sound too like any other property in the area (postal town eg: Ammanford - SA18). A check will be undertaken once the application is submitted. Names that sound racist, obscene or are open to misinterpretation will not be accepted. It is considered good practice to propose names which have a historic or cultural link to the property or locality.

Barn / Outbuilding conversions within a Farm

- 5.9.3 The name of the farm/property that the barn/outbuilding conversion is located at will be included in the barn's address due to the shared access. Only if the barn/outbuilding conversion has its own access, separate to the farm/property, will the farm/property name be omitted from the address.
- 5.9.4 A numbering scheme can be developed if more than one barn/outbuilding at a farm/property is being developed.

Derelict buildings

- 5.9.5 The allocation of a property name to a developed derelict building will be permitted if the street from which it is accessed is not numbered. If the street from which it is accessed has a numbering scheme, then the developed property will slot into that numbering scheme where appropriate.

5.10 Annexes

- 5.10.1 To **make an application** for a new **Annexe** to have their own address, you should complete the **SNN2** form.
- 5.10.2 Annexes to buildings eg: granny flats or ancillary accommodation, will be given the prefix 'Annexe'. The rest of the address will be the same as the parent property eg: Annexe, 1 High Street.

5.11 Land, stables, crofts, allotments, and small holdings with no dwelling

- 5.11.1 Royal Mail do not add a piece of land just for the provision of services or deliveries, even if a post-box is put on site. It either must be a residential address or a business address [with trading name], with business premises on site staffed during normal working hours.
- 5.11.2 The owners will need to take up deliveries / services with the companies involved.

5.12 Property conversion to flats or units

- 5.12.1 To **make an application** for a **new apartment block** or **property conversion into Flats or Units**, you should complete the **SNN5** form. To create a new apartment block or Units **with a new street name**, you should complete the **SNN4** form and return it to us with the appropriate charge.

Naming / Numbering

- 5.12.2 Flats/Units are usually numbered on the road in which the principal entrance sits unless they are tall or substantial buildings. It is important when making an application that the main entrance is clearly shown along with the number of flats contained within the building to enable the scheme to be numbered accurately. Individual internal properties within a building should be numbered separately.

- 5.12.3 The internal numbering of premises within buildings should start at the lowest point, with number 1 being the first property on the left when entering the lowest floor. Numbering should continue clockwise and upward.
- 5.12.4 Use of the word 'flat' will apply to those properties where accommodation is on one floor only of a building. Where residential accommodation covers two or more floors and has its own internal stairs the term 'apartment' will be used.
- 5.12.5 Blocks which only contain flats and apartments may be given a name, but each individual flat or apartment will be numbered consecutively. This name will not require a consultation with Local Councillors or Town/Community Councils.
- 5.12.6 Flat or apartment conversions above commercial premises will not be given a name and will use the numbering from the ground floor premises, see example:
 'Flat 1, 10-12 Y Stryd Fawr' or
 'Apartment 1, 10-12 Y Stryd Fawr'
- 5.12.7 All newly proposed development block names should preferably end with one of the following suffixes:
- Cwrt or Llys [Cwrt]
  - Tŷ [House]
  - Penrhyn or Pwynt [Point]
  - Tŵr [Tower]
  - Porthdy [Lodge]
  - Fflatiau [Apartments]
  - Plastai [Mansions]
  - Bannau [Heights]

5.12.8 For any residence accessed internally through a commercial premise, the accommodation will be given a prefix to match the accommodation type eg: flat. The rest of the address will be the same as the parent property, eg: where a flat above a public house is only accessed internally, its address will be Flat, Name of Public House, Property Number and Street Name.

5.13 Conversion or sub-division of a property

- 5.13.1 Conversion or sub-division of a residential property resulting in **a single point** or entry from which all the flats are accessed will be **numbered** rather than described or lettered ie: Flat 1 rather than First Floor Flat or Flat A.
- 5.13.2 Conversion or sub-division of a residential property resulting in **multiple points of entry** with each flat having its own separate front door, off the street, will include a suffix to the primary shell address i.e. 'A', 'B', 'C' etc (24A, 24B, 24C etc).
- 5.13.3 A merged property will utilise the numbers of the original properties where premise numbers are used. For instance, the merging of two properties at 4 High Street and 6 High Street or Unit 1 Trading Estate and Unit 2 Trading Estate will result in new addresses of 4-6 High Street and Unit 1-2 Trading Estate respectively.

5.14 Commercial properties

- 5.14.1 To **make an application** to create new Commercial units, **without** a new street name, you should complete the **SNN3** form. To create new commercial Units **with a new street name**, you should complete the **SNN4** form and return it to us with the appropriate charge.
- 5.14.2 Commercial properties which contain multiple offices, office suites or units should ensure each office, suite or unit is uniquely identified preferably by a numbering schedule (eg: Suite 1 / Suite 2 etc) and where suitable by its location within the building (e.g. Suite 1, Ground Floor / Suite 5, First Floor etc).
- 5.14.3 It should be noted that names for Shopping Centres, Retail Parks and Industrial Estates are subject to the same principles as street names which are set out in section 4 above. **It is recommended that contact is made with the Street Naming & Numbering Officer at an early stage of development so that naming and numbering schemes can be agreed before marketing commences.**
- 5.14.4 All addresses will have a Welsh version and this includes units within and industrial estate for example. The prefix will be translated as well as the suffix letters. The letters will be translated but not used in sequence; therefore, Unit 1D will be translated to Uned 1D rather than following the sequence of the Welsh Alphabet and using 1CH.

English	Welsh
Unit 1A	Uned 1A
Unit 1B	Uned 1B
Unit 1C	Uned 1C
Unit 1D	Uned 1D

Shopping Centres, Retail Parks, and Industrial Estates

- 5.14.5 In order to minimise disruption and confusion, the address of each commercial property, should be a sustainable address that can be re-used by whatever business or organisation occupies the property. Unit numbers should be allocated which will remain constant whichever company occupies the premises. The unit number should be displayed prominently on each building.

Shopping Centres (Arcades or Malls):

- 5.14.6 A name will be given to the building which houses an indoor shopping centre. Each shop or unit within the building will require its own unique number and the street from which the building is deemed to have its main access will be the street used in the address eg:
- Unit 1 The Arcade, College Street, Ammanford, SA18 2LN
  - Unit 2 The Arcade, College Street, Ammanford, SA18 2LN

Retail Parks (Open Air Shopping Precincts):

- 5.14.7 A name will be given to the park or precinct. Each shop or unit within will require its own unique number. The Street from which the park or precinct is deemed to have its main access will be the street used in the address, however, it is possible that some shops or units may be accessed from a different street and this street will be used in the addresses for those shops or units. The numbering scheme will be applied to the park or precinct as a single entity regardless of which street the units are accessed from eg:
- Unit 1 Trostre Retail Park, Llanelli, SA14 9UY
  - Unit 2 Trostre Retail Park, Llanelli, SA14 9UY

Industrial Estates:

- 5.14.8 Where appropriate a name may be given to an industrial estate. Each unit or yard will require its own unique number. If all the units are directly accessed from the same street the numbering scheme will be based on the industrial estate as a single entity with the street from which access is gained being the street used in the address eg:
- Unit 1 Capel Hendre Industrial Estate, Ammanford, SA18 3SJ
  - Unit 2 Capel Hendre Industrial Estate, Ammanford, SA18 3SJ
- 5.14.9 If, however, the estate comprises of more than one street, and these streets are deemed to require naming, the units or yards will be numbered to the street from which they are accessed. If it is still deemed appropriate to give the industrial estate its own name the name will now be treated as a locality eg:
- Unit 1, Llanelli Workshops, Trostre Industrial Park, Llanelli, SA14 9UU
  - Unit 2, Llanelli Workshops, Trostre Industrial Park, Llanelli, SA14 9UU

  - Unit 1, Glanamman Workshops, Tabernacle Road, Glanamman, Ammanford
  - Unit 2, Glanamman Workshops, Tabernacle Road, Glanamman, Ammanford

5.15 Street re-naming upon resident's request

- 5.15.1 To **make an application for Street renaming at a resident's request**, you should complete the **SNN7** form.
- 5.15.2 Carmarthenshire County Council will accommodate reasonable requests for re-naming of streets. However, it is stressed that an application must be made by a community or town council. For residents, the request is to be made to the community or town council in the first instance, and the type of request may initiate a consultation process by Royal Mail.
- 5.15.3 Requests of this nature will only be considered if it can be shown that all affected owners and residents in the street have been consulted in writing and **ALL** agree with the proposed change. Where the change is approved the community/town council will be responsible for the costs of all replacement street name signs and any notifications.
- 5.15.4 Occasionally, the Council may decide that a street requires renaming. In this circumstance the Council will notify all residents of the proposed change and pay any costs associated with the change where necessary.

5.16 Other considerations and common queries

- 5.16.1 Where an occupier of a property is **uncertain about the official address**, contact may be made with the Street Naming and Numbering Service to supply a copy of the official address. The Street Naming and Numbering Service is the only section of the council that can confirm the official address.
- 5.16.2 **The Street Naming and Numbering Service does not deal with other road related queries and street direction signs.** The maintenance of public highways and highway signage are the responsibility of the highways section of Carmarthenshire County Council and, where applicable, the South Wales Trunk Road Agent (SWTRA).

5.17 Notification of a new or altered address to internal and external partners

5.17.1 The Street Naming and Numbering Service automatically inform the following organisations of a new or altered address:

- Carmarthenshire County Council Electoral Registration
- Carmarthenshire County Council Tax & Business Rates
- Carmarthenshire County Council Local Land and Property Gazetteer (LLPG) Custodian
- Carmarthenshire County Council Highways
- Carmarthenshire County Council Recycling & Waste
- Carmarthenshire County Council Waste and Environmental
- British Gas Transco*
- BT Openreach*
- Dŵr Cymru Welsh Water*
- Emergency Services
- Land Registry
- Mid & West Wales Fire Service
- National Health Service
- Ordnance Survey
- Police Authority
- Royal Mail
- Valuation Office
- West Wales Utilities*

* These organisations are notified because they are responsible for network infrastructure.

5.17.2 For supply and billing, and all other personal contacts such as banks, doctors, etc. the applicant will need to provide notification separately.

APPENDIX 1 - Legislation

Street Numbering - Legislation

The street naming legislation covering England and Wales (excluding London) is contained in:

- Section 64 and 65 of the Town Improvement Clauses Act 1847
- Section 160 of the Public Health Act 1875
- Section 21 of the Public Health Act 1907
- Section 17, 18 and 19 of the Public Health Act 1925
- The Local Government Act 1972

Carmarthenshire County Council has formally adopted the procedures under Section 64 and 65 of the Town Improvement Clauses Act 1847 for Street Numbering.

Street Naming - Legislation

The street naming legislation covering England and Wales (excluding London) is contained in:

- Section 64 and 65 of the Town Improvement Clauses Act 1847
- Section 160 of the Public Health Act 1875
- Section 21 of the Public Health Act 1907
- Section 17, 18 and 19 of the Public Health Act 1925
- The Local Government Act 1972

Carmarthenshire County Council has formally adopted the procedures under Section 17, 18 and 19 of the Public Health Act 1925 for Street Naming.

APPENDIX 2 - Scheme of Delegation

Under the Council's Scheme of Delegation, the Director of Environment (within the portfolio of the Head of Place and Sustainability) has power to approve the following:

- **Road naming** – providing a road name to a new road or an existing road with no name (sections 17-19 and 76 of the Public Health Act 1925). Where appropriate the Street Naming and Property Numbering Section will consult with the respective Town or Parish Council for suggestions of road names.
- **Property numbering** – providing numbers to plots, in-fills (properties built between existing houses or in the grounds of), property conversions and commercial premises (sections 64 and 65 Towns Improvement Clauses Act 1847 incorporated into s160 of the Public Health Act 1875 for urban areas and wellbeing power under the Local Government Act 2000 for rural areas.

APPENDIX 3 - Street Signs

Under the 1925 Act, Carmarthenshire County Council has a duty to name, and maintain street nameplates irrespective of whether they are private or publicly maintained streets.

Section 19 of the 1925 Act gives authorities the power to insist that the name of every street shall be shown in a conspicuous position and, also alter or renew it if it becomes for any reason illegible.

This section also makes it illegal to pull down or remove a street name, which has been lawfully set up, or to fix a notice or advertisement within close proximity to the sign. Anyone found guilty of infringing these requirements can be liable to a fine imposed by a Magistrates Court

These acts also give us the ability to produce regulations concerning the erection of signs for the names of public streets and, ensure that the names and numbers of all buildings are displayed by their owners in accordance with these regulations.

Street Nameplates

For further details regarding street nameplates please contact our Highways Department.

Mae'r dudalen hon yn wag yn fwriadol

Appendix 1 - Consultation Responses

Date	Name	Address (if given)	Response Type	Date Response sent (if required)	Comments	Response
						Recommendation: No change to the Policy.
						Response to comment: Many thanks for your comments on the ongoing consultation. I note you have also raised some questions relating to the policy, to which I have provided some information below which I hope clarifies matters. I would however be grateful if you would confirm if you would like us to process your email as a consultation response or whether you simply require additional information.
13/10/22	Cllr Gary R Jones	Councillor	Observations	14/10/22	<i>Will this policy include the provision to make properties change the name of house, if it does not conform to the stated property? If so will it retrospectively enforce this policy. Will it mean that property owners can only use Welsh names for their properties? I agree that all new street names should be in Welsh, but again will a retrospective process be initiated?</i>	The policy sets out guidance and principles on the process of street and property naming. The policy provides information relating to the Street Naming and Numbering application rather than setting out any enforcement procedures. Should any applications be forthcoming to reflect changes already made then they will also be expected to conform with the guidance set out, and so in that respect it would be applicable retrospectively, we would not however apply the new policy to applications already processed. You will note that the Policy encourages the use of Welsh property names but does not restrict all property names to being Welsh. The guidance has been prepared to encourage the use of Welsh names but in a way which reflects relevant legislation and guidance.
14/10/22	Cllr Gary R Jones	Councillor	Observations	24/10/22	<i>Yes, you can forward these comments as a response. Another point I would like to make is on hybrid names, there was some controversy over the naming of Parc y Scarlets, Stradey Parc etc. One final point, will Community Councils be consulted on street names? Once again I am all for them being in Welsh, but a local input, in keeping with traditional names of the area would be helpful.</i>	Recommendation: No change to the Policy. Response to comment: We consult with Councillors and Community / Town Councils on all new street names created as part of the Street Naming process and this is part of the SNN Policy.
17/10/22	Geraint Bevan	Public	Support		<i>I support the policy objectives that ensures the Welsh language is supported and becomes more visible. I also agree that the policy protects and history and character of the communities in Carmarthenshire. support the policy objectives that ensures the Welsh language is supported and becomes more visible. I also agree that the policy protects and history and character of the communities in Carmarthenshire.</i>	Recommendation: No change to the Policy.
17/10/22	Llangunnor Community Council (Howard Davies)	Town/Community Council	Support		<i>Further to your request for feedback on this important issue please find our comments appended below. As a community council we support the policy objectives that ensures the Welsh language is promoted and becomes more visible on our streets. We also agree that the policy protects the history and character of the communities of our county. We also agree that the policy protects and history and character of the communities in Carmarthenshire.</i>	Recommendation: No change to the Policy.
21/10/22	Cliff Cleaton	Council Employee with Interest	Observations		<i>Reading the draft Policy which is a good document, can you please clarify situations where 4.1.4 would be used. I know in the past certain situations have caused highways significant issues such as:- Where you have an existing estate road which later has an additional side cul-de-sac leading off it, it would be much better for us if a new name was given to anything which isn't a clear continuation of the same road. This is because each branch of road should have a separate road number, we don't want to create large estates with lots of cul-de-sacs with the same street name but different road numbers. Apologies if I have misunderstood the meaning of 4.1.4</i>	Recommendation: No change to the Policy.
09/11/20/22	Llanelli Town Council	Town/Community Council	Observations		<i>Many thanks for your consultation on the Draft Street Naming and Numbering Policy. The matter has been considered by the Llanelli Town Council Planning, Licensing and Consultation Committee where it was agreed to provide the following comments. The Town Council asks the County Council to provide sufficient flexibility in the policy to allow people of significant local prominence and Freeman of the town to have streets and buildings named after them if that is the wish of the Community. I trust you will take these comments into account as part of your consideration of the draft policy.</i>	Recommendation: No change to the Policy.

Do not support	Councillor
Observations	Town/Community Council
Requires a response	Public
Support	Council Employee with Interest
Support with amendments	Statutory Body

CABINET

DYDD LLUN, 24 EBRILL 2023

YN BRESENNOL: y Cyngorydd D. Price (Cadeirydd) (Yn y Siambr)**Cynghorwyr (Yn y Siambr):**

C.A. Davies

L.D. Evans

P.M. Hughes

G.H. John

A. Lenny

J. Tremlett

A. Vaughan Owen

Cynghorwyr (Yn rhithwir):

G. Davies

E.G. Thomas

Hefyd yn bresennol:

Y Cyngorydd D.M. Cundy

Hefyd yn bresennol (Yn y Siambr):

W. Walters, Prif Weithredwr

J. Morgan, Cyfarwyddwr y Gwasanaethau Cymunedau

C. Moore, Cyfarwyddwr Gwasanaethau Corfforaethol

G. Morgans, Cyfarwyddwr Gwasanaethau Addysg a Phlant

A. Williams, Pennaeth y Gwasanaethau Amgylcheddol a Gwastraff

L.R. Jones, Pennaeth Gweinyddiaeth a'r Gyfraith

L. Jenkins, Swyddog Cymorth y Cabinet

C. Higginson, Rheolwr Cyfryngau

S. Hendy, Swyddog Cefnogi Aelodau

S. Rees, Cyfieithydd Ar Y Pryd

J. Owens, Swyddog Gwasanaethau Democrataidd

Hefyd yn bresennol (Yn rhithwyr):

G. Ayers, Rheolwr Polisi Corfforaethol a Phartneriaeth

M. Runeckles, Swyddog Cefnogi Aelodau

Siambr, Neuadd Y Sir, Caerfyrddin, SA31 1JP - 10.00 - 10.46 yb**1. YMDDIHEURIADAU AM ABSENOLDEB**

Ni chafwyd ymddiheuriadau am absenoldeb.

2. DATGANIADAU O FUDDIANNAU PERSONOL

Ni ddatganwyd unrhyw fuddiannau personol.

3. LLOFNODI FEL COFNOD CYWIR GOFNODION CYFARFODYDD Y CABINET A GYNHALWYD AR 27 MAWRTH 2023**PENDERFYNWYD YN UNFRYDOL lofnodi bod cofnodion cyfarfod y Cabinet a gynhaliwyd ar 27 Mawrth 2023 yn gofnod cywir.**

4. CWESTIYNAU Â RHYBUDD GAN YR AELODAU

Dyweddod y Cadeirydd nad oedd dim cwestiynau â rhybudd wedi cael eu cyflwyno gan yr Aelodau.

5. CWESTIYNAU A RHYBYDD GAN Y CYHOEDD

Dyweddod y Cadeirydd fod pedwar cwestiwn â rhybudd wedi dod i law gan y cyhoedd.

5.1. CWESTIWN GAN CONOR MACDONALD I'R CYNGHORYDD DARREN PRICE - ARWEINYDD Y CYNGOR

Dyweddod y Cadeirydd wrth y Cabinet nad oedd yr holwr, Mr Conor MacDonald yn gallu bod yn bresennol yn y cyfarfod i ofyn ei gwestiwn. Yn unol â hynny, darllenodd Arweinydd y Cyngor y cwestiwn ar ei ran, fel a ganlyn:

"Yn ei maniffesto, ymrwymodd y blaid mewn grym i'r egwyddor o gymdogaethau 20 munud a hyrwyddo teithio llesol. Mae'r maniffesto'n nodi'n benodol bod "[Awdurdodau Lleol yn] Creu cymhellion i annog pobl i ddefnyddio e-feiciau ac annog pobl i ddefnyddio cynlluniau llogi beiciau, ac archwilio'r posibilrwydd o e-feiciau cargo i ddisodli faniau a lleihau traffig Cerbydau Nwyddau Trwm" yn bwysig i hyn. (Plaid Cymru 2022;Maniffesto Llywodraeth Leol; t. 24) Ers cael ei ethol yn 2022, sut mae'r cyngor wedi hyrwyddo nodau'r ymrwymadau hyn, yn enwedig yr un ynglŷn ag e-feiciau a chynlluniau llogi beiciau?"

Ymateb gan y Cyngorydd Darren Price, Arweinydd y Cyngor:-

"Mae'r testun sy'n cael ei ddyfynnu yn y cwestiwn yn cyfeirio at y maniffesto cenedlaethol a gyhoeddodd Plaid Cymru cyn yr etholiadau Llywodraeth Leol y llynedd. Yn amlwg bydd yr Aelodau, ac aelodau o'r cyhoedd, yn ymwybodol fod Plaid Cymru yn Sir Gaerfyrddin wedi datblygu ei maniffesto lleol ei hun ac mai ar sail hynny y gwnaethom ymgysylltu gyda thrigolion cyn yr etholiad y llynedd, felly er bod yna rai elfennau o'r maniffesto cenedlaethol sydd wedi'u copïo i'r maniffesto lleol, nid yw hynny'n wir am y testun i gyd, ac mae hyn yn un enghraifft o'r fath. Wedi dweud hynny, yn amlwg fel Cabinet gwnaethom nodi ein huchelgeisiau o ran teithio llesol ar draws y sir yn ein datganiad gweledigaeth fel Cabinet fis Gorffennaf diwethaf, ac mae cyfeiriad clir at yr angen i ddatblygu'r maes hwn yn y strategaeth gorfforaethol ac yn y cynlluniau busnes y cytunwyd arnynt gan y Cyngor ac sydd yn y broses o gael eu datblygu wrth i ni siarad. Felly, dim ond i ddarparu rhywfaint o gyd-destun yr hyn yr ydym yn ei wneud gyda golwg ar yr agenda hon:

- Rydym wedi darparu seilwaith ategol ar gyfer cynlluniau llogi e-feiciau Actif sy'n cael eu gwireddu ar hyn o bryd gan Dîm Datblygu Chwaraeon y Cyngor. Mae'r cydweithwyr Hamdden Actif yn treialu'r cyfleuster llogi 'byw' cyntaf drwy'r ap Actif yng Nghanolfan Hamdden Llanymddyfri yn ystod wythnos yr Eisteddfod. Os yw'n mynd yn dda, bydd yn cael ei gyflwyno ar safleoedd Canolfannau Hamdden Rhydaman, Caerfyrddin a Llanelli. Erbyn hyn mae gan bob safle orsafoedd gwefru a beiciau, a gwnaethom gynorthwyo drwy osod storfa feicio ddiogel yn y pedwar safle.
- Rydym hefyd yn darparu manau gwefru e-feiciau yn ddi-dâl mewn wyth lleoliad ar draws y sir, a fydd yn cael eu hyrwyddo ymhellach yn y flwyddyn ariannol sydd i ddod unwaith y bydd yr holl arwyddion wedi'u gosod. Mae'r

nifer hwn yn parhau i ehangu. Mae'r lleoliadau presennol yn cynnwys Parc Gwledig Pen-bre, Y Goleudy, Porth y Dwyrain, Canolfan Hamdden Dyffryn Aman, Canolfan Hamdden Caerfyrddin, Canolfan Hamdden Llanymddyfri, Rhodfa'r Santes Catrin, Y Caban ym Mhentywyn, ac yn fuan bydd lleoliad arall yn cael ei gyflwyno yn Hwb Beicio Cwmaman yn y Garnant.

- Rydym wedi prynu deuddeg e-feic cargo ac rydym yn treialu eu defnydd trwy Ardal Gwella Busnes Llanelli - rydym wedi bod yn ymgysylltu â grwpiau Canol y Dref a chydweithwyr Adfywio er mwyn cyflwyno hyn yn ehangach yn 2023/24.
- Fel rhan o ymrwymiad y Cyngor i hyrwyddo teithio llesol, mae gorsafoedd llogi beiciau wedi'u gosod yng Ngorsaf Fysiau Caerfyrddin, cyfnewidfa Porth Tywyn, a Gorsaf Reilffordd Llanelli. Mae pobl yn gallu neilltuo beiciau ar-lein neu drwy neges destun a'u casglu o orsafoedd docio am gyn lleied â £3.50 y dydd. Brompton Bike Hire sy'n gyfrifol am y beiciau a gellir eu plygu a'u cario ar drafnidiaeth gyhoeddus. Ar hyn o bryd mae ganddynt feiciau plygadwy safonol Brompton ond byddant yn cael eu huwchraddio i gynnwys EBromptons yn y dyfodol.
- Bydd llogi beiciau at ddefnydd y gymuned ar gael yn fuan mewn canolfannau hamdden ledled y Sir, ynghyd â manau parcio beiciau a manau gwefru beiciau trydan.
- Rydym hefyd, fel y bydd yr aelodau'n ymwybodol, wedi gwneud cynnydd gyda golwg ar lwybr beicio Tywi - Llandeilo ac edrychwn ymlaen at weld hwnnw'n agor ymhen ychydig flynyddoedd. Yn yr un modd rydym wedi gwneud cynigion am arian grant gan Lywodraeth Cymru a Llywodraeth y DU gyda golwg ar ddatblygu ymhellach yr agenda teithio llesol ledled y sir. Bydd yr aelodau yn ymwybodol, wrth gwrs, ein bod wedi cyflwyno cynnig am deithio llesol rhwng cynllun Pentre Awel a chanol tref Llanelli o dan y rownd Ffyniant Bro yr haf diwethaf. Roedd yn siomedig wrth gwrs na chafodd y cynnig hwnnw ei gefnogi gan Lywodraeth Geidwadol y DU. Roedd yn siomedig ar sawl ffrynt wrth gwrs, roeddem wedi buddsoddi'n helaeth fel Cyngor, roedd llawer o amser swyddogion wedi mynd i mewn i'r cynnig hwnnw, ac roeddem yn hyderus bod y cynnig yn gwneud synnwyr o ran ei amcanion ac o safbwynt ariannol; ond wrth gwrs darganfuom yn ddiweddarach nad oedd gennym obaith o lwyddo yn yr ail rownd honno mewn gwirionedd oherwydd y ffaith ein bod wedi llwyddo yn rownd gyntaf cyllid Ffyniant Bro gyda HWB Caerfyrddin. Felly roedd hi'n siomedig iawn fel Cyngor ein bod ni wedi darganfod hynny ar ôl y digwyddiad, ond wrth gwrs doedden ni ddim ar ein pennau ein hunain yn hynny o beth ac roedd yna nifer o Awdurdodau Lleol ar draws Cymru a gweddill y DU oedd yn eu cael eu hunain mewn sefyllfaoedd tebyg ac rwy'n deall efallai bod yna her gyfreithiol ar y gweill ar y sail honno.

Felly rydym yn gwneud llawer o waith ar yr agenda hon. Yn amlwg mae mwy y gallwn ei wneud. Un o'r llwybrau ariannu a oedd ar agor i ni dros y blynyddoedd diwethaf oedd cyllid yr UE. Yn amlwg o ganlyniad i'r ffaith ein yn bod gadael yr UE, roedd yna ymrwymiad gan Lywodraeth Geidwadol y DU na fyddai Cymru yn colli ceiniog o gyllid o gronfeydd strwythurol; mae'n amlwg nad yw hynny wedi digwydd. Yr amcangyfrifon diweddaraf a wiriwyd yn annibynnol yw bod Cymru yn mynd i gollu £1bn o fuddsoddiad yn ystod rownd y gronfa strwythurol hon. A phan fyddwn yn siarad am y symiau hyn, weithiau gallant ymddangos yn bell. Ond yng nghyd-destun Sir Gaerfyrddin, yn gyffredinol rydym yn tueddu i dderbyn tua 6% o'r cyllid ar gyfer

Cymru gyfan felly pan fyddwch chi'n meddwl am £1bn sydd ar goll o'r coffrau, yn Sir Gaerfyrddin byddai hynny wedi rhoi £60m ychwanegol i ni pe bai llywodraeth Geidwadol y DU wedi glynu wrth eu haddewid a sicrhau cydraddoldeb fel parhad o'r cyllid. Byddai £60m yn mynd yn bell iawn yn Sir Gaerfyrddin i ddarparu gwelliannau o ran teithio llesol a llu o brosiectau adfywio eraill, ond dyna'r sefyllfa yr ydym ynddi. Rwyf yn gobeithio bod hynny'n rhoi rhywfaint o gyd-destun o ran ble yr ydym ni ar yr agenda hon”.

5.2. CWESTIWN GAN TARA-JANE SUTCLIFFE I'R CYNGHORYDD ANN DAVIES - YR AELOD CABINET DROS FATERION GWLEDIG A PHOLISI CYNLLUNIO

“Mae'r newyddion bod ein banc olaf (Barclays) yn cau yn Llandeilo ym mis Mehefin yn ergyd o ran cael mynediad at wasanaethau yn lleol, ond gan mai hwn yw'r pedwerydd banc i gau yn ystod y blynyddoedd diwethaf, bydd hyn hefyd yn effeithio'n sylweddol ar gymeriad y dref. Mae hen adeiladau banc HSBC a Lloyds, a gaewyd yn 2014 a 2018, yn parhau i fod yn wag ac yn dirywio, er bod o leiaf un yn adeilad rhestredig oherwydd ei arwyddocâd hanesyddol a phensaernïol. Beth mae'r Cyngor yn ei wneud i ddiogelu a gwella stryd fawr hanesyddol Llandeilo - a sut y gall trigolion fod yn rhan o'r gwaith hwn?”

Ymateb gan y Cyngorydd Ann Davies, Aelod Cabinet dros Faterion Gwledig a Pholisi Cynllunio :-

“Rwy'n mynd i ymddiheuro ar y dechrau am yr ateb hir a chynhwysfawr hwn ond teimlaf fod angen i mi nodi rhai o'r buddsoddiadau sydd wedi bod o fudd i Llandeilo ers i ni arwain y Cyngor sef 2015.

O ran y banciau, mae 3 o'r 4 banc stryd fawr wedi cau: gwerthwyd HSBC a'i brynu gan ddatblygwr; mae wedi cael caniatâd cynllunio ar gyfer ei addasu yn far gwin, ond nid oes gwaith wedi'i gwblhau ers 3 blynedd. Mae Banc Lloyds a Nat West wedi cael eu prynu gan berchennog y Cawdor ac rwy'n siŵr y gwelwn ni gynlluniau yn dod ymlaen maes o law, gan gofio pa mor dda y caiff y Cawdor ei redeg, does gen i ddim pryderon am yr adeiladau yma.

Ond os gallaf ganolbwyntio ar yr hyn y mae'r glymblaid dan arweiniad Plaid Cymru wedi'i ddarparu ar gyfer Llandeilo gan na allwn newid unrhyw benderfyniadau masnachol gan Barclays, er iddyn nhw wneud elw o £5 biliwn y llynedd. Mae'n anffodus fod y banciau amlwladol yma yn cau canghennau ar draws y DU ac wedi bod yn gwneud hynny ers nifer o flynyddoedd. Mae hefyd yn siomedig nad yw Llywodraeth Geidwadol y DU yn gweithredu i geisio atal y canghennau hyn rhag cau yn y lle cyntaf. Credaf fod gan ganghennau lleol rôl allweddol o ran cefnogi ein cymunedau gwledig, ond eto nid yw Llywodraeth Geidwadol y DU wedi gwneud dim, neu'r nesaf peth i ddim yn ystod y 10 mlynedd diwethaf i atal y sefyllfa hon rhag datblygu. Mae yna angen clir am fwy o reoleiddio ar y sector bancio ac am fwy o ddiogelu canghennau gwledig, ond mae'n ymddangos ei bod yn bwysicach gan Lywodraeth Geidwadol y DU eu bod yn cefnogi eu ffrindiau yn y ddinas, na chefnogi cymunedau gwledig fel Llandeilo.

Mae Llandeilo yn un o'n 10 tref farchnad ac mae wedi cael cyfran sylweddol o arian trwy adfywio dros y blynyddoedd diwethaf. Fel y gwyddoch mae'r weinyddiaeth hon newydd gwblhau'r gwaith o adnewyddu adeilad rhestredig Gradd II Neuadd Farchnad Llandeilo a fydd yn creu ac yn darparu lle i 45 o swyddi a hyd at 17 o fusnesau bach a chanolig yng nghanol y dref. Bydd y buddsoddiad hwn o ychydig

dros £4.1m yn ysgogiad i adfywio pellach yn y dref. Ac mae dros £2.4m wedi bod yn gyfraniad gan y Cyngor a'r gweddill gan Lywodraeth Cymru.

Mae Llandeilo hefyd wedi cael Arfarniad Ardal Gadwraeth dros y flwyddyn ddiwethaf. Mae hyn wedi ysgogi syniadau a chyfleoedd i'w gwella fel canol tref hanesyddol. Mae'r arfarniad diweddar yn rhoi treftadaeth hanesyddol a phensaernïol wrth ei wraidd a bydd angen i unrhyw brosiectau adfywio a gynigir ar gyfer yr ardal roi ystyriaeth iddo. Bydd hyn yn cael ei roi ar y wefan cyn gynted ag y bydd yn cael ei gymeradwyo gan y Cabinet ac mae'n gweithio'i ffordd drwy'r broses ddemocrataidd, sydd wedi bod trwy'r broses graffu ac a fydd yn dod gerbron y Cabinet yn fuan iawn.

Yn dilyn y gwaith hwn ar Ardaloedd Cadwraeth mae'r Tîm Treftadaeth Adeiledig wedi gwneud cais i Gronfa Ffyniant Gyffredin Cymunedau Cynaliadwy er mwyn cefnogi'n uniongyrchol y gwaith o adfywio canol y trefi hanesyddol mewn 7 o'r trefi gwledig ar draws Sir Gaerfyrddin, a Llandeilo yw un o'r 7 hynny a ddewiswyd. Bydd y prosiect, os caiff ei ariannu'n llwyddiannus, yn cyflwyno gweithgareddau hyfforddi ac addysg i drigolion lleol mewn effeithlonrwydd ynni a gofal priodol ar gyfer hen adeiladau ac yn cynnig rhaglen grant bach 3ydd parti i adnewyddu ac atgyweirio adeiladau masnachol hanesyddol.

Mae Cyngor Sir Gaerfyrddin yn unigryw yng Nghymru gyfan ac efallai yn y DU gyfan o ran bod ganddi ganolfan wybodaeth a hyfforddiant adeiladau hanesyddol yn Llandeilo, sef Canolfan Tywi wrth gwrs, sydd o fewn awdurdodaeth y Cyngor. Mae'r Tîm Treftadaeth Adeiledig yng Nghanolfan Tywi yn Fferm Plas Dinefwr, Llandeilo ar gael i roi cyngor am ddim cyn gwneud cais ar gyfer adeilad rhestredig a gwybodaeth am atgyweirio a chynnal a chadw pob adeilad traddodiadol yn briodol, yn ogystal â darparu rhaglen helaeth o hyfforddiant.

Fel y soniais ar y dechrau, ymddiheuriadau am yr ateb hir, ond mae'r gwaith y mae'r weinyddiaeth hon o dan arweiniad Plaid Cymru wedi'i gyflawni yn Llandeilo wedi bod yn aruthrol. Mae'n werth nodi hefyd bod y fenter 10 tref yn dod â thrac pwmpio i mewn i'r dref at ddefnydd hamdden. Ac rwy'n edrych ar Edward yma gan obeithio mai fe fydd y cyntaf ar y beic o amgylch y trac pwmpio! Yn ôl pob tebyg bydd hyn yn cael ei ddefnyddio gan drigolion iau Llandeilo, ond wrth baratoi'r fenter hon bydd yn darparu gweithgareddau, siopau a chyfleoedd hamdden i bawb, gan arwain at economi fywiog sydd o fudd i drigolion a thwristiaid fel ei gilydd”.

Cwestiwn atodol gan Ms Tara-Jane Sutcliffe:-

“Arfarniad ardal gadwraeth. Rwy'n gwybod bod sôn wedi bod yn un o'r is-bwyllgorau cyn y Pasg y bydd yr ardal gadwraeth yn Llandeilo yn cael ei rhannu'n ddwy, un ardal i gwmpasu'r dref ac un ardal i gwmpasu Dinefwr - sydd, fel rwy'n deall, yn seiliedig ar argymhellion arbenigol a ddarparwyd gan Donald Insall Associations. A ydych mewn sefyllfa i ddweud unrhyw beth pellach ar fwriadau i dderbyn yr argymhellion hynny, ac ymhellach a allwch chi ymrwmo i ddiogelu ardaloedd cadwraeth yn Llandeilo? Roeddech chi'n sôn bod y broses yn parhau felly a yw hi efallai ychydig yn gynnar i ddweud ar hyn o bryd? Diolch yn fawr”.

Ymateb gan y Cyngorydd Ann Davies, Aelod Cabinet dros Faterion Gwledig a Pholisi Cynllunio i'r cwestiwn atodol:-

“Yr argymhelliad yw bod y ddwy ardal wahanol yn cael eu rhannu ac mae hynny am fod y ddwy ardal yn wahanol iawn. Tref farchnad yw'r dref - mae ganddi ei

threftadaeth ei hun - ond wrth gwrs mae Parc Dinefwr yn wahanol iawn, mae'n ardal wahanol, sy'n llawer mwy gwledig a dyna'r rheswm dros rannu'r ddwy ardal. Fel y soniais, mae'n mynd drwy'r broses ddemocrataidd, mae wedi mynd drwy'r broses Graffu a bydd yn dod yn ôl i'r Cabinet maes o law a bydd y penderfyniad wedyn yn cael ei wneud gan y Cabinet. Diolch”.

5.3. CWESTIWN GAN HAVARD HUGHES I'R CYNGHORYDD ANN DAVIES - YR AELOD CABINET DROS FATERION GWLEDIG A PHOLISI CYNLLUNIO

“A fydd Cyngor Sir Caerfyrddin yn cefnogi ymgyrch dros Ardal o Harddwch Naturiol Eithriadol Dyffryn Tywi? Byddai ffiniau awgrymedig yr ardal hon yn seiliedig ar yr ardal a nodwyd fel "Tirwedd Eithriadol" ar asesiad LANDMAP Cyfoeth Naturiol Cymru.”

Ymateb gan y Cyngorydd Ann Davies, Aelod Cabinet dros Faterion Gwledig a Pholisi Cynllunio :-

“Diolch i chi am eich cwestiwn. Fel y gwyddoch mae dynodi Ardal o Harddwch Naturiol Eithriadol yn dod o fewn cylch gwaith CNC a Gweinidogion Llywodraeth Cymru, ac er y bydd gan Sir Gaerfyrddin rôl ymgyngori, nid ni sy'n gwneud y penderfyniadau. Hefyd, os caf eich atgoffa Havard nad yw Parc Cenedlaethol neu Ardal o Harddwch Naturiol Eithriadol yn atal peilonau rhag cael eu hadeiladu ar y safleoedd hyn, fel yn Eryri a Bannau Brycheiniog, a hefyd ni wnaeth Ardal Tirwedd Arbennig atal Tyrbinau Gwynt rhag cael eu hadeiladu ar ben Mynydd y Betws.

Mae grŵp Ardal o Harddwch Naturiol Eithriadol y Mynyddoedd Cambriaidd wedi bod yn gweithio ar eu cais ers tua 2 flynedd gan ofyn am gefnogaeth y Cyngor gan fod pen gogleddol y Sir yn dod o fewn yr ardal. Maen nhw wedi cyflwyno eu cais ac wedi cael gwybod gan weinidogion Cymru na fydd y cais yn cael ei asesu tan 2025/26 ar y cynharaf, ac yna dim ond os yw'n mynd i flaen-raglen waith newydd y Llywodraeth.

Felly, maen nhw wedi bod yn gweithio ar hyn ers 2021 ac mae'n bosib y bydd ganddyn nhw ymateb erbyn 2026. Gan gofio bod Bute and Green Gen yn gobeithio cyflwyno cais am Ddatblygiad o Arwyddocâd Cenedlaethol erbyn 2024 - nid yw'r amserlen ar ein hochr ni yn y mater hwn, ac fel y gwyddoch, unwaith eto Llywodraeth Cymru ac nid y Cyngor Sir hwn sy'n penderfynu ar gais am Ddatblygiad o Arwyddocâd Cenedlaethol.

O fynd yn ôl at y cwestiwn o Ardal o Harddwch Naturiol Eithriadol, cyn cyflwyno ymateb i'r grŵp Mynyddoedd Cambriaidd, mi wnes i ymgyngori gyda'r tri Chyngor Cymuned sy'n dod o fewn ffin y cais hwn. Daeth y tri Chyngor Cymuned yn ôl gydag ymateb negyddol. Mae un ohonynt o fewn llwybr Wysg/Tywi. Ceisiadau cynllunio oedd eu prif bryderon, gan fod cael caniatâd cynllunio ar gyfer ail Gartref Menter Wledig neu ar gyfer siediau ychwanegol ar gyfer wyna a lloia yn cael ei ystyried yn llawer anoddach mewn ardal sydd wedi ei dynodi'n Ardal o Harddwch Naturiol Eithriadol. Mae Undeb Amaethwyr Cymru a'r NFU yn erbyn Ardaloedd o Harddwch Naturiol Eithriadol ychwanegol, ac felly hefyd Barciau Cenedlaethol am y rheswm hwn.

A gaf eich sicrhau chi Havard, fy mod yn benderfynol o wneud popeth o fewn fy ngallu i ddiogelu ein tirweddau arbennig ar draws y sir tra hefyd yn sicrhau bod

ffermydd a mentrau lleol yn gallu datblygu a chefnogi swyddi o fewn ein hardaloedd gwledig a darparu economi fywiog i'n holl drigolion.

Felly, cyn gwneud penderfyniad pendant ar y mater hwn, teimlaf ei bod yn hanfodol bwysig bod ymgynghori'n digwydd gyda'r trigolion a'r busnesau y byddai hyn yn effeithio arnynt. Mae'n hollbwysig fod unrhyw un sy'n cynnig Ardal o Harddwch Naturiol Eithriadol yn Nyffryn Tywi yn ymgynghori gyda'r rhai sy'n byw yn yr ardal, y rhai sy'n rhedeg busnesau yn yr ardal, cynrychiolwyr etholedig y cynghorau cymuned lleol, cynrychiolwyr etholedig y Cyngor Sir hwn, a mudiadau fel yr undebau amaeth a phartion eraill sydd â diddordeb. Diolch”.

Cwestiwn atodol gan Mr Havard Hughes:-

“Yn y cyfarfod diwethaf gwnaethoch sôn y byddai'r ardaloedd tirwedd arbennig yn cael eu disodli gan ganllawiau ar sut y bydd Cyngor Sir Caerfyrddin yn asesu ei ardaloedd tirwedd yn y dyfodol. Bydd hyn yn rhoi cyflwyniad ar yr ymgynghoriad a'r cyngor yn seiliedig ar y CDLI. Mae hyn wedi gadael ansicrwydd a phryder ymhlith trigolion. Pryd fydd hyn yn cael ei gyhoeddi? A beth ydych chi'n mynd i'w wneud ag e yn dilyn yr ymgynghoriad?”

Ymateb gan y Cynghorydd Ann Davies, Aelod Cabinet dros Faterion Gwledig a Pholisi Cynllunio i'r cwestiwn atodol:-

“Diolch i chi am eich cwestiwn Havard . Hoffwn nodi'n gyflym cyn i mi ateb eich ail gwestiwn, a sylwaf yn eich datganiad i'r wasg yn syth ar ôl eich ymweliad diwethaf yma â'r Siambr, eich bod wedi dweud mai'r "dynodiad Ardal Tirwedd Arbennig wnaeth achub darn Abergwili rhag cael peilonau ac a arweiniodd at eu gosod o dan y ddaear”. Ga i awgrymu eich bod yn gwirio'ch ffeithiau cyn cyflwyno i 'Wales Online' yn y dyfodol gan nad yw'r Farn Gyfreithiol yn sôn am Ardaloedd Tirwedd Arbennig yn y penderfyniad cloi. Mae yna sawl rheswm arall, ond nid ydynt yn cynnwys dynodiad Ardal Tirwedd Arbennig, a dyna pam mae angen polisi cryfach a mwy cadarn. Ac os sylwch yn yr ymgynghoriad ar y CDLI, mae'r fframwaith newydd yr ydym yn ei gynnig – yr asesiadau cymeriad tirwedd - yn cael eu crybwyll yn y ddogfen honno ac awgrymaf eich bod yn mynd yn ôl i edrych ar honno cyn i ni gael sgwrs bellach”.

5.4. CWESTIWN GAN CHARLIE EVANS I'R CYNGHORYDD DARREN PRICE, ARWEINYDD Y CYNGOR

"Mae Bwrdd Iechyd Prifysgol Hywel Dda yn ymgynghori ar hyn o bryd ynghylch ei safle newydd ar gyfer ysbyty gofal brys a gofal wedi'i gynllunio newydd. Bydd hyn yn arwain at israddio'n ddifrifol wasanaethau yn Ysbyty Glangwili yng Nghaerfyrddin ac mae trigolion yn gwrthwynebu hyn yn gryf. A chymryd bod Cyngor Sir Caerfyrddin wedi gwneud sylwadau i Fwrdd Iechyd Prifysgol Hywel Dda ynghylch yr ymgynghoriad, pa un o'r tri safle arfaethedig- Sanclêr, Gerddi'r Ffynnon yn Hendy-gwyn ar Daf neu Dŷ Newydd yn Hendy-gwyn ar Daf yw'r opsiwn a ffefrir gan y Cyngor?"

Ymateb gan y Cynghorydd Darren Price, Arweinydd y Cyngor:-

“Diolch i chi am y cwestiwn. Yn gyntaf oll byddwch chi'n ymwybodol o ddatganiadau sydd wedi eu gwneud dros nifer o flynyddoedd gan aelodau'r Cyngor hwn o ran pwysigrwydd Glangwili i Sir Gaerfyrddin, ac nid yw ein safbwynt ni wedi newid yn yr ystyr yna - rydym o'r farn bod gan Glangwili rôl ganolog mewn darparu gofal iechyd i

bobl Sir Gaerfyrddin yn y dyfodol. Fodd bynnag, rwy'n cwestiynu'r rhesymeg y tu ôl i'ch cwestiwn, mae'n ymddangos braidd yn ddbwrpas yn yr ystyr mai'r Bwrdd Iechyd yw'r corff sy'n penderfynu ar hyn, fel y gwyddoch yn iawn, felly rwy'n meddwl tybed pam eich bod yn gofyn i'r Cyngor Sir am eu barn ar y safleoedd sy'n cael eu cyflwyno. Teimlaf fod y cwestiwn yn fas ac yn brin o ddyfnder oherwydd, a dweud y gwir, mae yna heriau llawer mwy yn wynebu iechyd a gofal cymdeithasol yn y rhan hon o'r byd, fel yn wir yng ngweddill y Deyrnas Unedig. Does dim sôn yn y cwestiwn am bwysigrwydd trosglwyddo gofal o leoliadau aciwt i leoliadau yn y gymuned - mae hynny'n gwbl sylfaenol ac yn rhywbeth yr ydym fel Cyngor wedi bod yn pwysu ar y Bwrdd Iechyd arno ers nifer o flynyddoedd, ac rydym yn credu ei fod yn gwbl ganolog i unrhyw weledigaeth o iechyd a gofal cymdeithasol wrth symud ymlaen. Nid yw'n cyffwrdd â phwysigrwydd iechyd y cyhoedd a'r agenda ataliol sy'n hollbwysig, eto wrth i ni geisio datblygu'r system yn y blynyddoedd i ddod. Ac nid yw'n sôn dim am recriwtio a chadw staff sef y prif fater sy'n wynebu Bwrdd Iechyd Hywel Dda, fel byrddau iechyd eraill ledled y DU. Fel y gwyddoch, mae Llywodraeth Geidwadol y DU wedi llywyddu dros 10 mlynedd o doriadau i wasanaethau cyhoeddus sy'n golygu bod nifer o'n gwasanaethau iechyd ar fin methu. Bu methiant aruthrol i fuddsoddi mewn asedau a phobl yn y gwasanaeth iechyd, fel sydd wedi digwydd ar draws gweddill y sector cyhoeddus dros y ddegawd honno. Yr effaith ar y gwasanaethau iechyd yw bod gennym bobl yn marw ar draws y DU, marwolaethau y mae modd eu hosgoi; pobl yn marw ar droliâu yn yr adran damweiniau ac achosion brys, neu'n waeth byth yn sownd gartref oherwydd bod ambiwlans wedi methu eu cyrraedd. Dyna'r record o ddeng mlynedd o lymder - ac rydym ni'n meddwl tybed pam fod y gwasanaeth iechyd mewn cymaint o lanast? Os ydym am gynyddu a gwella gwasanaethau mewn unrhyw ran o gymdeithas, mae'n rhaid i ni fod yn barod i fuddsoddi ynddynt. Nid yw hynny wedi digwydd dros y degawd diwethaf ac yn gwbl onest mae cwestiwn yn gofyn i ni, fel y Cyngor, a ydym yn credu ei bod yn well lleoli ysbyty posib arfaethedig 5 milltir i'r Dwyrain neu'r Gorllewin – Sanclêr neu Hendy-gwyn - yn methu'r pwynt yn llwyr. Byddwn yn dweud hefyd ei bod yn codi fy ngwrychyn i raddau fod gennym aelodau lleol o'r blaidd Geidwadol yma yn eu cyflwyno eu hunain fel amddiffynwyr y gwasanaethau iechyd ac amddiffynwyr gwasanaethau cyhoeddus fel y cyfryw, pan fo record eich plaid dros y 10 mlynedd diwethaf yn dangos nad ydych chi'n ddim o'r fath. I gyfeirio at eich cwestiwn ynghylch y safle, nid yw'r Cyngor hwn wedi cyflwyno sylwadau i'r Bwrdd Iechyd yn ffurfiol o ran y 3 opsiwn, ond bydd aelodau etholedig yn cael cyfle ar y 4^{yd} o Fai 2023 i gael sgwrs uniongyrchol ac i wneud unrhyw sylwadau i'r Bwrdd Iechyd mewn sesiwn sydd wedi'i threfnu'n arbennig. Nid dyma'r un cyntaf, rydym ni wedi cael trafodaethau gyda'r Bwrdd Iechyd dros nifer o flynyddoedd wrth i'r cynlluniau hyn ddatblygu, ac yn y sesiynau hynny rydym wedi cael aelodau etholedig y Cyngor hwn yn cyflwyno sylwadau clir iawn, ac yn mynegi pryderon ynghylch y pellteroedd teithio a'r amseroedd maen nhw'n ofni fydd yn cynyddu - yn enwedig i'r aelodau hynny tua dwyrain y sir mewn ardaloedd fel Llanymddyfri, pen uchaf Dyffryn Tywi, aelodau Dyffryn Aman ac yn yr un modd ar gyfer aelodau yng nghornel de-ddwyrain y sir yn Llanelli; a byddwn i'n disgwyl i'r trafodaethau hynny barhau pan fyddwn ni'n siarad â'r Bwrdd Iechyd ar y 4^{yd} o Fai. Ond yn amlwg i'r aelodau hynny yng ngorllewin y sir, mae'n bosib y byddan nhw'n fwy bodlon gyda'r cynigion o ran y safleoedd posib yn Sanclêr a Hendy-gwyn. Ond fel y soniais, dyma drafodaethau i aelodau etholedig eu cael gyda'r Bwrdd Iechyd dros yr wythnosau nesaf ac rwy'n disgwyl i'r aelodau ymroi'n llawn i'r broses honno. Rwyf am ddweud yn y cyswllt hwn fy mod ychydig yn bryderus ynghylch yr hyn yr ydym wedi'i weld y bore yma, ac yn yr un modd yng nghyfarfod diwethaf y Cabinet, sef mewn gwirionedd herwgipio a chamddefnyddio slot cwestiynau'r cyhoedd at ddibenion plaid wleidyddol. Fel rhywun a oedd yn un o'r aelodau oedd yn pwysu am fwy o atebolrwydd gwleidyddol a mwy o ymgysylltu â'r cyhoedd rhyw 10 mlynedd yn ôl bellach, roedd yr ysgogwyr ar gyfer y ddwy slot hyn

o ran eitemau 4 a 5 sydd gennym o'n blaenau heddiw – cwestiynau gan aelodau a'r cyhoedd – yn ymwneud â mwy o ymgysylltu ac atebolrwydd. Gadewch i mi fod yn glir, rwy'n llwyr ddisgwyl cael fy nal i gyfrif yn wleidyddol gan aelodau'r Cyngor hwn oherwydd dyna yw eu gwaith nhw, maen nhw wedi cael eu hethol i'w wneud ac rwy'n croesawu hynny oherwydd ei fod yn arwain at wneud penderfyniadau gwell yn y tymor hir. Rwyf hefyd yn croesawu cwestiynau gan aelodau cyffredin, dilys o'r cyhoedd sydd am godi pryder gyda'r Awdurdod, oherwydd trwy siarad a chlywed yn uniongyrchol gan drigolion dilys yr ydym yn aml yn adnabod bylchau a dallbwytiau yn ein meddylfryd. Yr hyn nad wyf yn ei groesawu, fodd bynnag, yw bod plaid wleidyddol yn camddefnyddio a herwgipio amser cwestiynau'r cyhoedd, i bob golwg i geisio creu plattform i'w hunain. Nid dyna bwrpas y slot yma, ac mae'n fy nhristáu ein bod wedi cael 3 cwestiwn y bore yma gan aelodau'r blaid Geidwadol, pob un ohonynt wedi ceisio a methu cael eu hethol i'r lle hwn. Gan gyflwyno eu hunain, fel y soniais yn gynharach, fel amddiffynwyr y bobl, amddiffynwyr gwasanaethau cyhoeddus - pan nad ydyn nhw'n ddim o'r fath. Roedd yna etholiad ym mis Mai 2022, lai na blwyddyn yn ôl, a rhoddodd ymgeiswyr Ceidwadol eu hunain ymlaen i gael eu hethol ledled y sir - cawsoch eich gwrthod gan bawb. Ni lwyddodd yr un ymgeisydd o'r Blaid Geidwadol i gael ei ethol i'r lle hwn. Felly, rwy'n ei chael hi'n sarhaus, ar ôl methu argyhoeddi pobl drwy'r blwch pleidleisio, eich bod yn ceisio creu plattform i chi eich hunain drwy gamddefnyddio a herwgipio adran cwestiynau'r cyhoedd. Mae gyda ni bentwr o gwestiynau dibwrpas. Cwestiynau dibwrpas, bas, plaid-wleidyddol sy'n gwastraffu fy amser i, yn gwastraffu amser fy Nghabinet ac yn gwastraffu amser fy swyddogion. Byddwn i'n awgrymu'n barchus nad yw'n mynd â ni gam ymhellach ac os yw aelodau o'r blaid dorïaidd leol am wneud unrhyw gyfraniad at welliannau mewn gwasanaethau cyhoeddus yn Sir Gaerfyrddin, byddwn yn gofyn i chi fynd â'r frwydr at gydweithwyr eich plaid eich hun yma yn Ne-orllewin Cymru ac ar lefel Llywodraeth y DU i sicrhau eu bod yn dechrau unioni camweddau'r 10 mlynedd diwethaf a'r tan-gyllido gwasanaethau cyhoeddus sydd wedi arwain at eu bod ar fin methu. Dyna'r unig ateb, a dyna'r unig ffordd allan o ran darparu gwasanaethau cyhoeddus priodol yn y rhan hon o'r byd. Mae'n gywilyddus, yn gwbl gywilyddus, eich bod chi'n ceisio herwgipio slot cwestiynau'r cyhoedd hwn at ddibenion plaid wleidyddol. Os ydych chi eisiau dadl wleidyddol, rwy'n fwy na pharod i gymryd rhan ynndi, ond y ffordd orau o wneud hynny yw argyhoeddi'r etholwyr yn Sir Gaerfyrddin mai chi yw'r bobl orau i'w cynrychioli. Hyd yma nid ydych wedi cael y profiad hynny, ac awgrymaf fod pobl Sir Gâr yn gallu gweld beth rydych chi'n ei wneud, dydyn nhw ddim yn dwp. Eich gwaith chi yw darbwyllo eich cydweithwyr yn y blaid ein bod yn cael digon o gyllid yn Sir Gaerfyrddin i ddarparu gwasanaethau fel yr ydyn ni'n dymuno. Diolch yn fawr”.

Cwestiwn atodol gan Charlie Evans:-

“Gofynnais fy nghwestiwn heddiw fel aelod o'r cyhoedd, a gwnes ei ofyn yn gwrtais iawn ac, yn anffodus, dwi ddim yn credu fy mod i wedi cael y parch sy'n ddyledus yn ôl i mi fel aelod o'r cyhoedd. Rwyf yn talu treth y cyngor fel un o drigolion Sir Gaerfyrddin, a chi'r Cynghorydd Price yw fy nghynghorydd sir felly rwyf braidd yn bryderus nad ydych wedi rhoi i mi, fel un o drigolion y cyhoedd heddiw, yr un lefel o barch ag yr wyf innau'n ei rhoi i chi drwy gymryd rhan yn y broses ddemocrataidd. Rwy'n pryderu'n fawr hefyd ei bod yn ymddangos eich bod yn agor y drws i gyfyngu ar aelodau'r cyhoedd rhag gofyn cwestiynau yn seiliedig ar gysylltiad plaid-wleidyddol - ni fydddech yn gwneud hynny i bobl eraill, felly rwy'n pryderu braidd. Mae gennyf hefyd broblem gyda'r modd y gwnaethoch fframio'r cwestiwn a ofynnais gan ddweud ei fod yn 'ddibwrpas', yn 'fas', 'yn brin o ddyfnder' - roedd yn ymddangos fel ffordd o osgoi'r cwestiwn. Fel y gwyddoch, mae unrhyw gynllun ar gyfer ysbyty newydd yn gofyn am gydweithio agos rhwng y Bwrdd Iechyd a'r Cyngor Sir, er

enghraifft gyda chynllunio, cysylltiadau â gofal cymdeithasol a llwybrau gwasanaeth bysiau, felly - pa lefel o fewnbwn ffurfiol sydd gan Gyngor Sir Gaerfyrddin, o ystyried y rhyngddibyniaethau hynny, ydych chi wedi'i gael wrth lunio achos busnes y rhaglen gan Fwrdd Iechyd Hywel Dda”?

Ymateb gan y Cyngorydd Darren Price, Arweinydd y Cyngor i'r cwestiwn atodol :-

“Yn amlwg mae'r Cyngor yn ymgysylltu â'r Bwrdd Iechyd ar ystod eang o faterion, trwy ystod eang o fforymau. Mae'r Bwrdd Iechyd yn aelodau o'r Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus yn Sir Gaerfyrddin, ceir integreiddio agos drwy'r Bwrdd Partneriaeth Rhanbarthol ac mae swyddogion yn gweithio gyda phartneriaid y Bwrdd Iechyd trwy lu o raglenni, fel bod yr ymgysylltu yn gyson a bydd yn parhau.

Roedd fy sylw ynghylch ei fod yn 'ddibwrpas' a 'bas' yn ymwneud â'r ffocws ar os yw'n mynd i fod 5 milltir i'r dwyrain neu'r gorllewin - p'un a fydd yr ysbyty newydd hwn yn cael ei adeiladu yn Sanclêr neu yn Hendy-gwyn, ni fydd hynny'n gwneud dim gwahaniaeth o gwbl i'r materion ehangach y mae'r Gwasanaeth Iechyd yn eu hwynebu - dyna'r pwynt yr oeddwn yn ei wneud. Mae yna faterion llawer mwy sylfaenol y mae angen i ni ymosod arnynt - nid yn unig yn y tymor canolig, ond yn y tymor byr iawn o ran recriwtio staff, tâl ac amodau - yr ydych yn gwbl ymwybodol ohonynt. Mae Llywodraeth y DU wedi methu'n llwyr â delio â hynny. Tybed pam ein bod yn brin o staff - mae miloedd o fylchau yn ein gweithlu Iechyd a gofal cymdeithasol a tybed pam? Maen nhw'n teimlo eu bod yn cael eu tanbrisio, maen nhw'n teimlo nad ydyn nhw'n cael eu talu'n ddigonol ac mae angen datrys hynny - nid yw wedi cael ei ddatrys hyd yma - a dyna oeddwn yn cyfeirio ato wrth sôn am eich cydweithwyr yn y blaid yn Llundain. O ran camddefnyddio slot cwestiynau'r cyhoedd, rwy'n croesawu'n fawr gyfraniadau gan aelodau dilys o'r cyhoedd - dim ond yr wythnos diwethaf yr oedd gyda ni un yn y Cyngor. Dyma lle mae ganddyn nhw brofiad uniongyrchol, profiad byw, lle mae rhywbeth yn effeithio arnyn nhw neu eu cymuned ac maen nhw eisiau gweld rhywbeth yn cael ei wneud.

Yr hyn rydyn ni'n ei weld heddiw yw 3 aelod o'r blaid Geidwadol yn lleol yn rhoi cwestiynau i mewn i gyd gyda'i gilydd. Mae'n gwbl glir i unrhyw un weld nad cyd-ddigwyddiad yw hynny - penderfyniad wedi'i gydlyn gan y blaid Geidwadol i geisio creu plattform oherwydd eu bod wedi methu, yn llwyr, cael cefnogaeth etholiadol gan bobl Sir Gaerfyrddin. Dwi'n gallu ei weld e, gall y Cabinet ei weld e, dwi wedi siarad â nifer o aelodau'r Cyngor yma o bob plaid, ac maen nhw i gyd yn gallu ei weld e a gall pobl Sir Gâr ei weld e. Os oeddech chi wirioneddol eisiau gwybod beth oedd safbwynt Sir Gaerfyrddin ar yr ysbyty newydd, gallech fod wedi anfon e-bost ata i, gallech fod wedi gofyn i mi 'a ydych chi wedi gwneud sylwadau?' a gallen i fod wedi dweud 'na' wrthoch chi - ond nid dyna oeddech chi eisiau. Roeddech chi eisiau dod yma, roeddech chi eisiau cael eich 5 munud o sylw ac roeddech chi eisiau gwneud sioe. Os oeddech chi eisiau ateb gwirioneddol gallech chi fod wedi fy e-bostio, ond nid dyna'r bwriad a dyna sy'n codi fy ngwrychyn. Nid cyfle i gael trafodaeth plaid-wleidyddol yw hyn. Mr Hughes, fel y soniodd Ann Davies, gwnaethoch chi'r pwyntiau gwleidyddol hynny yn y wasg yn dilyn cyfraniad diwethaf y Cabinet a dyna pam rwy'n credu ein bod ni'n anhapus iawn â sut aeth hynny - oherwydd nid yr hyn a ddyfynnwyd gennyh yn y wasg oedd yr hyn a gyflwynwyd yma yn y Cabinet”.

6. CYNNYDD Y CYNLLUN CYDNABOD CYFLOGWYR AMDDIFFYN

Yn unol â chymeradwyaeth y Cabinet ar 25 Hydref 2021 i'r Cyngor ail-lofnodi Cyfamod y Lluoedd Arfog [cofnod rhif 6.1], rhoddwyd ystyriaeth i adroddiad a oedd

yn manylu ar y cynnydd a wnaed gan y Cyngor tuag at gyflawni gwobr arian y Cynllun Cydnabod Cyflogwyr Amddiffyn.

Adolygodd Aelodau'r Cabinet y meini prawf hanfodol ar gyfer y wobr arian yn erbyn statws presennol y Cyngor mewn perthynas â phob gofyniad a oedd yn dangos bod yr holl ofynion wedi'u bodloni; fodd bynnag cydnabuwyd y gallai mabwysiadu'r Cynllun Cyfweliad Gwarantedig wella dull ac ymrwymiad y Cyngor i gyfamod y lluoedd arfog ymhellach.

PENDERFYNWYD YN UNFRYDOL:

6.1 Bod cais yn cael ei wneud ar gyfer y Cynllun Cydnabod Cyflogwyr Amddiffyn (DERS) ar Lefel Gwobr Arian.

6.2 Bod gwaith yn cael ei wneud tuag at weithredu'r Cynllun Cyfweliad Gwarantedig.

7. NODI BOD GRŴP PLAID CYMRU WEDI ENWEBU'R CYNGHORYDD LLINOS DAVIES AR Y PANEL RHIANTA A DIOGELU CORFFORAETHOL YN LLE'R CYNGHORYDD HEFIN JONES

PENDERFYNWYD YN UNFRYDOL nodi bod Grŵp Plaid Cymru wedi enwebu'r Cynghorydd Llinos Davies yn lle'r Cynghorydd Hefin Jones ar y Panel Rhianta Corfforaethol a Diogelu.

8. UNRHYW FATER ARALL Y GALL Y CADEIRYDD OHERWYDD AMGYLCHIADAU ARBENNIG BENDERFYNU EI YSTYRIED YN FATER BRYD YN UNOL AG ADRAN 100B(4)(B) O DDEDDF LLYWODRAETH LEOL, 1972.

Dywedodd y Cadeirydd nad oedd unrhyw eitemau eraill o fater brys.

CHAIR

DATE

Mae'r dudalen hon yn wag yn fwriadol

CABINET**DYDD LLUN, 22 MAI 2023****PRESENNOL** Cyngorydd D. Price (Cadeirydd)**Cynghorwyr (Yn y Siambr):**

C.A. Davies

L.D. Evans

G. Davies

P.M. Hughes

G.H. John

A. Lenny

E.G. Thomas

J. Tremlett

A. Vaughan Owen

Hefyd yn bresennol (Yn rhithwir):

Y Cyngorydd D.M. Cundy;

Hefyd yn bresennol (Yn y Siambr):

W. Walters, Prif Weithredwr

C. Moore, Cyfarwyddwr Gwasanaethau Corfforaethol

J. Morgan, Cyfarwyddwr y Gwasanaethau Cymunedau

G. Morgans, Cyfarwyddwr Gwasanaethau Addysg a Phlant

A. Williams, Pennaeth y Gwasanaethau Amgylcheddol a Gwastraff

J. Jones, Pennaeth Adfywio

L.R. Jones, Pennaeth Gweinyddiaeth a'r Gyfraith

G. Ayers, Rheolwr Polisi Corfforaethol a Phartneriaeth

C. Higginson, Rheolwr Cyfryngau

S. Rees, Cyfieithydd Ar Y Pryd

M.S. Davies, Swyddog Gwasanaethau Democrataidd

Hefyd yn bresennol (Yn rhithwir):

R. Griffiths, Pennaeth Lle a Chynaliadwyedd

M. Jones, Swyddog Polisi yr Iaith Gymraeg

Siambr, Neuadd Y Sir, Caerfyrddin ac o bell: 10.00yb - 11.20 yb**1. YMDDIHEURIADAU AM ABSENOLDEB**

Ni chafwyd ymddiheuriadau am absenoldeb.

2. DATGANIADAU O FUDDIANNAU PERSONOL

Y Cyngorydd	Rhif y Cofnod	Y Math o Fuddiant
C.A. Davies	5.2 Cwestiwn gan Havard Hughes i'r Cyngorydd Ann Davies, Aelod Cabinet dros Faterion Gwledig a Pholisi Cynllunio;	Mae'r Cyngorydd Davies yn berchen ar dir sy'n croesi Llwybr Dyffryn Tywi.

Sylwer: Mae'r cofnodion hyn yn amodol ar gael eu cadarnhau yn y cyfarfod nesaf

3. LLOFNODI FEL COFNOD CYWIR GOFNODION CYFARFODYDD Y CABINET A GYNHALWYD AR 24AIN EBRILL 2023

PENDERFYNWYD YN UNFRYDOL Iofnodi bod cofnodion cyfarfod y Cabinet a gynhaliwyd ar 24 Ebrill 2023 yn gofnod cywir.

4. CWESTIYNAU Â RHYBUDD GAN YR AELODAU

Dywedodd y Cadeirydd nad oedd dim cwestiynau â rhybudd wedi cael eu cyflwyno gan yr Aelodau.

5. CWESTIYNAU A RHYBYDD GAN Y CYHOEDD

Dywedodd y Cadeirydd fod dau o gwestiynau wedi dod i law gan y cyhoedd.

5.1. CWESTIWN GAN CHARLIE EVANS I'R CYNGHORYDD DARREN PRICE, ARWEINYDD Y CYNGOR

"O dan gynlluniau ar gyfer yr Ysbyty Gofal Brys a Gofal wedi'i gynllunio newydd, mae Bwrdd Iechyd Prifysgol Hywel Dda yn rhagweld y bydd 68% o weithlu Ysbyty Cyffredinol Glangwili yn cael ei drosglwyddo i'r ysbyty newydd. Mae hyn yn cyfateb i 2,625 aelod o staff, yn seiliedig ar niferoedd 2022. Ysbyty Glangwili yw un o gyflogwyr mwyaf Caerfyrddin. O ystyried bod gan y Cyngor gyfrifoldebau dros ein trefi, pa effaith ydych chi'n credu y bydd hyn yn ei chael ar dref Caerfyrddin?"

Ymateb gan y Cynghorydd Darren Price, Arweinydd y Cyngor:-

"Diolch Mr. Evans. Fel y gwyddoch, y Bwrdd Iechyd fydd yn penderfynu ynghylch ailstrwythuro gofal ysbyty yn Ne-orllewin Cymru wrth gwrs, ac, yn y pen draw, os caiff ei gymeradwyo, bydd yn cael ei gyllido gan Lywodraeth Cymru. Mae'n glir bod gennych ddiddordeb amlwg yn y mater hwn, a byddwn yn awgrymu efallai ei fod yn werth i chi gysylltu'n uniongyrchol â'r Bwrdd Iechyd yn ei gylch.

Fodd bynnag, mae hwn yn fater sy'n amlwg o ddiddordeb i'r boblogaeth leol, gan fod Glangwili wedi bod, a bydd yn parhau i fod, yn rhan bwysig o wead y dref. Yn wir mae aelodau etholedig lleol yng Nghaerfyrddin wedi ymgyrchu ers tro i gadw a datblygu Ysbyty Glangwili - a dweud y gwir, lansiwyd ac arweiniwyd yr ymgyrch i wneud hynny gan gynghorwyr lleol Plaid Cymru yn y dref - dau sydd bellach yn aelodau Cabinet ac sy'n eistedd yn y siambr y bore 'ma.

Pan dorrodd y newyddion am y bwriad i ad-drefnu'r ddarpariaeth ysbyty ym mis Mawrth 2018, galwodd y Cynghorydd Alun Lenny, Maer y Dref ar y pryd, gyfarfod cyhoeddus a threfnu deiseb ar-lein a ddenodd dros 5,000 o enwau mewn byr iawn o amser. Cefnogwyd hyn gan bob plaid ar y Cyngor Tref, a oedd dan arweiniad Plaid.

Cafodd y Cynghorydd Gareth John y dasg wedyn gan grŵp Plaid Cymru ar y cyngor sir i baratoi ymateb manwl i'r ymgyngoriad gan Fwrdd Iechyd Hywel Dda ynghylch trawsnewid gwasanaethau clinigol. O ganlyniad, ym mis Mehefin 2018, cyflwynwyd ymateb manwl 14 tudalen i'r Bwrdd. Wrth ddadlau achos Glangwili, tynnodd sylw at y ffaith bod bron i hanner (48%) poblogaeth ardal y Bwrdd Iechyd yn byw yn Sir Gaerfyrddin, a bod Glangwili wedi'i leoli'n agos iawn i ganol y sir.

Sylwer: Mae'r cofnodion hyn yn amodol ar gael eu cadarnhau yn y cyfarfod nesaf

Yn wir, y llynedd galwodd cynghorwyr tref Plaid Cymru yng Nghaerfyrddin a'r Aelod o'r Senedd Adam Price ar y Bwrdd Iechyd i amddiffyn gwasanaethau a'r ddarpariaeth damweiniau ac achosion brys yng Nglangwili, fel rhan o unrhyw ad-drefnu gofal iechyd yn Ne-orllewin Cymru.

Fodd bynnag, fel y gwyddoch, rydym bellach mewn sefyllfa lle mae'r Bwrdd Iechyd yn ystyried 3 safle y tu allan i dref Caerfyrddin ar gyfer yr ysbyty gofal brys a gofal wedi'i gynllunio newydd, serch bod y safleoedd arfaethedig o fewn ffiniau'r sir.

Rwy'n deall bod yn rhaid i'r Bwrdd Iechyd wneud gwaith pellach (a'i fod yn bwriadu gwneud hynny) i ddeall yn well effaith economaidd ei newidiadau arfaethedig i'r ddarpariaeth ysbyty fel rhan o broses yr achos busnes, ac rydym yn hapus i gefnogi'r gwaith hwnnw.

Fodd bynnag, fy awgrym yw eich bod yn gofyn i'r Bwrdd Iechyd ynghylch y broses achos busnes mae'n ei wynebu, ond yn amlwg, prif ffocws y Bwrdd Iechyd yw darparu gwasanaethau clinigol.

Mae'n bwysig nodi, yn ystod sesiwn ymgynghorol ddiweddar, fod aelodau etholedig o bob rhan o'r sir wedi gallu codi materion gyda'r Bwrdd Iechyd Gwladol ynghylch y newidiadau arfaethedig. Mae'n amlwg bod cwestiynau o ran trafnidiaeth, tai a chyfleoedd a bygythiadau economaidd rydym yn awyddus i roi sylw iddynt.

Fodd bynnag, rwy'n credu bod modelu unrhyw effaith economaidd, ar dref Caerfyrddin yn benodol, gydag unrhyw sicrwydd yn mynd i fod yn anodd, gan y bydd llawer o'r dadansoddi'n dibynnu ar geisio deall ble mae staff byrddau iechyd yn byw ar hyn o bryd, ble bydd gweithlu'r dyfodol ymhen 5 neu 10 mlynedd yn byw, patrymau cymudo, arferion siopa a gwario gweithwyr unigol a lluo o ffactorau eraill, sy'n anodd iawn eu clustnodi heb gyfuniad o ddata meintiol ac ansoddol cadarn – a fydd wrth gwrs yn newid dros amser.

Fel rydych yn gwybod, mae canol tref Caerfyrddin yn bwysig iawn i'r Cyngor Sir. Fodd bynnag, nid cyfrifoldeb yr Awdurdod Lleol yn unig yw Caerfyrddin na threfi a phentrefi eraill. Yn wir, mae pob tref yn gyfuniad o randdeiliaid allweddol sy'n cynnwys y sector busnes, y sector gwirfoddol, y cyngor tref ac ystod o gyrff cyhoeddus fel y Bwrdd Iechyd Lleol, y Brifysgol, yr awdurdod lleol, ysgolion a cholegau, ac mae pob anheddiad yn wahanol.

Fel awdurdod lleol, rydym yn cydnabod pwysigrwydd Canol Tref Caerfyrddin ac wrth gwrs yn buddsoddi adnoddau er mwyn cydweithio, er mwyn uno rhanddeiliaid ac adnoddau i wneud Caerfyrddin mor llwyddiannus â phosibl, a beth bynnag yw'r penderfyniad terfynol ar y ddarpariaeth ysbyty yn Ne-orllewin Cymru yn y dyfodol, bydd y gwaith hwnnw'n parhau."

Cwestiwn atodol gan Mr. Charlie Evans:-

"Ai safbwynt y Cabinet ar hyn o bryd yw y dylai Ysbyty Glangwili fod yn ysbyty cyffredinol neu'n ysbyty cymunedol fel yw bwriad y Bwrdd Iechyd."

Ymateb gan y Cynghorydd Darren Price, Arweinydd y Cyngor, i'r cwestiwn atodol :-

Sylwer: Mae'r cofnodion hyn yn amodol ar gael eu cadarnhau yn y cyfarfod nesaf

“Fel y soniais yn fy ateb i'r cwestiwn cyntaf, cafodd aelodau o bob rhan o'r siambr, boed yn aelodau Cabinet neu beidio, gyfle i ymgysylltu'n uniongyrchol â'r Bwrdd lechyd fis diwethaf ar y cynlluniau. Fel y gwyddoch, nid yw'r Cyngor fel corff corfforaethol wedi cyflwyno sylwadau ffurfiol ar y safleoedd arfaethedig mae'r Bwrdd lechyd yn ymgynghori arnynt ar hyn o bryd. Fel y nodais yn yr ateb cychwynnol, roedd fy mhlaid i, a gallaf siarad ar ran Plaid Cymru, yn sicr o'r farn y dylid amddiffyn Glangwili yn ei ffurf bresennol a'i ddatblygu fel lleoliad aciwt gyda gwasanaethau Damweiniau ac Achosion Brys yn rhan annatod o hynny. Ond fel y soniais, mae pethau wedi symud ymlaen ers hynny ac mae'r Bwrdd lechyd wedi penderfynu, nid ein lle ni yw penderfynu, mai'r tri safle yr ymgynghorir yn eu cylch ar hyn o bryd yw'r opsiynau a ffefrir o safbwynt y Bwrdd a byddwn i'n annog y cyhoedd i gyfrannu i'r broses honno. Ond yn amlwg, yn y pen draw penderfyniad i'r Bwrdd lechyd ac nid y Cyngor Sir yw hwn. Fel aelod sy'n byw yn nwyrain y sir yng Ngors-las, yn amlwg hoffwn i weld yr holl wasanaethau'n cael eu darparu mor agos â phosibl at fy stepen drws a dyna'n sicr oedd y farn a fynegwyd i'r Bwrdd lechyd yn y sesiwn a gawsom ychydig wythnosau yn ôl. Fel y crybwyllais i chi yng nghyfarfod diwethaf y Cabinet, mae gan aelodau dwyrain y sir, ac ardaloedd fel Llanelli, bryderon clir ynghylch amserau cyrraedd, p'un a fydd yr ysbyty newydd yn Hendy-gwyn ar Daf neu Sanclêr. Ond ar yr un pryd, rwy'n ymwybodol o'm sgysiau gyda chydweithwyr yn Sir Benfro fod pryderon tebyg ar ochr orllewinol y sir honno. Wrth siarad â chynrychiolwyr yn ardal Abergwaun a Thyddewi, mae'n amlwg bod pryderon fan honno y bydd unrhyw symudiad i'r dwyrain tuag at Gaerfyrddin yn cael effaith ar amserau cyrraedd yn yr ardaloedd hynny. Felly, rwy'n credu mai'r hyn sy'n bwysig yw'r hanes ac fel y soniais mae hyn wedi bod yn drafodaeth ac yn ymgyrch barhaus ers dros 5 mlynedd bellach, ac rwy'n sylweddoli bod eich cwestiynau wedi dod i mewn i'r Cabinet dros y 2 fis diwethaf, ond mae nifer o aelodau yn y siambr hon a thu allan i'r siambr wedi bod yn ymgyrchu ar hyn ers cryn amser. Mae'r syniad y gall Glangwili ddarparu gwasanaethau Damweiniau ac Achosion Brys llawn a chynnal y gwasanaethau mae'n eu darparu ar hyn o bryd wedi mynd oherwydd nid yw'r Bwrdd lechyd wedi darparu'r opsiwn hwnnw. O'm safbwynt i, yr hyn sy'n allweddol yma yw ein bod yn ceisio diogelu cymaint o wasanaethau ag y gallwn ni yn lleol a sicrhau bod mynediad diogel i wasanaethau i bobl Sir Gaerfyrddin. Yn y cyflwyniad a roddwyd gan y Bwrdd lechyd, roedd y strategaeth mae'n ei chynnig ar hyn o bryd wedi'i llunio gan glinigwyr a gwn fod y Blaid Doriaidd yn awyddus i sicrhau bod pobl broffesiynol, boed yn athrawon neu'n feddygon a nyrsys, ar flaen y gad o ran hynny ac yn arwain newid o fewn eu sectorau penodol, a dyna'r neges gref gan y Bwrdd lechyd, sef bod y Cynllun hwn wedi ei seilio ar angen clinigol ac wedi cael ei gyflwyno gan glinigwyr, ac rwy'n credu bod rheidrwydd arnom ni i gyd i ystyried hynny a cheisio prosesu'r wybodaeth honno a gwneud synnwyr o ran goblygiadau hynny wedyn i wasanaethau ledled y sir. Ond fel rwyf wedi crybwyll sawl tro wrthy, gan mai penderfyniad Bwrdd lechyd yw hwn, awgrymaf yn barchus eich bod yn ymgysylltu â'r Bwrdd lechyd ar y mater hwn ac rwy'n siŵr bydd y Bwrdd yn fwy na pharod i wneud hynny.”

5.2. CWESTIWN GAN HARVARD HUGHES I'R CYNGHORYDD ANN DAVIES, YR AELOD CABINET DROS FATERION GWLEDIG A PHOLISI CYNLLUNIO

Sylwer: Mae'r cofnodion hyn yn amodol ar gael eu cadarnhau yn y cyfarfod nesaf

[SYLWER: Roedd y Cyngorydd C.A. Davies wedi datgan buddiant yn yr eitem hon yn gynharach.]

“Yn ei ymateb fel ymgynghorwr statudol, mae Cyfoeth Naturiol Cymru yn tynnu sylw at y risg 'y byddai llifogydd yn effeithio ar rannau sylweddol o lwybr Beicio Dyffryn Tywi' ac mae'n gofyn am Gynllun Rheoli Perygl Llifogydd. Pryd fydd hyn yn cael ei gwblhau ac ar gael i'r cyhoedd?”

Ymateb gan y Cyngorydd Ann Davies, Aelod Cabinet dros Faterion Gwledig a Pholisi Cynllunio :-

“Rwyf eisoes wedi datgan buddiant yn yr eitem hon gan fy mod yn ffermio ac yn berchen ar dir ar hyd Dyffryn Tywi, ac felly mae gen i fuddiant personol ym Mhrosiect Llwybr Beicio Dyffryn Tywi. Rwyf heb ofyn am ollyngiad gan y Pwyllgor Safonau gan fy mod yn teimlo fy mod yn rhy agos i'r llwybr sy'n mynd yn uniongyrchol drwy ein tir. Rwy'n gadael y siambr neu unrhyw bwyllgor pan caiff y prosiect hwn ei drafod, ac ni fyddaf yn gadael heddiw gan na ellir cael trafodaeth ar y mater oherwydd fy muddiant. Ond gallaf ddiolch yn fawr iawn i chi am eich cwestiwn a rhoi gwybod i chi fod eich cwestiwn wedi'i gyfeirio i'r adran berthnasol a fydd yn ymateb i chi'n ysgrifenedig. Ond ni allaf drafod y mater hwn. Diolch yn fawr.”

Nid oedd unrhyw gwestiwn atodol.

6. CYFLWYNO DEISEB

Gan gyfeirio at gofnod 9 o gyfarfod y Cyngor ar 10 Mai 2023, croesawodd y Cadeirydd i'r cyfarfod Mrs. Katherine Start a oedd wedi cael gwahoddiad i gyflwyno'r ddeiseb ganlynol ynghylch toiledau yn Harbwr Porth Tywyn ac i annerch y Cabinet yn ei chylch:

“Rydym ni, sydd wedi llofnodi isod, yn gofyn i Gyngor Sir Caerfyrddin weithredu ar unwaith i gynllunio, i ariannu ac i adeiladu toiledau yn nwyrain Harbwr Porth Tywyn ac yng ngorllewin Harbwr Porth Tywyn. Deiseb i unioni'r diffyg toiledau cyhoeddus digonol a hygyrch yn Harbwr Porth Tywyn.”

Amlinellodd Mrs. Start i'r Cyngor y rhesymeg dros y ddeiseb.

Dywedodd yr Aelod Cabinet dros Adfywio, Hamdden, Diwylliant a Thwristiaeth y byddai'r adran yn ymchwilio i'r materion a godwyd yn y ddeiseb ac yna byddai adroddiad yn cael ei gyflwyno i gyfarfod o Gabinet y Cyngor yn y dyfodol.

Yn dilyn y cyflwyniad, trosglwyddodd Mrs. Start y ddeiseb yn ffurfiol i'r Aelod Cabinet dros Adfywio, Hamdden, Diwylliant a Thwristiaeth

PENDERFYNWYD YN UNFRYDOL dderbyn y ddeiseb a chyflwyno adroddiad am y materion a godwyd i'r Cabinet maes o law.

7. POLISI ENWI STRYDOEDD A RHIFO EIDDO

Gan gyfeirio at gofnod 9.1 o gyfarfod y Cyngor ar 28 Medi 2022, rhoddodd y Cabinet ystyriaeth i adroddiad ar y sylwadau oedd wedi dod i law yn ystod y cyfnod ymgynghori dilynol ar y Polisi Enwi Strydoedd a Rhifo Eiddo. Roedd chwe

Sylwer: Mae'r cofnodion hyn yn amodol ar gael eu cadarnhau yn y cyfarfod nesaf

ymateb/sylw wedi dod i law fel y manylwyd yn Atodiad 1 i'r adroddiad, a dywedwyd nad oedd yr un ohonynt wedi gofyn am welliant penodol i'r Polisi drafft, ac felly argymhellwyd mabwysiadu hwnnw.

PENDERFYNWYD YN UNFRYDOL ARGYMELL I'R CYNGOR y dylid mabwysiadu'r Polisi Enwi Strydoedd a Rhifo Eiddo drafft.

8. ADRODDIAD MONITRO CYLLIDEB REFENIW Y CYNGOR

Bu'r Cabinet yn ystyried adroddiad monitro'r gyllideb refeniw a oedd yn rhoi'r wybodaeth ddiweddaraf am y sefyllfa gyllidebol fel yr oedd ar 28 Chwefror 2023, o ran 2022/2023. Yn gyffredinol, roedd yr adroddiad monitro yn rhagweld gorwariant ar gyfer y flwyddyn ar lefel adrannol o £6.159k ac yn rhagweld gorwariant o £470k ar gyllideb refeniw net yr Awdurdod. Ar lefel uchel, roedd hyn o ganlyniad i gyfuniad o'r canlynol:

- setliadau cyflog a drafodir yn genedlaethol (heb eu penderfynu hyd yn hyn) ar lefelau llawer uwch na'r hyn a gyllidebwyd, ac nid oedd y llywodraeth wedi darparu cyllid ychwanegol ar gyfer hyn;
- gorwariant mewn meysydd gwasanaeth o achos galw cynyddol ynghyd â llai o gyllid grant o gymharu â blynyddoedd blaenorol, yn enwedig yn y Gwasanaeth Anableddau Dysgu a Phlant;
- gostyngiad parhaus mewn incwm masnachol, gan gynnwys meysydd parcio, canolfannau hamdden a phrydau ysgol;
- tanwariant cyllido cyfalaf oherwydd oedi o ran y cynllun a llai o angen i fenthyca.

Rhagwelwyd byddai tanwariant o £850k ar gyfer 2022/23 o ran y Cyfrif Refeniw Tai. Byddai hyn yn cael ei adolygu wrth i'r materion sylweddol a nodwyd ddod yn gliriach o safbwynt ariannol.

PENDERFYNWYD YN UNFRYDOL:

8.1 Derbyn adroddiad Monitro'r Gyllideb, a nodi'r sefyllfa gyllidebol a'r camau unioni priodol a gymerwyd;

8.2 O ran gorwariant sylweddol ar feysydd penodol o'r gyllideb, bydd y Prif Swyddogion a'r Penaethiaid Gwasanaeth yn adolygu'n feirniadol yr opsiynau sydd ar gael iddynt er mwyn mynd i'r afael â'r effaith barhaus.

9. DIWEDDARU RHAGLEN GYFALAF 2022/23

Rhoddodd y Cabinet ystyriaeth i adroddiad a oedd yn amlinellu'r sefyllfa gyllidebol ddiweddaraf ar gyfer rhaglen gyfalaf 2022/23, fel yr oedd ar 28 Chwefror 2023 gan fanylu ar y prosiectau newydd i'w nodi a'u cymeradwyo gan y Cabinet.

Fel rhan o gylch monitro mis Rhagfyr roedd £56,878k wedi cael ei drosglwyddo i'r blynyddoedd i ddod ac wedi'i gynnwys yn Rhaglen Gyfalaf newydd 2023-2028, a olygai bod cyllideb waith y gronfa gyffredinol yn agosach i'r alldro a ragwelir ar gyfer y flwyddyn. Nid yw'r cyllidebau Cyfrif Refeniw Tai yn newid.

Sylwer: Mae'r cofnodion hyn yn amodol ar gael eu cadarnhau yn y cyfarfod nesaf

Yn adrannol rhagwelwyd gwariant net o £54,673k o gymharu â chyllideb net weithredol o £93,787k gan roi £39,115k o amrywiant.

Roedd rhai cyllidebau wedi cael eu diwygio yn unol â'r gwahaniaethau yn y dyraniadau grant gwirioneddol o gymharu â'r dyraniadau disgwylidig pan gafodd y rhaglen ei chymeradwyo, a grantiau newydd oedd wedi dod i law yn ystod y flwyddyn hyd yn hyn.

Nodwyd bod Atodiad B yn manylu ar y prif amrywiannau ym mhob adran.

PENDERFYNWYD YN UNFRYDOL:

9.1 bod yr adroddiad ar ddiweddaru'r rhaglen gyfalaf yn cael ei dderbyn;

9.2. bod y prosiectau newydd, fel yr oeddent yn yr adroddiad, yn cael eu nodi a'u cytuno.

10. STRATEGAETH HYBU 2023-28

Ystyriodd y Cabinet Strategaeth Hyrwyddo'r Gymraeg arfaethedig 2023-28 y bu'n ofynnol i'r Cyngor ei llunio a'i chyhoeddi yn unol â Mesur y Gymraeg (Cymru) 2011 a Safonau'r Gymraeg. Roedd y strategaeth 5 mlynedd yn nodi sut bwriadai'r Cyngor hyrwyddo'r Gymraeg a hwyluso'r defnydd o'r Gymraeg yn ehangach yn Sir Gaerfyrddin.

Diolchwyd i Fforwm Strategol y Gymraeg y Sir, sef prif gyfrwng cynllunio'r Strategaeth yn ogystal â chraffu arni, am ei gyfraniad.

PENDERFYNWYD YN UNFRYDOL gymeradwyo Strategaeth Hyrwyddo'r Gymraeg arfaethedig 2023-28 i gynyddu nifer y siaradwyr Cymraeg a hyrwyddo'r defnydd o'r iaith ar draws Sir Gaerfyrddin.

11. POLISI AR DDYFARNU GRANTIAU A'R IAITH GYMRAEG

Bu'r Cabinet yn ystyried Polisi arfaethedig ar Ddyfarnu Grantiau a'r Gymraeg i'r Cyngor er mwyn sicrhau cysondeb ar draws cynlluniau grant. Roedd y Polisi wedi cael ei baratoi er mwyn cydymffurfio â Mesur y Gymraeg (Mesur y Gymraeg (Cymru) 2011). Roedd hysbysiad cydymffurfio Cyngor Sir Caerfyrddin yn nodi bod yn rhaid iddo 'lunio a chyhoeddi polisi ar ddyfarnu grantiau' sy'n ei gwneud yn ofynnol i ni ystyried pa effaith fydd dyfarnu grant yn ei chael ar 'gyfleoedd i bobl ddefnyddio'r Gymraeg', a 'pheidio â thrin y Gymraeg yn llai ffafriol na'r Saesneg'. Roedd y Polisi yn manylu ar ymrwymiad y Cyngor i roi Grantiau yn unol â'r Safonau ac yn esbonio'r ffordd y byddai'r Cyngor yn trosglwyddo'r dyletswyddau hyn i'r ymgeiswyr.

PENDERFYNWYD YN UNFRYDOL gymeradwyo'r Polisi arfaethedig ar Ddyfarnu Grantiau a'r Gymraeg.

Sylwer: Mae'r cofnodion hyn yn amodol ar gael eu cadarnhau yn y cyfarfod nesaf

12. CYNLLUN RHEOLI ASED AU CORFFORAETHOL 2023-2028

Rhoddodd y Cabinet ystyriaeth i Gynllun Rheoli Asedau Corfforaethol arfaethedig 2023-2028 a'i ddiben oedd dal ar lefel uchel oblygiadau asedau materion eiddo oedd gan wasanaethau a achoswyd gan wahanol ffactorau megis newidiadau mewn agendâu lleol a chenedlaethol, pwysau ariannol a newidiadau i anghenion cleientiaid. Lle bo'n briodol, roedd gofynion eiddo manwl amrywiol wasanaethau wedi eu cofnodi yng Nghynlluniau Rheoli Asedau y Gwasanaeth. Roedd y Cynllun hefyd yn rhoi trosolwg o bortffolio asedau'r Cyngor nad ydynt yn ymwneud â thai o ran costau rhedeg, cynaliadwyedd a phroblemau cynnal a chadw, gan arwain at gynllun gweithredu i gwmpasu'r cynlluniau o sylwedd sy'n gysylltiedig ag eiddo.

PENDERFYNWYD YN UNFRYDOL gymeradwyo Crynodeb a Chynllun Rheoli Asedau Corfforaethol 2023-2028.

13. BEICIO I'R GWAITH A BENTHYCIADAU I BRYNU CEIR

Rhoddodd y Cabinet ystyriaeth i adroddiad a roddai ddiweddariad yn dilyn adolygiad o gynllun presennol yr Awdurdod o ran Beicio i'r Gwaith a Benthyciadau i Brynu Ceir.

Roedd y Cynllun Beicio i'r Gwaith wedi'i sefydlu 11 mlynedd yn ôl a bernid ei fod wedi dyddio bellach. Roedd technoleg well yn y diwydiant beicio nid yn unig wedi arwain at gostau prynu uwch ar gyfer beiciau ffordd traddodiadol ond roedd yr opsiwn i brynu beiciau trydan newydd hefyd yn fwy deniadol.

Roedd y cynllun Benthyciadau i Brynu Ceir (Cymorth â Phrynu Car) wedi bod ar waith ers 1998. Roedd wedi'i gynnwys yn Amodau Gwasanaeth y Cyngor a byddai angen ymgynghori â'r Undebau Llafur cydnabyddedig ar unrhyw newid i'r cynllun presennol neu unrhyw fwiad i gael gwared arno.

PENDERFYNWYD YN UNFRYDOL

13.1 cynyddu'r terfyn ar gyfer prynu beiciau ac ategolion o dan y Cynllun Beicio i'r Gwaith o £1,000 i £3,500;

13.2 ymestyn cyfnod y cytundeb o dan y Cynllun Beicio i'r Gwaith o'r 12 mis presennol i 24 mis ar gyfer pryniannau o fwy na £1,000;

13.3 oherwydd costau a chwyddiant cynyddol, bydd uchafswm y benthyciad ymlaen llaw o dan y cynllun benthyciadau i brynu ceir yn cynyddu o £7,350.00 i £9,999.00 o 1 Gorffennaf 2023.

14. UNRHYW FATER ARALL Y GALL Y CADEIRYDD OHERWYDD AMGYLCHIADAU ARBENNIG BENDERFYNU EI YSTYRIED YN FATER BRYN YN UNOL AG ADRAN 100B(4)(B) O DDEDDF LLYWODRAETH LEOL, 1972

Dywedodd y Cadeirydd nad oedd unrhyw eitemau eraill o fater brys.

Sylwer: Mae'r cofnodion hyn yn amodol ar gael eu cadarnhau yn y cyfarfod nesaf

15. GORCHYMYN I'R CYHOEDD ADAEL Y CYFARFOD

PENDERFYNWYD YN UNFRYDOL, yn unol â Deddf Llywodraeth Leol 1972, fel y'i diwygiwyd gan Orchymyn Llywodraeth Leol (Mynediad at Wybodaeth) (Amrywio) (Cymru) 2007, orchymyn i'r cyhoeddadael y cyfarfod tra oedd yr eitem ganlynol yn cael ei hystyried, gan fod yr adroddiad yn cynnwys gwybodaeth eithriedig fel y'i diffiniwyd ym Mharagraff 14 o Ran 4 o Atodlen 12A i'r Ddeddf.

16. LLAIN 1 PARC ADWERTHU TROSTRE, LLANELLI

Ar ôl cynnal y prawf budd y cyhoedd PENDERFYNWYD, yn unol â'r Ddeddf y cyfeiriwyd ati yng nghofnod rhif 15 uchod, beidio â chyhoeddi cynnwys yr adroddiad gan ei fod yn cynnwys gwybodaeth eithriedig am faterion ariannol neu faterion busnes unigolyn penodol (gan gynnwys yr Awdurdod oedd yn meddu ar y wybodaeth honno) (Paragraff 14 o Ran 4 o Atodlen 12A i'r Ddeddf). Roedd prawf budd y cyhoedd mewn perthynas â'r adroddiad hwn yn drech na'r budd i'r cyhoedd o ran datgelu'r wybodaeth a geir ynddo oherwydd byddai datgelu'r wybodaeth hon yn anfantais faterol i'r awdurdod mewn unrhyw drafodaethau dilynol â thrydydd partïon, a gallai gael effaith niweidiol ar y pwrs cyhoeddus.

Gan gyfeirio at gofnod 10 o gyfarfod y Bwrdd Gweithredol ar 16 Rhagfyr 2019, rhoddodd y Bwrdd Gweithredol ystyriaeth i adroddiad a fanylai ar geisiadau gan ddatblygwr y safle uchod i

- ymestyn y cytundeb tir am gyfnod pellach o 12 mis;
- ystyried gostyngiad pellach yn y pris prynu i adlewyrchu costau annormal eithriadol annisgwyl;
- cynnwys darn pellach o dir o fewn ardal y brydles i fynd i'r afael â materion ecolegol sy'n ofynnol gan ddeddfwriaeth.

PENDERFYNWYD YN UNFRYDOL beidio ag ystyried y cais am ostwng y pris prynu.

CADEIRYDD

Y DDYDDIAD

Sylwer: Mae'r cofnodion hyn yn amodol ar gael eu cadarnhau yn y cyfarfod nesaf

Mae'r dudalen hon yn wag yn fwriadol